

PRIROČNIK

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

Priročnik za izboljšanje zaščite otrok s poudarkom na žrtvah trgovine z ljudmi

Rokopis tega priročnika je bil dokončan julija 2019.

Veliko informacij o Agenciji Evropske unije za temeljne pravice je na voljo na spletu. Do njih je mogoče dostopati prek njenega spletišča (fra.europa.eu).

Veliko dodatnih informacij o Evropski uniji je na voljo na internetu (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2020

Print	ISBN 978-92-9474-823-2	doi:10.2811/73971	TK-03-19-201-SL-C
PDF	ISBN 978-92-9474-799-0	doi:10.2811/509002	TK-03-19-201-SL-N

© Agencija Evropske unije za temeljne pravice in Evropska unija, 2020

Slika na naslovnici: © FRA

Razmnoževanje je dovoljeno z navedbo vira.

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

Priročnik za izboljšanje
zaščite otrok s poudarkom
na žrtvah trgovine z ljudmi

Predgovor

Vsaka četrta registrirana žrtev trgovine z ljudmi v Evropski uniji (EU) je otrok. Deklice in dečki so žrtve trgovine z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja, vključno z izdelavo otroške pornografije, za prisilno prosjačenje in kazniva dejanja ter za druge namene. Z njimi se trguje v EU in zunaj nje ter pogosto znotraj njihove države članice. Žrtve so predvsem deklice. Število registriranih otrok žrtev, ki prihajajo iz EU, je dvakrat večje od števila otrok žrtev, ki niso iz EU.

EU in njene države članice morajo spoštovati, varovati in spodbujati pravico otroka „do potrebnega varstva in skrbi za zagotovitev njihove dobrobiti“, kot zahteva člen 24 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Otroci ostajajo v jedru prizadevanj EU za obravnavo trgovine z ljudmi. Pravo EU določa posebno zaščito otrok žrtev trgovine z ljudmi ne glede na njihovo državljanstvo ali status, vključno s prilagojenim dostopom do podpornih storitev in večjo zaščito v kazenskih postopkih. Ta otroku prilagojen pristop je bil razvit z vrsto programov politike s ciljem bolje zaščititi in rehabilitirati otroke.

Evropska komisija se v svojem sporočilu iz leta 2017 o *krepitvi ukrepov EU proti trgovini z ljudmi* zavezuje, da bo podpirala strokovne delavce in organe v državah članicah EU pri njihovih ključnih skupnih prizadevanjih. Tesno sodelovanje na vseh ravneh – nacionalno in nadnacionalno – je ključno za varovanje pravic otrok ter za zagotavljanje pomoči in podpore, ki sta ustrezni njihovi starosti in spolu, vključno v zvezi z oskrbo, zdravjem in izobraževanjem.

Za EU je prednostna naloga zagotoviti, da so vse žrtve odkrite ter da imajo dostop do ustrezne pomoči in zaščite, kot je navedeno v sporočilu iz leta 2017. Glavni cilj pa je seveda preprečiti, da bi se kaznivo dejanje sploh zgodilo. Za to je treba videti, priznati obstoj in govoriti o tistem, o čemer se pogosto sploh ne govori. Temu je namenjen ta priročnik.

Otroci so še posebej ranljivi. Vendar ranljivost sama po sebi še ne privede do trgovine z ljudmi. Trgovino z ljudmi spodbujajo visoki dobički, ki jih ta zagotavlja, in povpraševanje po storitvah, izsiljenih od žrtev. Dandanes v EU marsikdo deklice in dečke izkorišča kot blago – pogosto vsem na očeh. Dobičke žanjejo različni akterji, v zakonitih in nezakonitih sektorjih. Da bi spremenili to grozljivo resničnost, se je treba upreti kulturi nekaznovanja, tako da so storilci, izkoriščevalci in uporabniki/storilci zlorab privedeni pred sodišče.

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

Agencija EU za temeljne pravice je ta priročnik pripravila v tesnem sodelovanju z Evropsko komisijo, v okviru mandata koordinatorja EU za boj proti trgovini z ljudmi. Namen priročnika je prispevati h ključnim ciljem iz sporočila iz leta 2017 *o krepitvi ukrepov EU proti trgovini z ljudmi*, skladno z zavezami iz *skupne izjave agencij EU o zavezi za boj proti trgovini z ljudmi iz leta 2018*, ki jo je podpisalo deset agencij EU. Naši ključni odgovornosti ostajata sodelovanje za izkoreninjenje tega zločina in zagotovitev, da se pravice žrtev uresničijo. To dolgujemo žrtvam.

Dr. Myria Vassiliadou

Koordinatorica EU za boj
proti trgovini z ljudmi

Michael O'Flaherty

Direktor Agencije Evropske unije
za temeljne pravice

Kazalo

PREDGOVOR	3
NAVODILA ZA UPORABO TEGA PRIROČNIKA	9
PODROČJE UPORABE PRIROČNIKA	13
DEL 1: PRAVNI OKVIR IN OKVIR ZA ZAŠČITO OTROK	23
1.1 Pravni okvir	23
1.2 Načela pravic otrok.....	30
1.3 Celovit sistem za zaščito otrok.....	31
DEL 2: DESET POTREBNIH UKREPOV ZA ZAŠČITO	35
Ukrep št. 1: Odkrijte, prepoznajte in napotite otroka	39
Ukrep št. 2: Imenujte skrbnika	49
Ukrep št. 3: Prisluhnite otroku.....	51
Ukrep št. 4: Ocenite koristi otroka	60
Ukrep št. 5: Uskladite vse akterje v državi članici	64
Ukrep št. 6: Odzovite se na potrebe po zaščiti	71
Ukrep št. 7: Določite pristojnost in vzpostavite nadnacionalno sodelovanje ...	80
Ukrep št. 8: Podpirajte otroka med sodnimi postopki.....	97
Ukrep št. 9: Določite in izvedite trajne rešitve	106
Ukrep št. 10: Spremljajte dobrobit otroka	112
PRILOGA 1: PRAVNA PODLAGA	115
PRILOGA 2: IZBRANA LITERATURA IN SODNA PRAKSA	119
PRILOGA 3: SEZNAM STIKOV	126
PRILOGA 4: PREGLED NALOG ODGOVORNIH ORGANOV	127

Slike in preglednice

Slika 1:	Katere otroke obravnava ta priročnik	13
Slika 2:	Število registriranih otrok žrtev trgovine z ljudmi v letih 2015 in 2016; pet najvišje uvrščenih držav članic EU	18
Slika 3:	Možna tveganja rutinske premestitve otrok v izvorno državo članico EU.....	20
Slika 4:	Ustrezni instrumenti.....	24
Slika 5:	Deset ukrepov za podporo otrokom brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito, vključno z žrtvami trgovine z ljudmi, ki se nahajajo v državi članici EU, ki ni njihova matična država	36
Slika 6:	Schengensko območje, stanje marca 2019.....	42
Slika 7:	Mandat skrbnika.....	50
Slika 8:	Obveščanje otroka in upoštevanje njegovega mnenja skozi vseh deset ukrepov.....	52
Slika 9:	Elementi, ki jih je treba upoštevati pri oceni koristi otroka	62
Slika 10:	Pravila za določitev pristojnosti v zadevah zaščite otroka.....	82
Slika 11:	Začasni ukrepi v skladu s členom 20 Uredbe Bruselj IIa	84
Slika 12:	Ponazoritve začasnih in nezačasnih ukrepov	85
Slika 13:	Skupine, ki so lahko udeležene v domačem in nadnacionalnem sodelovanju.....	86
Slika 14:	Področje uporabe Splošne uredbe o varstvu podatkov in direktive o kazenskem pregonu.....	95
Preglednica 1:	Načela pravic otrok v mednarodnih instrumentih in instrumentih EU	30
Preglednica 2:	Pravica do obveščeniosti v zadevnem pravu EU.....	53
Preglednica 3:	Izrecni sklici na spol v zadevnem pravu EU.....	54
Preglednica 4:	Sklici v mednarodnih in regionalnih instrumentih ter instrumentih EU	73

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

Preglednica 5: Zaščitni ukrepi za otroke žrtve med kazenskimi postopki v pravu EU	98
---	----

Navodila za uporabo tega priročnika

Agencija Evropske unije za temeljne pravice je ta priročnik pripravila v sodelovanju z Uradom koordinatorja EU za boj proti trgovini z ljudmi pri Evropski komisiji. Priročnik izvaja ukrep, določen v sporočilu iz decembra 2017 o [krepitvi ukrepov EU v boju proti trgovini z ljudmi](#), in je nadgradnja skupne izjave za boj proti trgovini z ljudmi, ki jo je leta 2018 podpisalo deset agencij EU.

Agencija Evropske unije za temeljne pravice je povzela prakse držav članic EU in o rezultatih razpravljala s skupino strokovnjakov. Te razprave so pripeljale do opredelitve ključnih področij, ki bi jim koristil bolj strukturiran sklop smernic. Agencija je nato na podlagi priporočil strokovnjakov pripravila glavne elemente tega priročnika. Na drugem sestanku, ki je potekal novembra 2018 in ga je gostil Eurojust v Haagu, so strokovnjaki ocenili njegovo kakovost. Med strokovnjaki so bili sodniki, tožilci in predstavniki osrednjih organov iz Uredbe Bruselj IIa ter tudi deležniki iz civilne družbe, mednarodnih organizacij, Eurojusta, Europolu in Evropske komisije. Med celotnim postopkom so bili upoštevani še drugi prispevki, vključno v okviru ciljno usmerjene zahteve, naslovljene na platformo in e-platformo civilne družbe EU za boj proti trgovini z ljudmi, ter prispevki deležnikov, dejavnih na področju pravic otroka.

Priročnik je namenjen strokovnim delavcem, ki lahko pridejo v neposreden stik z otroki brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito v državi članici Evropske unije, ki ni njihova matična država, vključno z otroki žrtvami trgovine z ljudmi. Ti otroci imajo običajno državljanstvo države članice EU in zato uživajo pravico prostega gibanja znotraj Evropske unije.

Strokovni delavci, ki jim ta priročnik lahko koristi, so organi kazenskega pregona, socialni delavci, zdravstveni delavci, uradniki za zaščito otrok, skrbniki, sodniki, odvetniki, organizacije civilne družbe, dejavne na področju zaščite otrok, konzularno osebje ali osebje osrednjih organov, določenih v skladu z Uredbo Bruselj IIa (Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003), ter drugi, ki lahko pridejo v stik z otroki žrtvami trgovine z ljudmi. Ta priročnik bo v pomoč tudi ustreznim akterjem, ki se ukvarjajo z zakoni, postopki in protokoli in/ali razvijajo okvire sodelovanja v državi članici ali med različnimi državami članicami EU.

Ta priročnik upošteva naloge in odgovornosti vrste različnih akterjev. Predlaga, kako okrepiti sodelovanje znotraj države članice EU in tudi med različnimi državami članicami EU. Opredeljuje tudi podporo, ki jo lahko zagotovijo ustrezne agencije EU.

Ta priročnik je razdeljen na dva dela. V uvodu sta pojasnjena področje uporabe in namen priročnika.

- V delu 1 je naveden ustrezeni pravni okvir, ki ureja zaščito otrok brez starševske oskrbe in/ali ki potrebujejo zaščito v državi članici EU, ki ni njihova matična država, vključno z otroki žrtvami trgovine z ljudmi. V njem so navedena štiri ključna načela zaščite otroka, ki izhajajo iz Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah. Poudarjeno je, da morajo biti ukrepi, sprejeti za zaščito otrok, ki jih zajema ta priročnik, sestavni del nacionalnega sistema za zaščito otrok. V delu 1 so zagotovljene splošne smernice, ki uokvirjajo ukrepe iz dela 2.
- Del 2 vsebuje ključno vsebino tega priročnika. Deset ukrepov, navedenih v delu 2, ponuja praktične predloge za odzivanje na potrebe takih otrok po zaščiti od trenutka, ko so odkriti, do izvedbe in spremljanja trajne rešitve.

Ta priročnik vsebuje številne okvire z besedili z naslednjim:

- Navedki: vključuje navedke iz pravnih dokumentov ali dokumentov o politiki,
- Če želite izvedeti več: vključuje gradiva ali raziskave za dodatno branje,
- Praktična orodja: vključuje praktične vire, kot so priročniki, kontrolni sezname ali podobno.

Dodatne vire najdete v prilogah, vključno s sklici, literaturo, seznamami stikov in pregledom odgovornosti različnih organov in posameznikov na ravni držav članic.

Ključna terminologija

Otrok: otrok je „vsaka oseba, mlajša od 18 let“.

Vir: Člen 2(6) direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi (2011/36/EU); glej tudi 1. člen Konvencije o otrokovih pravicah.

Domneva o otroštvu: „Če je starost žrtve negotova in se zanjo domneva, da je otrok, se šteje za otroka in ima zato takojšen dostop do pomoči, podpore in zaščite.“

Vir: Člen 13(2) direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi (2011/36/EU).

Žrtev trgovine z ljudmi: „žrtev trgovine z ljudmi“ je oseba, ki je bila žrtev trgovine z ljudmi, kot je opredeljeno v členu 2 *direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi* (2011/36/EU).

Trgovina z ljudmi: *direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi* (2011/36/EU) „trgovino z ljudmi“ opredeljuje kot „novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb, vključno z izmenjavo ali prenosom nadzora nad temi osebami, z uporabo grožnje, sile ali drugih oblik prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti ali dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo, zaradi izkoriščanja“.

Izkoriščanje: „Izkoriščanje vključuje najmanj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, prisilno delo ali storitve, vključno s prosjačenjem, suženjstvom ali podobnimi praksami, služabništvo, izkoriščanje kriminalnih dejavnosti ali odstranitev organov.“

Kadar tako ravnanje „vključuje otroka, se obravnava kot kaznivo dejanje trgovine z ljudmi, četudi ni bilo uporabljeno nobeno od sredstev iz odstavka 1“.

Vir: Člen 2 direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi (2011/36/EU).

Registrirane žrtve trgovine z ljudmi: vključuje odkrite žrtve in tudi tiste, za katere se domneva, da so žrtve trgovine z ljudmi.

„Odkrite žrtve“ so osebe, ki jih je ustrezen uradni organ v državi članici formalno prepoznal kot žrtve trgovine z ljudmi.

„Domnevne“ ali „morebitne“ žrtve trgovine z ljudmi so osebe, ki izpolnjujejo merila iz Direktive 2011/36/EU, ki pa jih ustrezen uradni organ ni formalno prepoznal kot žrtve trgovine z ljudmi ali ki so odklonile formalno ali zakonito prepoznavanje kot žrtve trgovine z ljudmi.

Vir: Evropska komisija, poročilo z naslovom Data collection on trafficking in human beings in the EU (Zbiranje podatkov o trgovini z ljudmi v EU, 2018, stran 13.

Otrok, ki potrebuje zaščito: „Otrok, ki je začasno ali za stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali katerega koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v tem okolju, ima pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu jo zagotovi država.“

Vir: 1. točka 20. člena Konvencije o otrokovih pravicah.

Otrok brez starševske oskrbe: otrok, ki je ponoči brez oskrbe vsaj enega starša, ne glede na razlog in ne glede na okoliščine.

Vir: Smernice ZN za alternativno oskrbo otrok, odstavek 29.

Skrbnik: neodvisna oseba, ki varuje načelo koristi otroka in njegovo splošno dobrobit, v ta namen pa dopolnjuje omejeno pravno sposobnost otroka. Skrbnik deluje kot zakoniti zastopnik otroka v vseh postopkih tako, kot otroka zastopa starš.

Vir: Odbor ZN za pravice otroka, General Comment No 6 (splošna pripomba št. 6), odstavek 33.

Trajna rešitev: celovita, varna in vzdržna rešitev je rešitev, ki v največji možni meri zagotavlja korist otroka ter je s tega vidika vzdržna in varna. Cilj izida mora biti zagotavljanje, da se otrok lahko razvije v odraslega človeka v okolju, ki bo izpolnjevalo njegove potrebe in uresničevalo njegove pravice, kot so opredeljene v Konvenciji o otrokovih pravicah.

Vir: Odbor OZN za zaščito pravic vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin ter Odbor OZN za pravice otroka, skupna splošna pripomba št. 3 (2017) in št. 22 (2017) o splošnih načelih glede človekovih pravic otrok v okviru mednarodnih migracij, odstavek 32(j).

Osrednji organi: organi, ki jih vsaka država članica EU določi za podporo usklajevanju pri izvajanju Uredbe Bruselj IIa.

Vir: Uredba Bruselj IIa (ES) št. 2201/2003, členi 53 do 55.

Urad koordinatorja EU za boj proti trgovini z ljudmi pri Evropski komisiji je pripravil uporabniku prijazno zbirko izrazov s področja trgovine z ljudmi. Več informacij je na voljo v dokumentu „Key terms in a nutshell“ (Povzetek ključnih izrazov).

Področje uporabe priročnika

EU nima enotnega pristopa za obravnavo primerov otrok brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito v državi članici EU, ki ni njihova matična država, vključno z otroki žrtvami trgovine z ljudmi. Namen praktičnega priročnika je pomagati strokovnim delavcem pri:

- odkrivanju otrok brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito,
- oblikovanju potrebnih ukrepov za zaščito in podporo,
- oceni koristi otroka,
- izvedbi trajne rešitve.

Bralec mora pri sprejemanju odločitve glede zaščite in oskrbe otrok upoštevati njihove posebne potrebe, med drugim na podlagi njihove starosti, spola in ozadja. Priročnik trgovino z otroki obravnava s pomočjo pristopa glede na spol in otrokom prilagojenega pristopa, ob upoštevanju posledic posebne oblike izkoriščanja, ki so ga žrtve utpele.

Otroci, ki jih priročnik obravnava

Priročnik obravnava otroke, ki izpolnjujejo **vse tri pogoje** iz slike 1.

Slika 1: Katere otroke obravnava ta priročnik

Ima **državljanstvo** ali **dovoljenje za prebivanje** v EU/EGP/CH.

Šteje se, da potrebuje **zaščito**, npr. kot žrtev trgovine z ljudmi.

Je brez **starševske oskrbe**.

*Opombe: EU = Evropska unija; EGP = Evropski gospodarski prostor; CH = Švica.
Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019*

Otroci brez starševske oskrbe v državi članici EU, ki ni njihova matična država

Priročnik obravnava otroke, ki se nahajajo v **državi članici EU, ki ni njihova matična država**. V večini primerov imajo taki otroci državljanstvo ene od držav članic EU. Včasih imajo veljavno dovoljenje za prebivanje v eni od držav članic EU.

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

Otroci so lahko žrtve trgovine z ljudmi znotraj države članice EU in ne prestopijo meje; veliko načel in ukrepov v tem priročniku velja tudi zanje.

Otrok, ki potrebuje zaščito, vključno z otroki žrtvami trgovine z ljudmi

Priročnik obravnava otroke, ki **potrebujejo zaščito**. Namen priročnika je podpirati ukrepe za obravnavo in preprečevanje trgovine z otroki. Za obravnavo trgovine z otroki je treba upoštevati širši kontekst. Ta priročnik torej ne velja le za otroke, ki so bili odkriti kot žrtve ali domnevne žrtve trgovine z ljudmi. Obravnava tudi tiste otroke, ki so v drugi državi članici EU in so morda bili žrtve trgovine z ljudmi, vendar niso bili odkriti kot žrtve ali pa zanje obstaja velika nevarnost, da bodo žrtve trgovine z ljudmi. V tem priročniku se omenjajo kot otroci, „ki potrebujejo zaščito“.

Otroci, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država, „potrebujejo zaščito“, če nimajo pogojev za življenjsko raven, ki ustreza njihovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, nravstvenemu in družbenemu razvoju, kot določa [Konvencija o otrokovih pravicah](#) (27. člen). Otroci morda nimajo dostopa do zdravstvenih storitev, morda delajo v neprimernih pogojih, ne obiskujejo šole, so spolno izkoriščani ter prisiljeni v prosjačenje ali izvajanje manjših kaznivih dejanj. Morda so tudi brezdomci ali živijo na ulici.

Otroci brez starševske oskrbe

Priročnik se osredotoča na **otroke brez starševske oskrbe**. Načeloma obstajata dva različna scenarija, v katerih je otrok lahko prikrajšan za družinsko okolje: (1) otrok nima staršev, tj. je sirota, starši so ga zapustili, je brez spremstva ali ločen od staršev in/ali skrbnikov v državi, v kateri je bil odkrit; (2) njegovi starši ne smejo izvajati starševskih odgovornosti zaradi zlorabe ali zanemarjanja, na primer, če so sodelovali pri izkoriščanju otroka ali trgovini z otroki.

Kadar otroka spremljajo starši, veljajo le nekateri deli tega priročnika. Na primer, organi bodo morali sprejeti ukrepe za prepoznavo otroka žrtve, ugotovitev njegove identitete, zaslišanje otroka in oceno njegovih koristi. Organi bodo morali najti tudi trajno rešitev, pri čemer upoštevajo vlogo, ki so jo starši imeli pri trgovini z otroki, kje se starši nahajajo in morebitno sodno odločbo, s katero se spreminja skrbništvo nad otrokom ali omejujejo starševske pravice.

Česa ta priročnik ne obravnava

Države članice EU morajo v skladu z 2. členom Konvencije o otrokovih pravicah otroke zaščititi ne glede na njihov status. [General Comment No 6](#) (splošna pripomba št. 6) opominja, da „obveznost držav v zvezi z zaščito otrok znotraj njihove pristojnosti ni omejena na otroke, ki so državljani države pogodbenice, in morajo zato, če v Konvenciji ni izrecno določeno drugače, zaščititi vse otroke – vključno s prosilci za azil ter otroci beguncev in migrantov – ne glede na njihovo državljanstvo, status priseljence ali brezdržavljanstvo“. Nekatere ukrepe in predloge iz te publikacije bi bilo mogoče uporabiti za različne kategorije otrok, ki potrebujejo zaščito, vendar priročnik kot celota ni namenjen naslednjima kategorijama otrok:

Otroci, ki kršijo zakon

Otroci, ki so storili kaznivo dejanje, morajo biti obravnavani v skladu z običajnim pravnim varstvom mladoletnih oseb v tisti državi članici, ki bo morala upoštevati varstva, določena z [Direktivo o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku](#) (2016/800/EU).

Otroci, ki zaprosijo za azil ali so v postopkih vračanja in ki niso državljani države članice EU, države Evropskega gospodarskega prostora ali Švice

Evropski pravni red na področju azila in vračanja ureja zaščito otrok brez spremstva, ki so zaprosili za mednarodno zaščito ali jim je ta bila priznana ali ki so v postopku vračanja. Vsebuje sklop pravil in zaščitnih ukrepov za zagotovitev takojšnje zaščite in oskrbe. Kadar se prosilci za azil preselijo iz ene države članice EU v drugo, [dublinska uredba](#) (Uredba (EU) št. 604/2013) določa, katera država članica EU je odgovorna za obravnavo prošnje, s čimer se jim zagotavljata potrebna zaščita in oskrba. Zaščitni ukrepi, ki jih določa zakonodaja EU na področju azila in migracij, se po navadi ne uporabljajo za državljane EU.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Priročnik o evropski zakonodaji

Agencija Evropske unije za temeljne pravice je skupaj z Evropskim sodiščem za človekove pravice (v nadaljnjem besedilu: ESČP) objavila Priročnik o evropski zakonodaji v zvezi z azilom, mejami in priseljevanjem. Priročnik je namenjen strokovnim delavcem v državah članicah EU. Na razumljiv način predstavlja zakonodajo EU ter sodno prakso ESČP in Sodišča Evropske unije. Eno od poglavij priročnika je posvečeno osebam s posebnimi potrebami, med njimi otrokom brez spremstva. Priročnik je na voljo v 25 jezikih, posebna različica pa je prilagojena švicarskemu pravu.

Za več informacij glej Priročnik o evropski zakonodaji v zvezi z azilom, mejami in priseljivanjem, 2014.

Zakaj je potreben priročnik za otroke, ki prihajajo iz EU

Pravo EU za zaščito žrtev kaznivih dejanj ter za preprečevanje trgovine z ljudmi in boj proti njej velja za vse, ne glede na državljanstvo. EU nima enotnega pristopa za obravnavo primerov otrok brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito v državi članici EU, ki ni njihova matična država, vključno z otroki žrtvami trgovine z ljudmi.

Sporočilo z naslovom *Poročilo o ukrepih na podlagi strategije EU za odpravo trgovine z ljudmi in opredelitev nadaljnjih konkretnih ukrepov* (december 2017) je Evropski komisiji in Agenciji Evropske unije za temeljne pravice naložilo pripravo „praktičnih smernic za okrepitev sodelovanja med različnimi agencijami in čezmejnega sodelovanja, katerih cilj bo preprečevanje trgovine z otroki v EU, zagotavljanje zaščite otrok, ki so žrtve trgovine z ljudmi, iskanje trajnih rešitev ter zaščita njihovih pravic v skladu s pravom EU in mednarodnim pravom“.

Vendar veliko drugih ukrepov prava EU, ki ščitijo otroke, velja le za osebe, ki niso državljani EU, državljani države, ki je del Evropskega gospodarskega prostora, ali državljani Švice. Torej obstaja vrzel. Razlogi za pripravo posebnega priročnika za otroke, ki prihajajo iz EU, so trije.

1. Državljan EU in številni imetniki dovoljenj za prebivanje se lahko prosto gibljejo znotraj EU

Državljan EU imajo v skladu s členom 3(2) Pogodbe o Evropski uniji (PEU), členoma 20(2)(a) in 21 ter Naslovom IV Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) ter členom 45 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah pravico do prostega gibanja. Državljan EU imajo pravico do prostega gibanja in prebivanja znotraj držav članic EU, čeprav za to pravico veljajo določene omejitve in pogoji, določeni v pravu EU. Geografsko območje prostega gibanja sega do Islandije, Lihtenštajna, Norveške in Švice, in sicer v skladu s sporazumi, sklenjenimi z Evropskim gospodarskim prostorom in Švico. V skladu z direktivo o prostem gibanju (2004/38/ES) se državljanom EU, ki v drugi državi članici EU prebivajo manj kot tri mesece, ni treba prijaviti. V skladu s členom 21 *Konvencije o izvajanju schengenskega sporazuma* (CISA) se lahko imetniki dovoljenja za prebivanje, ki ga je izdala ena od držav članic EU, tudi do tri mesece prosto gibljejo na ozemlju drugih držav članic EU, pri čemer ozemlja vključujejo vse države članice EU in pridružene schengenske države razen Irske in Združenega kraljestva. Ker v schengenskem območju ni mejnega nadzora in so obveznosti prijave

ohlapne, je malo verjetno, da bodo državljani EU in imetniki dovoljenja za prebivanje, ki ga je izdala ena od držav članic EU, prišli v stik z organi. Tako jih je težje odkriti kot žrtve trgovine z ljudmi. Poleg tega bi bila lahko njihova premestitev v izvorno državo članico EU hitra, saj zanje ne veljajo procesna jamstva, ki jih predvideva postopek azila za osebe, ki niso državljani EU.

2. Zaščitni ukrepi so bili oblikovani predvsem v okviru zakonodaje EU na področju azila in migracij

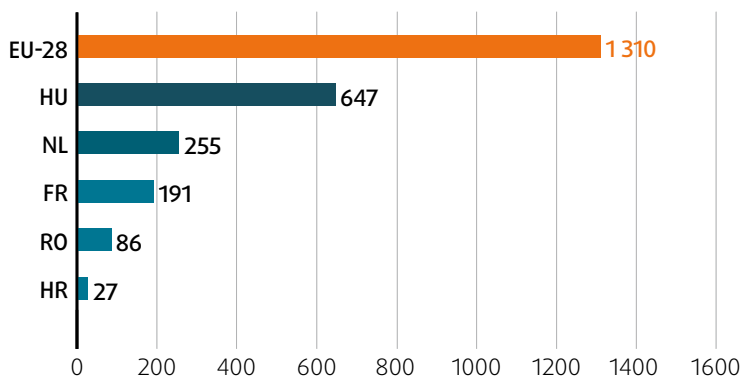
Zaščitni ukrepi, ki jih določa zakonodaja EU na področju azila in migracij, se po navadi ne uporabljajo za državljane EU. V skladu s Protokolom št. 24 k [Pogodbi o Evropski uniji](#) in [Pogodbi o delovanju Evropske unije](#) o azilu za državljane držav članic Evropske unije se morajo države članice EU obravnavati kot varne izvorne države, kar pomeni, da če državljan EU vložijo prošnjo za mednarodno zaščito, je treba to (z nekaj izjemami) razglasiti za nedopustno. Zaščitni ukrepi iz člena 10 [direktive o vračanju](#) (Direktiva 2008/115/ES) v zvezi z vračanjem in odstranitvijo otrok brez spremstva veljajo le za osebe, ki niso državljani nobene države članice EU, države Evropskega gospodarskega prostora ali Švice; prav tako tudi omogočanje pritožb iz členov 9 in 13 [direktive o sankcijah zoper delodajalce](#) (Direktiva 2009/52/ES) za otroke, ki so bili nezakonito zaposleni. Več orodij, oblikovanih v okviru otrok v procesu migracije, je namenjenih otrokom, ki izvirajo z območij zunaj EU, in ne veljajo – ali pa veljajo le v omejeni meri – za otroke, ki prihajajo iz Evropske unije.

3. Znotraj EU je veliko otrok žrtev trgovine z ljudmi

Deklice in dečki so še vedno žrtve trgovine z ljudmi znotraj EU. Žrtve so izkoriščane za namene spolnega izkoriščanja, vključno z izdelavo otroške pornografije (zlasti dekllice), prisilnega prosjačenja, prisilnih kaznivih dejanj in druge namene.

Glede na [Drugo poročilo o napredku v boju proti trgovini z ljudmi](#) Evropske komisije iz leta 2018 in [poročilo z naslovom Data collection on trafficking in human beings in the EU \(Zbiranje podatkov o trgovini z ljudmi v EU\)](#) (preglednica 3.8.8) iz istega leta je bilo v letih 2015 in 2016 23 % vseh registriranih žrtev v EU otrok. Od 2 206 registriranih otrok, ki so bili žrtve, jih je bilo 1 310 državljanov EU – od tega več kot 84 % deklic. Med registriranimi žrtvami z državljanstvom EU so bili najpogosteje državljani petih držav EU, in sicer Madžarske (647), Nizozemske (255), Francije (191), Romunije (86) in Hrvaške (27) ([slika 2](#)). Ti podatki se nanašajo na osebe, ki so bile v stiku z organi in drugimi organizacijami. Obstajajo razlogi za domnevo, da veliko žrtev ostane neodkritih.

Slika 2: Število registriranih otrok žrtev trgovine z ljudmi v letih 2015 in 2016; pet najvišje uvrščenih držav članic EU

Vir: Evropska komisija, 2018 (*Data collection on trafficking in human beings in the EU (Zbiranje podatkov o trgovini z ljudmi v EU)*, preglednica 3.8.8)

Komisija sicer nima statističnih podatkov o žrtvah trgovine z ljudmi na podlagi etničnega porekla, je pa bilo v poročilih držav članic EU poudarjeno, da so še zlasti ranljivi pripadniki iz romskih skupnosti, zlasti ženske in otroci, pri čemer trgovci z ljudmi izkoriščajo sorodstvene vezi. Kot je poročal Europol, Agencija Evropske unije za kazenski pregon, v svojem poročilu o stanju z naslovom *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of under-age victims in the EU* (Kriminalne mreže, ki se ukvarjajo s trgovino z ljudmi in izkoriščanjem mladoletnih žrtev v EU) iz leta 2018, so otroci iz romskih skupnosti še posebej ranljivi. Študija Evropske komisije z naslovom *Study on high-risk groups for trafficking* (Študija o skupinah z visokim tveganjem trgovine z ljudmi) navaja vse pogostejši pojav otroških porok, žrtve in storilci pa večinoma izhajajo iz nekaterih skupin znotraj romske skupnosti. *Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi* (GRETA), ki spremlja izvajanje Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, prav tako poroča o primerih trgovine z romskimi deklicami zaradi prisilne poroke.

Tveganja hitrih premestitev v otrokovo državo običajnega prebivališča

Države članice EU v primeru otrok, za katere se domneva, da prihajajo iz EU, so brez staršev in zanje velja, da potrebujejo zaščito, uporabijo enega od naslednjih treh pristopov:

1. Večina držav članic EU izvede *ad hoc* rešitve pri vsakem posameznem primeru, ki večinoma pripeljejo do hitre in rutinske premestitve otroka v njegovo državo članico državljanstva ali običajnega prebivališča, in sicer po prvotnem stiku s konzulati.
1. Nekatere države članice EU izvedejo bolj strukturne rešitve na podlagi okvira sodelovanja iz [Uredbe Bruselj IIa](#) (Uredba (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo) z bolj poglobljeno oceno okoliščin. Vendar države članice EU menijo, da je ta mehanizem prepočasen.
1. Nekatere države članice EU so uporabile dvostranske sporazume med dvema državama članicama EU, da so zagotovile sodelovanje v postopku premestitve otroka.

Praksa večine držav članic EU – hitra premestitev otroka v državo članico običajnega prebivališča – temelji na premisleku, da so vse države članice EU načeloma varne države. Ta praksa na splošno temelji tudi na pravici otroka, da živi s starši, razen če bi to bilo v nasprotju s koristmi otroka, kot določa 9. člen [Konvencije o otrokovih pravicah](#).

Vendar se morajo organi ne glede na pomembnost pravice otroka do življenja s starši najprej prepričati, da je vrnitev v družinsko okolje za otroka varna. Za zagotovitev, da so ukrepi vzdržni in da so rešitve trajne, je treba vse ukrepe sprejeti po posamezni oceni posebnih okoliščin otroka, vključno s tistimi, zaradi katerih je bil otrok najden brez starševske oskrbe in zaradi katerih potrebuje zaščito. Potrebna je tudi ocena družine, da se presodi, ali bi bila vrnitev sploh ustrezna v primerih, ko je za nastale okoliščine morda odgovorna ravno družina, saj je morda na primer otroka „ponudila“ trgovcu, otroka telesno, psihično ali spolno zlorabljala ali ga vrgla iz družinskega doma.

Europol v primerih trgovine z ljudmi znotraj EU poudarja, da ima družina pogosto aktivno vlogo pri izkoriščanju otrok. V nekaterih primerih so otroci sami žrtve trgovine z ljudmi, v drugih primerih pa so udeleženi tudi njihovi starši, bodisi kot žrtve trgovine z ljudmi bodisi kot storilci.

Trgovina z otroki znotraj EU: udeležba staršev

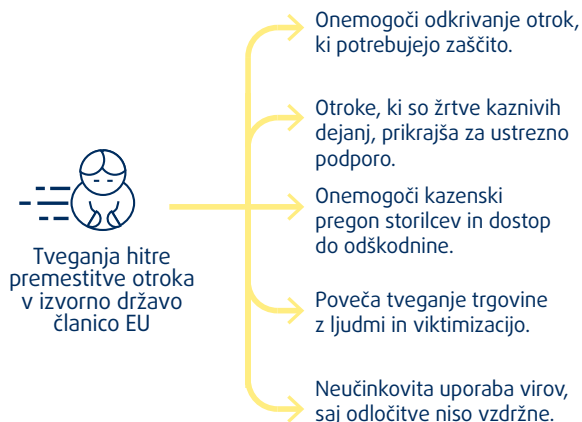
„Eden od najresnejših vidikov tega pojava je vloga družine. Europol redno prejema obveščevalne podatke o otrocih, ki jih starši prodajo kriminalnim mrežam, saj te izkoriščajo revščino družin. V drugih primerih pa so starši sami udeleženi v trgovini in izkoriščanju lastnih otrok.“

Poročilo Europa o stanju: Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of under-age victims in the European Union (Kriminalne mreže, ki se ukvarjajo s trgovino z mladoletnimi žrtvami in njihovim izkoriščanjem v Evropski uniji), 2018, str. 8.

Samodejna in hitra premestitev brez ustrezne ocene okoliščin povzroči druga tveganja, kot prikazuje [slika 3](#). Na primer, lahko se zgodi, da se otroci vrnejo v okolje, v katerem so jih zlorabljali ali trgovali z njimi, kar pomeni, da lahko spet postanejo žrtve. Hitra premestitev bi lahko tudi ogrozila zbiranje dokazov o trgovini z ljudmi, zaradi česar bi bil pregon storilca ali storilcev onemogočen ali pa bi bil otrok prikrajšan za ustrezno pomoč in podpora.

Za zagotovitev, da so ukrepi vzdržni in da so rešitve trajne, je treba vse ukrepe sprejeti po posamezni oceni posebnih okoliščin otroka, vključno s tistimi, zaradi katerih je bil otrok najden brez starševske oskrbe in/ali zaradi katerih potrebuje zaščito.

Slika 3: Možna tveganja rutinske premestitve otrok v izvorno državo članico EU

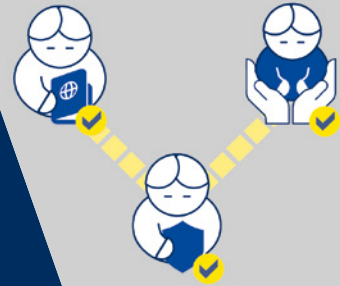
Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Organi morajo preprečiti situacije, v katerih otroci, vrnjeni v matično državo članico EU, spet postanejo žrtve trgovine z ljudmi (bodisi jih spet prodajo v državo članico EU, v kateri so bili odkriti, ali v drugo državo članico EU), zaradi česar ponovno potrebujejo zaščito. Vzdržni ukrepi poleg tega zagotovijo, da države članice učinkovito uporabljajo javne človeške in finančne vire.

Ta priročnik se osredotoča na zgodnjo oceno koristi otroka in je namenjen kot podpora ukrepanju, ki je ustrežnejše za otroka in vzdržljivejše.

→ *Priloga 2 vsebuje neizčrpen seznam poročil z informacijami o otrocih, ki so žrtve trgovine z ljudmi ali ki jih kriminalne mreže kako drugače izkoriščajo.*

Del 1: Pravni okvir in okvir za zaščito otrok

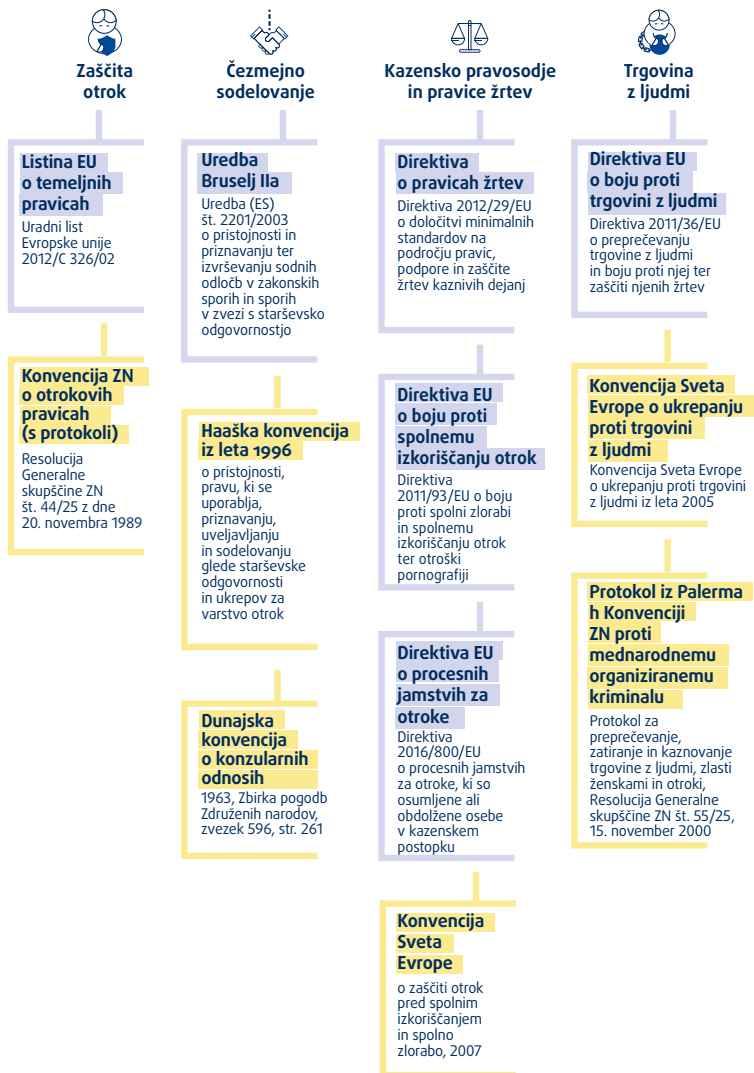
V delu 1 so navedeni zadevni pravni okvir in načela zaščite otrok, na katerih temelji ta priročnik. Več mednarodnih in evropskih instrumentov obravnava zaščito otrok brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito v državi članici EU, ki ni njihova matična država. Bralec mora pri izvajanju ukrepov, predlaganih v delu 2, upoštevati štiri načela zaščite otrok, navedena v [Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah](#). Ukrepi, sprejeti za pomoč otroku, morajo biti del nacionalnega celovitega sistema za zaščito otrok.

1.1 Pravni okvir

V tem oddelku so na kratko predstavljeni najpomembnejši pravni instrumenti, ki uokvirjajo nasvete v tem priročniku. Poleg splošnih določb o zaščiti otrok se različna pravna področja nanašajo na zaščito otrok v čezmejnih primerih. Razvrstiti jih je mogoče v tri kategorije: instrumente za spodbujanje čezmejnega sodelovanja; instrumente za zaščito žrtev kaznivih dejanj in instrumente za boj proti trgovini z ljudmi. Ti so prikazani na [sliki 4](#).

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

Slika 4: Ustrezni instrumenti

Opombe: Pravni instrumenti EU so navedeni v modrih okvirjih. Uredba Bruselj IIa je predmet revizije, novo besedilo se morda pričakuje leta 2019.

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

→ Celoten seznam ustreznih zavezujočih in nezavezujočih instrumentov je na voljo v Prilogi 1: Pravna podlaga

1. Splošni instrumenti za zaščito otrok

Dva najpomembnejša dokumenta, ki vsebujeta splošna pravila za zaščito otrok, sta Listina EU o temeljnih pravicah in Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah.

- **Listina EU o temeljnih pravicah** v členu 24 navaja, da imajo otroci: pravico do zaščite in oskrbe, ki sta potrebni za zagotovitev njihove dobrobiti, ter pravico do svobodnega izražanja mnenja - njihova mnenja je treba upoštevati v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo (člen 24(1)); pravico, da se pri vseh ukrepih, ki se nanašajo nanje, upošteva predvsem njihova korist (člen 24(2)); ter pravico, da redno ohranjajo osebne odnose in neposredne stike z obema staršema (člen 24(3)). Člen 5(3) prepoveduje trgovino z ljudmi.
- **Konvencija o otrokovih pravicah**, ki so jo ratificirale vse države članice EU, otrokom posebej zagotavlja vrsto državljanskih, kulturnih, ekonomskih, političnih in socialnih pravic. Konvencija države članice EU zavezuje k zaščiti otrok pred nasiljem, zlorabo, zanemarjanjem, trpinčenjem ali izkoriščanjem, vključno s spolno zlorabo (19. člen). 20. člen zagotavlja posebno zaščito in pomoč otrokom, ki so začasno ali stalno prikrajšani za družinsko okolje. Konvencija zagotavlja tudi zaščito pred izkoriščanjem, vključno s spolnim izkoriščanjem (34. do 36. člen), ter nalaga obveznosti pospeševanja telesnega in duševnega okrevanja otroka, ki je bil žrtev izkoriščanja, zlorabe ali zanemarjanja, ter njegove ponovne vključitve v družbo (39. člen). Te pravice veljajo za vsakega otroka na območju pod jurisdikcijo držav pogodbenic. **Izbirni protokol glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije** zagotavlja dodatne opredelitve in zaščitne ukrepe.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Smernice ZN glede otrok brez spremstva

Odbor Združenih narodov za pravice otroka, nadzorni organ, ustanovljen s Konvencijo za otrokove pravice, ima smernice glede obravnave otrok brez spremstva v splošni pripombi št. 6. Obravnavajo njihove posebne potrebe, kot so začetna ocena, imenovanje skrbnika, ponovna združitve družine, vzdržne rešitve in ukrepi za preprečevanje ponovne trgovine z ljudmi. Čeprav splošne pripombe Odbora niso pravno zavezujoče, zagotavljajo smernice za razlago določb Konvencije.

Več informacij je na voljo v dokumentu [General Comment No 6 on the treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin](#) (Splošna pripomba št. 6 glede ravnanja z otroki brez spremstva in ločenimi otroki zunaj njihove izvirne države), 2005.

2. Instrumenti za spodbujanje čezmejnega sodelovanja

Uredba Bruselj IIa (Uredba (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo) vzpostavlja skupni pravni okvir znotraj EU. Uredba velja za vse „civilne zadeve, ki se nanašajo na podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti“ (člen 1(b)). Uredba glede na uvodno izjavo 5 zajema vse odločbe o starševski odgovornosti, vključno z ukrepi za zaščito otrok. Uredba tako zajema vprašanja, kot so pravice do varstva in vzgoje, skrbništvo, zaščita otroka v zvezi s premoženjem in namestitvev v rejništvo. Sodišče Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: SEU) je „civilne zadeve“ razložilo kot take, ki vključujejo ukrepe, ki z vidika prava države članice spadajo na področje javnega prava, kot je odločba o prevzemu otroka v varstvo zunaj njegove lastne družine (zadeva C-435/06). Uredba ni omejena na odločbe, ki jih izdajajo sodišča, temveč velja za vsako odločbo, ki jo izreče organ, pristojen za zadeve, ki sodijo v to uredbo, kot so socialni organi in organi za zaščito otrok.

Uredba se v skladu s členom 2(3) uporablja v vseh državah članicah EU razen na Danskem. Zahteva, da se vse odločbe, ki jih izdajo pristojni organi v EU, priznajo in izvršijo v skladu s skupnim nizom pravil. Navedena uredba je torej ključna za zaščito otrok znotraj EU, ko obstaja element, ki vključuje več kot eno državo članico.

V skladu s členom 1(3)(g) in uvodno izjavo 10 **Uredba Bruselj IIa** ne velja za ukrepe, izrečene otrokom zaradi storitve kaznivih dejanj. SEU je poudarilo, da se Uredba ne uporablja za „ukrepe pridržanja otroka, naložene kot kazen za storjeno kaznivo dejanje“, uporablja pa se za čezmejno namestitvev otroka v zavod, v katerem je otroku prostost odvzeta v terapevtsko-vzgojne namene (glej SEU, sodba v zadevi C-92/12 PPU, točki 65 in 66).

Vse države članice EU so pogodbenice **haaške konvencije iz leta 1996** o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok (v nadaljnjem besedilu: haaška konvencija iz leta 1996).

V EU se, kadar ima zadevni otrok običajno prebivališče na ozemlju države članice, zadeva pa se nanaša na vprašanje, ki ga zajema Uredba, uporablja Uredba Bruselj IIa in ne **haaška konvencija iz leta 1996**. Nasprotno se, če ni mogoče določiti, ali ima otrok običajno prebivališče v državi članici EU, je pa prisoten na ozemlju države članice EU, uporablja haaška konvencija iz leta 1996. Uredba ima vedno prednost v zvezi

s priznavanjem in izvršitvijo sodnih odločb, ki so jih izdale druge države članice EU (člen 61 Uredbe).

Glavna razlika med [Uredbo Bruselj IIa](#) in [haaško konvencijo iz leta 1996](#) je, da Uredba Bruselj IIa ne vsebuje pravil o veljavni zakonodaji, haaška konvencija iz leta 1996 pa jih. Ko torej obstaja dvom o tem, katera zakonodaja se uporablja, velja Konvencija (členi 15 do 22).

Leta 2016 se je začel postopek revizije Uredbe Bruselj IIa, ki se bo zaključil do poletja 2019. Posodobljeno besedilo bo okrepilo nekatere določbe, omenjene v tem priločniku.

Ne nazadnje, [Dunajska konvencija o konzularnih odnosih](#) države pogodbenice obvezuje k zagotavljanju pomoči prek konzulatov otrokom iz zadevne države, ki se nahajajo v drugi državi. V skladu s Konvencijo morajo na primer zagotoviti pravno in drugo pomoč otroku, ki je v priporu zaradi kaznivega dejanja (točka 1(c) 36. člena), ali varovati interese otroka, zlasti v zvezi s skrbništvom (5. člen).

3. Instrumenti na področju kazenskega pravosodja in zaščite žrtev

Ko se začne kazenski postopek, za vse žrtve kaznivega dejanja, tudi otroke, na podlagi [direktive o pravicah žrtev](#) (Direktiva 2012/29/EU) velja vrsta zaščitnih mehanizmov. Poleg tega člena 22 in 24 vsebujeta posebna jamstva za otroke med kazenskim postopkom.

[Direktiva o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok](#) (Direktiva 2011/93/EU o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji) določa vrsto varoval in zaščitnih ukrepov za otroke, ki so žrtve spolne zlorabe ali spolnega izkoriščanja. Poleg tega Direktiva zagotavlja opredeljene različnih vrst kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost ter določa kazni, obteževalne okoliščine in preventivne ukrepe.

Vse države članice EU razen Irske so ratificirale [Konvencijo Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo](#) (Lanzarotska konvencija).

Spolno izkoriščanje otrok na spletu kot najbolj moteč vidik kibernetске kriminalitete

„Spolno izkoriščanje otrok na spletu je še vedno najbolj moteč vidik kibernetске kriminalitete. Spolno izkoriščanje otrok se je dogajalo že pred iznajdbo interneta, vendar je spletna razsežnost tega kaznivega dejanja storilcem omogočila interakcijo z drugimi

storilci na spletu ter pridobivanje gradiv o spolnem izkoriščanju otrok v obsegu, ki se je pred desetimi leti zdel nepredstavljen. Ker ima vse več vse mlajših otrok dostop do naprav, povezanih z internetom, in družbenih medijev, lahko storilci z otroki stopijo v stik na načine, ki v nespletnem okolju niso mogoči. Ta trend ima pomembne posledice za načine delovanja v spolnem izkoriščanju otrok na spletu.“

Europol, Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) (Ocena ogroženosti zaradi internetnega organiziranega kriminala), 2018, poglavje 5.

Poleg tega [Direktiva o procesnih jamstvih za otroke](#) zagotavlja številna procesna jamstva za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku. Njen namen je zagotoviti, da lahko otroci razumejo in spremljajo tak postopek ter uveljavljajo svojo pravico do poštenega sojenja, ter preprečiti, da bi otroci ponovno storili kaznivo dejanje, in spodbuditi njihovo družbeno vključevanje. Države članice EU so morale Direktivo v notranje pravo prenesti do junija 2019.

4. Instrumenti za zaščito žrtev trgovine z ljudmi

[Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) (Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev) je glavni pravni instrument EU, ki ščiti žrtve trgovine z ljudmi.

Žrtve trgovine z ljudmi imajo pravice. Imajo jih pred kazenskim postopkom, med njim in po njem, njihova pravica do pomoči in podpore pa ni pogojena z udeležbo v postopkih. Žrtve imajo pravico do obveščanja, namestitve, materialne pomoči, zdravstvene in psihološke pomoči, pravne pomoči in zaščite med kazenskim postopkom. Nekatere žrtve morda potrebujejo posebno zaščito, odvisno od posebnih okoliščin, vključno z nosečnostjo, zdravstvenimi težavami, invalidnostjo, duševno ali psihološko motnjo ali hujšimi oblikami psihološkega, telesnega ali spolnega nasilja, ki ga je žrtev morda utrpela. Člen 11(7) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) in člen 22 direktive o zaščiti žrtev državam članicam nalagata upoštevanje navedenih okoliščin na podlagi posamezne ocene.

Pravni okvir in okvir politike EU za obravnavo trgovine z ljudmi je ločen po spolu in prilagojen otrokom ter priznava, da je ključno zagotoviti, da se upoštevajo starost, spol in posebne potrebe otrok žrtev, vključno z oskrbo, zdravstveno nego in izobraževanjem otrok žrtev trgovine z ljudmi.

Členi 13 do 16 [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) določajo dodatne zaščitne ukrepe za otroke žrtve trgovine z ljudmi, vključno z domnevo o otroštvu, skrbništvom za otroke brez spremstva, prilagojenim dostopom do podpornih storitev

in večjo zaščito v kazenskem postopku. Pri uporabi Direktive je treba predvsem upoštevati koristi otroka, v skladu z Listino EU o temeljnih pravicah in [Konvencijo o otrokovih pravicah](#).

Posebna pravila o dovoljenjih za prebivanje za žrtve trgovine z ljudmi, ki sodelujejo z organi, so določena v [Direktivi Sveta 2004/81/ES](#).

Trgovina z otroki: vrzeli, ki so ostale po prenosu prava EU

„Iz tega pregleda je razvidno, da so države članice vložile veliko truda v prenos [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi]. Kljub temu je še veliko možnosti za izboljšanje, zlasti v zvezi s: posebnimi ukrepi za zaščito otroka, domnevo, da je žrtev otrok, in oceno starosti otroka, zaščito pred kazenskim postopkom in med njim, dostopom do brezpogojne pomoči, odškodnino, nekaznovanjem, pomočjo in podporo družinskemu članu otroka, ki je žrtev, ter preprečevanjem.“

Evropska komisija (2016), Poročilo o oceni, v kolikšni meri so države članice sprejele potrebne ukrepe za izpolnitev določb Direktive 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev v skladu s členom 23(1), str. 17.

Pomembni so tudi drugi instrumenti na mednarodni in regionalni ravni, kot sta: [Konvencija ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu](#) in njen [Palermski protokol](#) „za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki“ ter [Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi](#). Vse države članice EU so ratificirale oba instrumenta.

Lahko berljiv priročnik o pravicah žrtev trgovine z ljudmi

Evropska komisija je v vseh uradnih jezikih EU objavila dokument z naslovom „Pravice EU žrtev trgovine z ljudmi“, ki zagotavlja praktičen in celovit pregled pravic žrtev trgovine z ljudmi, na podlagi Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, zakonodaje EU in sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice.

Za več informacij glej Evropska komisija (2013), „Pravice EU žrtev trgovine z ljudmi“.

1.2 Načela pravic otrok

Konvencija o otrokovih pravicah določa štiri ključna načela, ki države pogodbenice usmerjajo pri izvajanju in razlagi pravic, navedenih v Konvenciji. Te zajemajo:

- dolžnost pri vseh odločitvah in ukrepih, ki zadevajo otroka, v prvi vrsti varovati najboljšo korist otroka;
- obveznost ustreznega upoštevanja mnenja otroka na podlagi njegove starosti, zrelosti in razvojnih zmožnosti;
- pravice otroka do življenja, preživetja in razvoja; ter
- nediskriminacijo.

Preglednica 1 prikazuje, kako so ta načela izražena v ustreznih mednarodnih instrumentih in instrumentih EU.

Preglednica 1: Načela pravic otrok v mednarodnih instrumentih in instrumentih EU

Instrument	Načelo			
	Koristi otroka	Pravica do zaslivanja	Pravice do življenja in razvoja	Nediskriminacija
Mednarodni instrumenti				
Konvencija o otrokovih pravicah	3. člen	12. člen	6. člen	2. člen
Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi	10., 14., 16. in 28. člen	–	–	3. člen
Svet Evrope – Lanzarotska konvencija	Preambula, 3. točka 14. člena, 1. točka 30. člena, 1. točka 31. člena	1. točka 9. člena, točka 1(c) 31. člena, 1. točka 35. člena, 2. točka 36. člena	–	2. člen
Haaška konvencija o varstvu otrok	Preambula, člena 8 in 9	Člen 23(2)(b)	–	–

Instrumenti EU				
Listina EU o temeljnih pravicah	Člen 24(2)	Člen 24(1)	Člen 2	Člen 21
Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi	Uvodna izjava 8, člen 13	Člen 14	–	–
Direktiva o pravicah žrtev	Uvodna izjava 14, člen 1(2)	Uvodni izjavi 41 in 42, člen 10	Uvodna izjava 66	Uvodni izjavi 9 in 66
Direktiva EU o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok	Uvodne izjave 2, 6 in 30; člen 18	-	–	–
Uredba Bruselj IIa	Uvodna izjava 12, členi 12, 15, 23	Uvodna izjava 19, členi 11(2), 23(b)(d), 41(2)(c), 42(2)(a)	–	Člen 59

Opomba: – = se ne uporablja.

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Bralec se mora pri izvajanju desetih ukrepov, navedenih v delu 2, ravnati po teh štirih načelih. Ukrepa 3 in 4 dela 2 pojasnjeta, kako je treba uporabiti načelo koristi otroka in obveznost ustreznega upoštevanja mnenja otroka. Zaradi pravice do življenja in razvoja morajo države pogodbenice zagotoviti – v največji možni meri – preživetje in razvoj otroka. Tukaj „razvoj“ pomeni otrokov telesni, duševni, duhovni, moralni, psihološki in socialni razvoj. Zaradi načela nediskriminacije morajo države spoštovati pravice iz [Konvencije o otrokovih pravicah](#) in jih zagotoviti vsakemu otroku, ki je na območju pod njihovo jurisdikcijo, brez kakršne koli diskriminacije. Storitve zaščite morajo biti zagotovljene ne glede na status otroka ali status njegovih staršev/skrbnikov, vključno z njihovim državljanstvom ter etničnim ali socialnim izvorom.

1.3 Celovit sistem za zaščito otrok

V skladu s 1. točko 19. člena [Konvencije o otrokovih pravicah](#) morajo države pogodbenice z zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi ščititi otroka pred vsemi oblikami nasilja, zlorabe ali izkoriščanja, vključno s spolno zlorabo.

Konvencija v 2. točki 19. člena določa tudi, da naj taki zaščitni ukrepi vključujejo socialne programe, ki otrokom zagotavljajo podporo, in tudi druge oblike zaščite ter ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in poseg sodišča.

V skladu s [General Comment No 13 \(splošno pripombo št. 13\)](#) Odbora za pravice otroka celovit sistem za zaščito otrok zahteva zagotavljanje celovitih in integriranih ukrepov, opredeljenih v 2. točki 19. člena.

Celovit sistem za zaščito otrok v središče postavlja otroka. Zagotavlja, da vsi bistveni posamezniki, organizacije in sistemi – izobraževanje, zdravje, socialno skrbstvo, pravosodje, civilna družba, skupnost, družina – delujejo skladno za zaščito otrok.

Evropska komisija je opredelila [deset načel za celovite sisteme za zaščito otroka](#), ki naj bi usmerjali reformo sistemov za zaščito otroka v državah članicah EU. Ta načela so:

1. Vsak otrok je priznan, spoštovan in zaščiten kot nosilec pravic, z neodtujljivimi pravicami do zaščite.
2. Noben otrok ni diskriminiran.
3. Sistemi za zaščito otrok vključujejo zaščitne ukrepe.
4. Družine dobijo podporo v vlogi primarnega skrbnika.
5. Družbe se zavedajo pravice otroka, da ni žrtev nobene oblike nasilja, in jo tudi podpirajo.
6. Sistemi za zaščito otrok zagotavljajo ustrezno oskrbo, v skladu z mednarodnimi standardi: [Smernice ZN za alternativno oskrbo otrok](#).
7. Sistemi za zaščito otrok imajo vzpostavljene nadnacionalne in čezmejne mehanizme.
8. Otroku sta nudena podpora in zaščita.
9. Usposabljanje za prepoznavanje tveganj.
10. Vzpostavljeni so varni, ustrezno objavljeni, zaupni in dostopni mehanizmi poročanja.

Načelo 3 zadeva preprečevanje. Izjemno pomembno je, da se opredelijo in obravnavajo osnovni vzroki, zaradi katerih so otroci in mladi ogroženi. Dejavniki ranljivosti so lahko individualni, ekonomski, družbeni ali kulturni. Ranljivost je torej odvisna od osebnih okoliščin otroka, družinskega okolja, ekonomskega položaja in povpraševanja po določeni vrsti izkoriščanja. Organi za zaščito otrok morajo v preventivnem ukrepanju obravnavati vse te dejavnike tveganja; tako kot tudi drugi nacionalni in lokalni organi, pristojni za izobraževanje, zdravstvo, integracijo, zaposlovanje itd.

Otroci so še posebej ranljiva skupina za trgovino z ljudmi, čeprav niso ogroženi le zaradi te ranljivosti. Trgovina z ljudmi je zelo dobičkonosna oblika organiziranega kriminala, pri kateri povpraševanje povzroča izkoriščanje. Trgovci z ljudmi izkoriščajo priložnosti, vključno z vrzelmi v zakonodaji, in vse ranljivosti – strukturne in

take, ki izhajajo iz okoliščin – ter prežijo med drugim na ženske in otroke, romsko skupnost in invalide.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi (GRETA) je poročala, da so Romi zelo ranljivi za trgovino z ljudmi zaradi strukturnih oblik diskriminacije na podlagi etničnega porekla in spola, revščine in družbene izključenosti, zaradi česar dosegajo nizko izobrazbo, zelo veliko jih je brezposelnih, trpijo nasilje v družini ter živijo v težkih razmerah, zlasti ženske in otroci. Pri neregistriranih otrocih obstaja večje tveganje, da bodo žrtve trgovine z ljudmi.

Za več informacij glej GRETA (2018), tematsko poglavje „Trafficking in children“ (Trgovina z otroki) v Šestem splošnem poročilu, ki je na voljo na spletišču Sveta Evrope.

Okrepitev družine, ki le s težavo skrbi za svoje otroke, je način preprečevanja. To je še zlasti pomembno, kadar je družina sama lahko udeležena pri trgovini z otroki ali njihovem izkoriščanju, kadar družina od otroka zahteva, naj odide in ji denarno pomaga, ali kadar otroci od doma zbežijo zaradi nasilja. Otroci, ki izhajajo iz takih okoliščin, so lahko tarča trgovcev z ljudmi in so dovzetni za njihove obljube. Celovit sklop ukrepov za preprečevanje zlorabe ali izkoriščanja bi lahko vključeval na primer splošna posredovanja socialne službe, tečaje za starše, podporo na domu, socialne prejemke, zaposlitvene sheme za odrasle in mlade ter tudi izobraževanje družin v zvezi s tem, kolikšnim tveganjem za trgovino z ljudmi so izpostavljeni otroci, ki so ločeni od družine ali v tujini iščejo zaposlitvene/izobraževalne priložnosti.

Kadar ukrepi, namenjeni posebnim vprašanjem ali posebnim skupinam otrok, niso del splošnega okvira za zaščito, sistem za zaščito otrok postane razdrobljen. Otroci se pogosto srečujejo z več težavami v zvezi z zaščito, razdrobljenost pa pomeni, da ne bodo deležni celovite pomoči ali celovite rešitve.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Povzetek sistemov za zaščito otrok

Agencija EU za temeljne pravice je izvedla raziskavo, s katero je povzela nacionalne sisteme za zaščito otrok v 28 državah članicah EU. Informacije obsegajo pet področij: zakonodajni okvir; odgovorne nacionalne organe; človeške in finančne vire; postopke za identifikacijo in poročanje ter postopke za namestitvev otrok v nadomestno oskrbo in sisteme spremljanja. Iz povzetka izhaja, da zaradi razdrobljenosti nacionalnih zakonodajnih okvirov določene skupine otrok, ki se soočajo s posebnimi izzivi, nimajo dostopa do nekaterih pravic ter ustreznih in kakovostnih storitev: invalidni otroci; otroci pripadniki etničnih manjšin; otroci v sistemih pravnega varstva mladoletnih oseb; migranti

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

z neurejenim statusom ter otroci brez spremstva in ločeni otroci. Iz [povzetka](#) tudi izhaja, da ima le 13 držav članic EU posebno nacionalno politiko ali strategijo za zaščito otroka.

Za več informacij glej Agencija EU za temeljne pravice, „Mapping child protection systems in the EU“ (Povzetek sistemov za zaščito otrok v EU) in „National policy framework (action plan or strategy)“ (Nacionalni okvir politike (akcijski načrt ali strategija)) na [spletišču Agencije EU za temeljne pravice](#).

Več držav članic EU je vzpostavilo standardne operativne postopke in protokole za obravnavo primerov otrok, za katere se domneva, da so žrtve trgovine z ljudmi. Ti postopki in protokoli pomagajo zagotoviti nemoteno sodelovanje ter jasno porazdelitev vlog in odgovornosti znotraj vsake države članice. Hkrati morajo biti posebni postopki, oblikovani za otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi, del splošnega nacionalnega sistema za zaščito otrok, ne pa vzporedni z njim.

Obravnava trgovine z ljudmi bi morala biti del običajnih služb za zaščito otrok. Celovit sistem za zaščito otrok še vedno potrebuje ciljno strokovno znanje in odzive, vendar morajo biti ti postavljeni v okvir celotnega sistema. Tak celovit pristop se lahko odzove na različne situacije, s katerimi se posamezen otrok lahko sreča. Odziva se na potrebe otrok, vključno z žrtvami trgovine z ljudmi, in sicer v njihovi državi državljanstva in tudi v drugih državah.

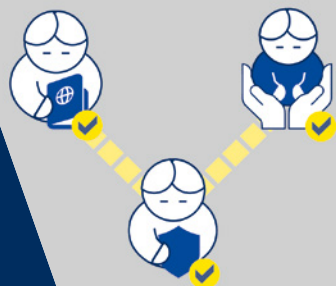

Ukrepanje Evropske komisije v okviru nadaljnjega spremljanja strategije EU za odpravo trgovine z ljudmi

„Komisija bo podpirala države članice pri vzpostavljanju celovite in dostopne zaščite in pomagala pri vključevanju žrtev trgovine z ljudmi, pri čemer bo upoštevala posebne potrebe glede na spol žrtev. Spremljala bo tudi izvajanje storitev, prilagojenih otrokom, na nacionalni ravni in zagotavljala svetovanje v zvezi s tem, vključno z oskrbo, zdravjem in izobraževanjem žrtev trgovine z ljudmi, pri čemer bo upoštevala spol, starost in posebne potrebe posameznih otrok. Spodbujala bo tudi izvajanje desetih načel EU za celovite sisteme za zaščito otrok („10 Principles for integrated child protection systems“).

Evropska komisija (2017), [Sporočilo z naslovom Poročilo o ukrepih na podlagi strategije EU za odpravo trgovine z ljudmi in opredelitev nadaljnjih konkretnih ukrepov](#), str. 5.

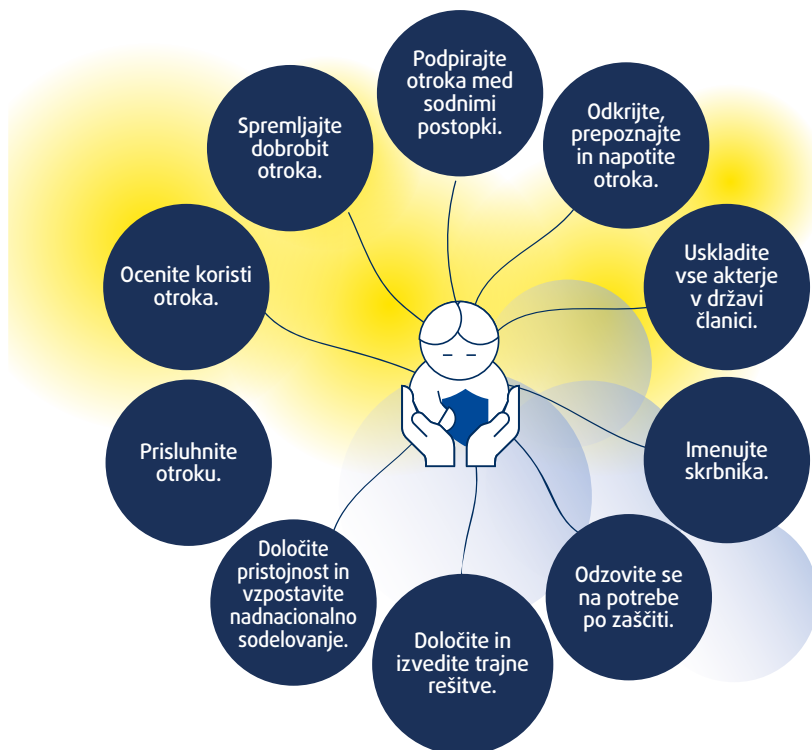
Del 2: Deset potrebnih ukrepov za zaščito

V delu 2 tega priročnika je opisanih deset ukrepov za zaščito otrok brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito v državi članici EU, ki ni njihova matična država.

Slika 5 prikazuje, katere ukrepe je treba upoštevati od trenutka, ko je otrok odkrit, do določitve in izvedbe trajne rešitve. Za teh deset ukrepov ne velja strog kronološki red. Nekateri so upošteveni ves čas, na primer „Prisluhnite otroku“. Določeni ukrepi lahko potekajo vzporedno ali v drugačnem vrstnem redu, odvisno od posameznega primera, nacionalnega mehanizma za napotitev in različnih organov, udeleženih na nacionalni ali lokalni ravni.

Slika 5: Deset ukrepov za podporo otrokom brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito, vključno z žrtvami trgovine z ljudmi, ki se nahajajo v državi članici EU, ki ni njihova matična država

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Bralec mora za uporabo desetih načel upoštevati naslednje štiri medsektorske zahteve:

Preprečevanje: vse osebe, ki so v stiku z otroki, morajo preprečevati vse oblike nasilja. Ukrepi preprečevanja so del zaščitnih ukrepov, ki jih morajo države pogodbenice sprejeti v skladu z 19. členom Konvencije o otrokovih pravicah. Preprečevanje lahko zajema ukrepe za zmanjševanje tveganj, povezanih z ranljivostmi žrtve, in dejavnikov, ki ranljivosti povečujejo. Preprečevanje trgovine z ljudmi poteka večplastno in mora biti usmerjeno v veliko organizacij in posameznikov v verigi trgovanja. Vsi ti morajo biti še posebej pozorni na določene skupine ranljivih dečkov in deklic ter budno spremljati razvoj okoliščin, tako da lahko že zgodaj posredujejo. Strukturne oblike diskriminacije na podlagi spola in etnične pripadnosti vplivajo zlasti

na deklice in otroke iz romske skupnosti. Nekateri od teh otrok so bili zlorabljeni, živijo na ulici ali v zavodih institucionalnega varstva. Ukrepi preprečevanja niso le dovolj zgodnje posredovanje v posameznih primerih, temveč vključujejo tudi pripravo mehanizmov za podporo družini, posredovanja socialne službe, sheme zaposlovanja, alternativno institucionalni oskrbi in širše ukrepe politike.

Varovala za zaščito otrok in varnostno preverjanje: organizacije, ki delajo neposredno z otroki, morajo imeti sistem za preprečevanje kršitev pravic otrok s strani svojega osebja. Ta bi moral vključevati ukrepe, kot so politika za odzivanje na obtožbe o zlorabi otroka, otrokom prijazen pritožbeni mehanizem in preverjanje kazenskih evidenc v zvezi s preteklimi obsodbami zaradi zlorabe otrok, preden se osebju dodeli delo z otroki. **Direktiva o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok** v členu 10 določa, da morajo države članice EU sprejeti vse potrebne ukrepe za zagotovitev, da se lahko osebi, obsojeni zaradi kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, prepreči izvajanje poklicnih dejavnosti z otroki. Določa tudi, da se morajo države članice obveščati o kazenskih obsodbah ali prepovedih dela z otroki, v skladu z **Okvirnim sklepom Sveta 2009/315/PNZ**. Taka preverjanja se ne smejo izvajati le ob zaposlitvi, izvajati je treba redna preverjanja. Evropski informacijski sistem kazenskih evidenc (ECRIS) zagotavlja možnost preverjanja kazenskih evidenc vsakega državljanu EU.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Standardi za politike za zaščito otrok v organizacijah

Agencija EU za temeljne pravice je zbrala informacije o sistemih za zaščito otrok v EU-28, vključno s tem, kako so strokovni delavci potrjeni in akreditirani ter ali se osebje varnostno preverja.

Postopkov akreditacije in izdajanja dovoljenj za strokovne delavce na področju zaščite otrok ne poznajo vse države članice EU. Kjer pa obstajajo, ne vključujejo vedno postopkov varnostnega preverjanja. Varnostno preverjanje se najpogosteje izvaja ob imenovanju. Postopki akreditacije in izdajanja dovoljenj ne vključujejo vedno obveznega usposabljanja (začetnega ali nadaljnega) za strokovne delavce, ki delajo z otroki, vključno z administrativnim osebjem in osebjem, udeleženi pri vsakodnevni oskrbi otrok v zavodih.

Za več informacij glej Agencija EU za temeljne pravice FRA (2015), „Certification and accreditation procedures for professionals“ (Postopki izdajanja dovoljenj in akreditacije za strokovne delavce).

Usposobljenost osebja: osebje, ki dela z otroki, mora biti usposobljeno in upoštevati visoke poklicne standarde. Osebje mora prejeti zadostno in redno usposabljanje, da se zagotovi izvedba kakovostnih storitev. Usposabljanje mora vključevati

teme, kot so: trgovina z ljudmi, vključno z njenimi posebnostmi glede spolov; pravice otrok, s poudarkom na udeležbi otrok; zadevni pravni in upravni okvir; komunikacija z otroki; razsežnost spolov in kulturni premisleki; varnostni premisleki; nacionalni mehanizmi napotitve pri trgovini z otroki; vloga osrednjih organov, določenih z [Uredbo Bruselj IIa](#); in kako oceniti korist otroka za določitev trajne rešitve. Nekateri, na primer osebje osrednjega organa, morajo komunicirati s kolegi v drugi državi članici; zanje je koristno tudi jezikovno usposabljanje. Še zlasti učinkovita so skupna usposabljanja z različnimi poklicnimi skupinami, zato jih je treba spodbujati.

Pravočasnost: otrokom je treba podporo zagotoviti hitro. Nujne ukrepe je treba sprejeti brez odlašanja. Vendar bo za zagotovitev koristi otroka pri določitvi trajne rešitve potrebna ustrezna posamezna ocena posebnih okoliščin vsakega otroka, ki je žrtev, ki pa ne sme biti pre nagljena. Najti je treba pravo ravnovesje med pravočasnostjo in ustrezno zaščito. Upoštevati je treba izkušnje vsakega otroka posebej, pomoč pa mora biti prilagojena vsakemu posameznemu primeru, ob upoštevanju otrokove starosti in spola ter posledic specifične oblike izkoriščanja, ki ga je otrok utrpel. Otrok, ki je žrtev trgovine z ljudmi, ali travmatiziran otrok, ki nima ustreznega družinskega okolja, bo morda po travmatični izkušnji potreboval več časa za okrevanje in za razmislek o svoji prihodnosti.

Ukrep št. 1: Odkrijte, prepoznajte in napotite otroka

Odkrivanje otroka

Izhodišče so učinkoviti mehanizmi za odkrivanje otrok brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito, vključno z otroki, ki so žrtve trgovine z ljudmi. Učinkovito in zgodnje odkrivanje otrok, ki potrebujejo zaščito, je prvi korak v smeri zagotavljanja, da se z njimi ravna kot z nosilci pravic ter da prejmejo ustrezno pomoč in zaščito.

Države pogodbenice morajo v skladu z 19. členom Konvencije o otrokovih pravicah sprejeti ukrepe za zaščito otrok pred vsemi oblikami nasilja ali izkoriščanja, vključno z ukrepi za odkrivanje primerov malomarnega ravnanja z otrokom. Za to so potrebni učinkoviti mehanizmi za odkrivanje otrok, ki so utrpeli kakršno koli obliko zanemarjanja, izkoriščanja ali zlorabe. Če otroci, ki so žrtve, niso odkriti dovolj zgodaj, svojih pravic ne bodo mogli smiselno uveljaviti.

Odkrivanje, ali otrok potrebuje zaščito, je lahko zahtevno. Vsak otrok se lahko na zlorabo ali izkoriščanje odzove drugače: nekateri kažejo telesne znake zlorabe, drugi lahko izkazujejo vedenjske težave, doživljajo depresijo, občutijo krivdo ali pa ne izkazujejo nikakršnih čustvenih znakov. Otroci pogosto ne dojamejo, da so zlorabljeni, saj so se navezali na storilca in sebe ne vidijo kot žrtev. Izkoriščevalci ali drugi odrasli so jim morda rekli, kako se morajo vesti, da ne pritegnejo pozornosti odraslih ali državnih uradnikov. Otroci, ki potrebujejo zaščito, na primer ubežniki od doma, morda ne želijo stopiti v stik z organi, da jih ne bi poslali domov.

Otroci so med najbolj ranljivimi skupinami, na katere prežijo trgovci z ljudmi. Mreže trgovcev z ljudmi prežijo zlasti na ekonomsko prikrajšane družine. Otroci, ki so žrtve trgovine z ljudmi, se pogosto ne počutijo izkoriščane, temveč svoj položaj občutijo kot zvestobo družini.

V zvezi z žrtvami trgovine z ljudmi člen 11 [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) državam članicam nalaga, da morajo sprejeti potrebne ukrepe za vzpostavitev ustreznih mehanizmov, namenjenih zgodnjemu odkrivanju žrtev trgovine z ljudmi. V skladu s členom 18 Direktive morajo države članice spodbujati redna usposabljanja uradnikov, ki bi se pri svojem delu lahko srečali z žrtvami ali potencialnimi žrtvami trgovine z ljudmi, vključno s policisti na terenu.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Raziskava o odkrivanju žrtev trgovine z ljudmi

Po ugotovitvah študije Evropske komisije o skupinah z visokim tveganjem v trgovini z ljudmi je velika ovira pri odkrivanju primerov trgovine z otroki dejstvo, da otroci nimajo nadzora nad svojim položajem in se morda obsega tega pomanjkanja nadzora sploh ne zavedajo. V nekaterih primerih, zlasti pri spolnem izkoriščanju, mreže organiziranega kriminala poskrbijo, da so otroci pogosto premeščeni znotraj države in med državami. Tako želijo preprečiti, da bi otroci razvili odnose, v okviru katerih bi morda razkrili svoj položaj, maksimizirati dobiček in se izogniti odkritju.

Glej Evropska komisija (2015), Study on high-risk groups for trafficking in human beings (Študija o skupinah z visokim tveganjem v trgovini z ljudmi).

Iz poročil držav članic EU je razvidno, da so trgovci začeli uporabljati manj vidne oblike prisile, da omogočajo določeno stopnjo možnosti za gibanje in da uporabljajo manj očitne oblike zastraševanja in groženj. Več uporabljajo psihološko nasilje in zlorablajo odvisnosti žrtev. Države članice menijo, da je bil dosežen napredek pri odkrivanju žrtev, tudi zaradi boljšega sodelovanja med različnimi organi in sektorji znotraj držav ter čezmejnega sodelovanja.

Glej Evropska komisija (2018), Staff working document of the Second report on the progress made in the fight against trafficking in human beings (Delovni dokument služb Komisije, priložen k Drugemu poročilu o napredku v boju proti trgovini z ljudmi).

Po navedbah Europol obstajajo poročila o družinskih klanih, ki otroke izkoriščajo za prisilno izvajanje kaznivih dejanj in prosjačenje. Europol je prejel informacije o mednarodnih preiskavah družinskih klanov državljanov EU, ki izkoriščajo lastne otroke, otroke sorodnikov ali otroke, ki so se jim lastne družine odpovedale. Otroci so bili žrtve trgovine z ljudmi, da bi izvedli več vrst kaznivih dejanj zoper premoženje in/ali bili prisiljeni v prosjačenje, v nekaterih primerih pa pobirali prispevke za lažne dobrotelne organizacije.

Glej Europol (2018), Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of under-age victims in the European Union (Kriminalne mreže, ki se ukvarjajo s trgovino z mladoletnimi žrtvami in njihovim izkoriščanjem v Evropski uniji).

Vsakdo je dolžan pristojnim organom prijaviti sum zlorabe otroka. Z otroki brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito, lahko v stik pride veliko ljudi. Ti morajo biti pozorni in proaktivni, da odkrijejo otroke, ki potrebujejo zaščito. To so lahko na primer policisti, sodniki, odvetniki, socialni delavci, osebje NVO, zdravniki, učitelji ali osebje na mejnih prehodih.

Otroke, ki potrebujejo zaščito, je mogoče najti na veliko lokacijah: na ulici, v bolnišnici ali na mejnih prehodih. Strokovni delavci se morajo zavedati ključnih tveganj.

Strokovni delavci, ki stopijo v stik z otroki, ne smejo prehitro sklepati in morajo biti pozorni na možne predsodke na podlagi domnevnega kulturnega, verskega,

narodnostnega ali etničnega porekla, spola ali drugih lastnosti otrok ali odraslih, ki jih spremljajo.

Priročnik Agencije EU za temeljne pravice o nezakonitem profiliranju

Agencija EU za temeljne pravice je leta 2010 pripravila – in leta 2018 posodobila – praktični vodnik za uradnike organov kazenskega pregona in mejne policiste, ki na podlagi študij primerov prikazuje situacije, v katerih je profiliranje lahko koristno, in situacije, v katerih je lahko nezakonito in/ali kontraproduktivno.

Za več informacij glej Agencija EU za temeljne pravice (2018), [Preventing unlawful profiling today and in the future: a guide](#) (Preprečevanje nezakonitega profiliranja danes in v bodoče: priročnik).

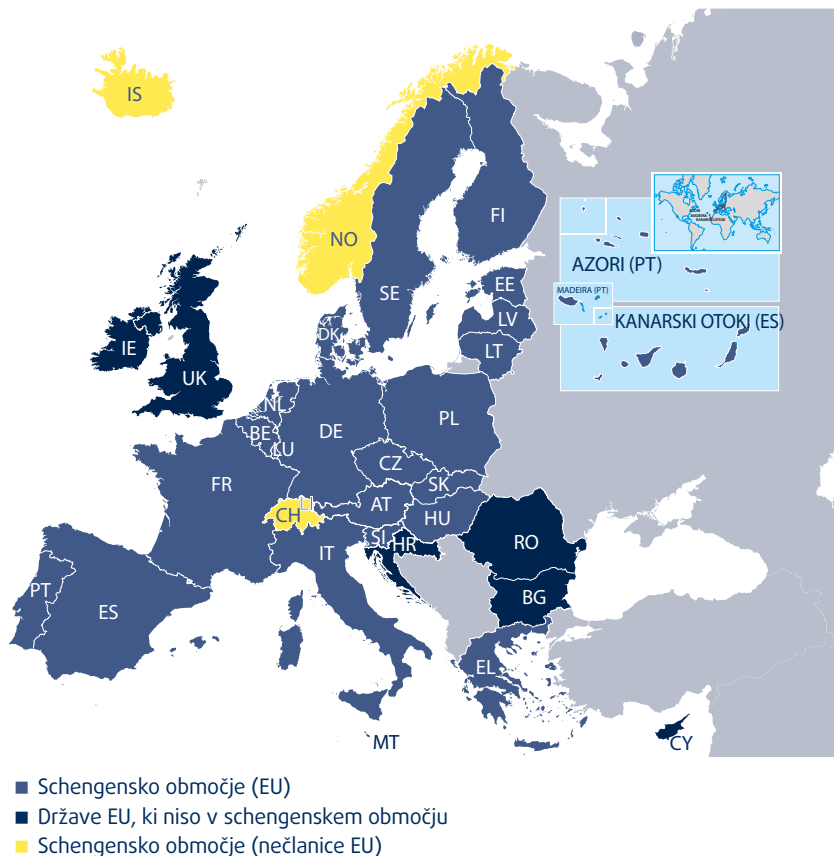
Ukrep št. 1 obravnava odkrivanje v dveh širših okoljih. Prvi del zajema pogostejšo situacijo, v kateri so izkoriščani, zlorabljeni ali zanemarjeni otroci odkriti na ozemlju države članice. Drugi del zajema odkrivanje na mednarodnih mejah, ko je otrok na poti v drugo državo članico EU. Odkrivanje ni enostopenjski postopek. Žrtve le redko spregovorijo že ob prvem stiku s ponudniki pomoči ali organi kazenskega pregona. Prizadevanja za odkrivanje ne smejo biti osredotočena le na vstopne točke v državo, temveč morajo biti usmerjena tudi v sektorje z visokim tveganjem.

Odkrivanje na ozemlju države članice EU

V skladu z [direktivo o prostem gibanju \(2004/38/ES\)](#) imajo državljani EU pravico do prebivanja v drugi državi članici do tri mesece. Podobno se lahko imetniki dovoljenja za prebivanje, ki ga je izdala ena od držav članic EU, prav tako do tri mesece prosto gibljejo na ozemlju drugih držav pogodbenic Schengenskega sporazuma, ki vključujejo vse države članice EU in pridružene schengenske države razen Irske in Združenega kraljestva.

[Schengensko območje](#) vključuje vse države članice EU razen Bolgarije, Hrvaške, Cipra, Irske, Romunije in Združenega kraljestva. Vključuje tudi Islandijo, Lihtenštajn, Norveško in Švico, kot je prikazano na [sliki 6](#). Nekatere države članice so vzpostavile začasne mejne kontrole zaradi resnih groženj. Evropska komisija redno objavlja posodobljen seznam [uradnih obvestil o začasni ponovni uvedbi mejnega nadzora](#).

Slika 6: Schengensko območje, stanje marca 2019

Vir: Evropska komisija, 2019

Po treh mesecih lahko država članica gostiteljica uporabi določene pogoje za prebivanje, povezane z dokazilom o prihodku (ali vpisom v izobraževalno ustanovo) in zavarovanjem za primer bolezni, ali če gre za družinskega člana osebe, upravičene do dovoljenja za prebivanje (člen 7 [direktive o prostem gibanju](#)). Po trimesečnem prebivanju se morajo državljani EU morda prijaviti pri nacionalnih organih (člen 8). V praksi pa otroci, ki potrebujejo zaščito, vključno z otroki, ki so žrtve trgovine z ljudmi, v državi članici EU najpogosteje ostanejo brez prijave.

Ko je otrok v državi članici, ki ni njegova matična država, morajo različni strokovni delavci in organizacije v državi, kot so policisti, socialni delavci, učitelji, zdravstveni delavci ali civilna družba, proaktivno odkrivati, ali otrok potrebuje zaščito.

Obstaja nešteto situacij, zgodb posameznikov in okoliščin. Vendar obstoječe raziskave izpostavljajo nekaj prevladujočih primerov:

- otrok, najpogosteje deklica, je spolno zlorabljen na ulici, v javni hiši, masažnem salonu ali zasebni namestitvi;
- otrok šoloobvezne starosti živi kot delavec v gospodinjstvu v neprimernih delovnih pogojih z družino, s katero ni v sorodu, pogosto pa ne obiskuje šole;
- otrok v trgovinah krade predmete, kot so kozmetični izdelki, telefoni, USB ključki, sistemi GPS in druge elektronske naprave, ali pa strankam krade torbice;
- otrok v vsakem vremenu več ur prosjači na ulici in preživi s hrano, ki jo odvržejo restavracije;
- otrok goji ali prodaja kanabis ali druge prepovedane substance;
- otrok živi na ulici in se morda spopada z duševnimi težavami ali uživa mamila;
- otrok postopa po ulicah in ne obiskuje šole.

Nekateri ljudje otroka opazijo prej kot drugi, odvisno od situacije, v kateri je. Občutljivost tistih posameznikov, ki lahko odkrijejo ranljive otroke, je ključna za lažje zgodnje odkrivanje in napotitev otrok, ki potrebujejo pomoč.

Odkrivanje na meji ob vstopu ali izstopu

Ker znotraj schengenskega prostora ni mejnega nadzora, so otroci, ki potrebujejo zaščito, le redko odkriti na mejah. Kjer se znotraj EU še vedno izvaja mejni nadzor – bodisi ker oseba potuje iz države, ki ni del schengenskega območja, ali vanjo ali ker je schengenska država začasno ponovno uvedla nadzor na notranji meji – je mejni nadzor priložnost, da se odkrijejo otroci, ki morda potrebujejo zaščito.

Uredba (EU) 2018/1862 o [schengenskem informacijskem sistemu](#) (v nadaljnjem besedilu: SIS) zagotavlja dragoceno orodje za odkrivanje pogrešanih otrok in preprečevanje, da bi tisti otroci, pri katerih obstaja tveganje, da jih ugrabi kateri od staršev, družinskih članov ali skrbnikov, nadaljevali pot. V SIS vnesen razpis ukrepa v zvezi z otrokom, ki je ogrožen, lahko pripomore k identifikaciji otrok, pri katerih obstaja tveganje, da bodo postali žrtve trgovine z ljudmi, prisilne poroke, pohabljanja ženskih

spolovil ali drugih oblik nasilja na podlagi spola. Pomaga tudi zaščititi otroke pred tem, da bi postali žrtve terorističnih kaznivih dejanj oziroma da bi sodelovali v njih, ter pred tem, da bi bili rekrutirani ali vključeni v oborožene skupine ali bili prisiljeni k aktivnemu sodelovanju v spopadih. Za točnejšo identifikacijo oseb, za katere so bili v SIS vneseni razpisi ukrepov, je mogoče uporabiti alfanumerične in biometrične poizvedbe, s čimer se povečuje kakovost zaščite ranljivih oseb. Pri uporabi SIS mora biti najpomembnejša korist otroka.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Evropska agencija za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov (eu-LISA)

eu-LISA, Evropska agencija za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov na področju svobode, varnosti in pravice, je pristojni organ za operativno upravljanje najboljšežnejših centraliziranih informacijskih sistemov EU na področju pravice in notranjih zadev. To vključuje schengenski informacijski sistem in tudi več drugih podatkovnih zbirk, v katerih so shranjeni zlasti podatki o osebah, ki niso državljani EU. Sistemi informacijske tehnologije, ki jih na centralni ravni upravlja eu-LISA, so za nacionalne pristojne organe dragoceno orodje, saj jim v realnem času zagotavljajo najtočnejše informacije, s čimer se krepi boj proti trgovini z otroki. Sisteme lahko, odvisno od namena, uporabljajo mejni policisti, organi kazenskega pregona, organi, pristojni za izdajanje vizumov, organi, pristojni za migracije, in organi, pristojni za odločanje o azilu, ter pravosodni in carinski organi.

Za več informacij obiščite [spletišče eu-LISA](#).

Z otroki brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito, vključno z otroki, ki so žrtve trgovine z ljudmi, lahko v stik pride vrsta akterjev, na primer zaposleni pri letalski družbi in letališko osebje ter mejni policisti. Ti morajo:

- ✓ biti seznanjeni z nacionalnimi upravnimi zahtevami v zvezi z otroki, ki zapuščajo državo ali vstopajo vanjo (npr. soglasje staršev ali zaprisežena izjava);
- ✓ biti seznanjeni z najnovejšimi informacijami analize tveganja v zvezi s trgovino z ljudmi, vključno glede specifičnosti spola pri kaznivem dejanju, glede vzorcev in trendov;
- ✓ biti pozorni na nenavadno vedenje, na telesne ali čustvene znake pri otroku ali odrasli osebi, ki ga spremlja;
- ✓ biti posebej pozorni, kadar odrasla oseba, ki ni starš, spremlja ne le enega otroka, temveč skupino otrok ali spremlja različne otroke ob različnih priložnostih;

- ✓ pozorno preveriti dokumente odraslih oseb, ki spremljajo otroka, kadar te niso starši ali zastopniki otroka;
- ✓ preveriti v schengenskem informacijskem sistemu (SIS II), ali je otrok prijavljen kot pogršan;
- ✓ v primeru dvomov preusmeriti zadevne osebe v kontrolo v drugi vrsti. To omogoči posvetovanje z organi v kraju izvora glede odrasle osebe, ki spremlja otroka, in otroka. Namen in naloge kontrole v drugi vrsti morajo odražati smernice iz **Frontexovega priročnika VEGA**;
- ✓ poznati priložnosti za mednarodno sodelovanje, nadnacionalna komunikacijska orodja in kanale, ki so jim na voljo, vključno z navzkrižnim preverjanjem informacij in analizo informacij prek Evropa;
- ✓ v primeru, da niso ugotovili nepravilnosti, še vedno pa obstajajo dvomi o dobrobiti otroka, otroka napotiti k službam za zaščito otrok. Informacije o primeru morajo posredovati službam za zaščito otrok v namembnem kraju, da se zagotovita obisk in nadaljnje ukrepanje. Vendar obstaja tveganje, da bo otrok izginil še pred nadaljnjim ukrepanjem ali da ga socialne službe ne bodo našle. To se lahko na primer zgodi, kadar zadevni posamezniki spremenijo naslov ali navedejo netočne kontaktne podatke.

V skladu s členom 23 **Zakonika o schengenskih mejah** (Uredba (EU) 2016/399) imajo države članice EU pravico izvajati kontrole na ozemlju, če te kontrole ne privedejo do mejnih kontrol. Take ključne policijske kontrole bi lahko tudi olajšale odkrivanje ogroženih otrok. Veliko zgoraj navedenih točk – na primer poznavanje informacij analize tveganja v zvezi s trgovino z otroki – lahko pomaga pri odkrivanju ogroženih otrok med policijskimi kontrolami.

Smernice Evropske komisije za odkrivanje

Evropska komisija je pripravila smernice za odkrivanje žrtev trgovine z ljudmi, zlasti namenjene konzularnim službam in mejnim policistom.

Za več informacij glej Evropska komisija (2013), „Guidelines for the identification of victims of trafficking in human beings“ (Smernice za odkrivanje žrtev trgovine z ljudmi).

Frontexov priročnik VEGA: otroci na letališču

Frontex, Evropska agencija za mejno in obalno stražo, je pripravila priročnik s smernicami za mejne policiste za zaščito otrok na letališčih. Priročnik VEGA vsebuje praktične nasvete, na primer, na kaj je treba biti pozoren na mejnih prehodih, možna vprašanja za otroke pri kontroli v prvi in drugi vrsti ter napotitev. Agencija pripravlja podoben priročnik za kopenske in morske meje.

Za več informacij glej Evropska agencija za mejno in obalno stražo (2015), Priročnik VEGA: Otroci na letališču - Ogroženi otroci na poti, smernice za mejne policiste.

Študija Evropske komisije o skupinah z visokim tveganjem v trgovini z ljudmi

Poročilo Evropske komisije vključuje razdelek o „skupinah otrok, ki so najbolj ogroženi, da bodo postali žrtve trgovine z ljudmi: tipologija na podlagi profilov tveganja“.

Za več informacij glej Evropska komisija (2015), „Study on high-risk groups for trafficking in human beings“ (Študija o skupinah z visokim tveganjem v trgovini z ljudmi).

Otrok, ki potuje sam ali z odraslo osebo, ki ni njegov starš ali skrbnik, potrebuje veljaven potni list ali osebni dokument ter dodaten uradni dokument, določen z nacionalno zakonodajo. Ta uradni dokument podpišejo otrokovi starši ali skrbnik, v nekaterih primerih notar, dokument pa otroku dovoljuje potovanje zunaj države članice EU, v kateri prebiva. Tega vprašanja ne urejajo skupna vseevropska pravila, zato vsaka država članica EU določi, ali otrok potrebuje take dokumente in katere. Nekaterne države članice zahtevajo dokazilo o soglasju staršev, da lahko otrok zapusti državo sam ali v spremstvu druge odrasle osebe, ki ni njegov starš (zaprisežena izjava). Vendar to samo po sebi ne zadostuje za preprečevanje trgovine z otroki.

Standardizirani obrazec za soglasje k potovanju

Del III Smernic za dobro prakso o preventivnih ukrepih Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu države poziva, naj razmislijo o sprejetju standardiziranega obrazca za soglasje k potovanju, ki bo dokazoval soglasje, kjer je potrebno, še preden se otroku dovoli odhod iz jurisdikcije (glej Razdelek 1.2.2 smernic). Uporaba vzorčnega obrazca za soglasje k potovanju lahko zagotovi jasnost in zmanjša tveganja, povezana z različnimi obrazy za soglasje, ki jih zahtevajo države članice EU. Države, ki želijo oblikovati domači vzorčni obrazec, so pozvane, naj razmislijo o informacijah, navedenih na spletišču Haaške konference.

Za več informacij glej Haaško konferenco o mednarodnem zasebnem pravu, Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part III, Preventive Measures (Smernice za dobro prakso na podlagi haaške konvencije z dne 25. oktobra 1980 o civilnopravnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok, Del III, Preventivni ukrepi), 2005.

Ugotavljanje identitete

Ko organi sklenejo, da otrok potrebuje zaščito, se pri prvem stiku z njim osredotočijo na ugotavljanje njegove identitete. Vsi ukrepi, sprejeti za ugotovitev identitete otroka in njegovo napotitev k zadevnim organom v nadaljnje ukrepanje, morajo temeljiti na

načelih koristi otroka iz 3. člena [Konvencije o otrokovih pravicah](#) in ustreznih pravnih instrumentih EU (glej [preglednico 1](#)).

To pomeni tudi, da se morajo organi med prvim stikom izogibati poglobljenim razgovorom z otrokom glede njegovih okoliščin, življenjskih razmer in ozadja. Prvi stik z otrokom mora biti kratek in omejen le na ugotavljanje identitete otroka, pridobivanje osnovnih informacij, kot na primer, kje so njegovi starši, ter zbiranje osnovnih informacij, potrebnih za zagotavljanje takojšnje varnosti in dobrobiti otroka. Nadaljnjo oceno morajo nato opraviti službe za zaščito otrok.

Med ugotavljanjem identitete je z otrokom treba ravnati spoštljivo, primerno njegovi starosti, in mu zagotoviti tolmača, če ne govori lokalnega jezika. Organi morajo zagotoviti otroku prijazne informacije o ključnih vprašanjih, kot je možnost, da zaprosi za pomoč konzulata, zakaj morajo organi ugotoviti identiteto, zakaj se obdelujejo prstni odtisi in kateri so naslednji koraki za zagotavljanje zaščite otroku.

- → *Za več informacij o tem, kako govoriti z otrokom, mu prisluhniti in ga obveščati, glej tudi ukrep št. 3: [Prisluhnite otroku](#).*

Policija je pogosto odgovorna za ugotavljanje identitete otroka. Odvisno od okoliščin so morda potrebni nekateri od naslednjih ukrepov ali kar vsi:

- preverite dokumente, če so na voljo, kot so osebni dokumenti ali potni listi, da ugotovite otrokovo ime, državljanstvo, starost itd.;
- vzemite prstne odtise (pri starejših otrocih, če to dovoljuje nacionalno pravo) in fotografirajte otroka;
- preverite v nacionalnih podatkovnih zbirkah, ali je bil otrok že prej v stiku s policijo in razlog za stik;
- v schengenskem informacijskem sistemu (SIS II) preverite, ali je otrok prijavljen kot pogrešan;
- posvetujte se z Europolom v primerih hudih kaznivih dejanj in organiziranega kriminala ter zaprosite za preverjanje v podatkovnih zbirkah, operativno analizo in podporo za preiskave in operacije;
- obvestite konzulat otrokove države članice ali otrokovega običajnega prebivališča.

V primeru trgovine z ljudmi se otroci lahko izrečejo za odrasle, da bi se izognili pozornemu spremljanju in ker upoštevajo navodila trgovcev z ljudmi. Otrok je morda tudi prisiljen potovati s ponarejenim potnim listom za odraslo osebo.

Če je starost negotova, obstajajo pa razlogi za mnenje, da gre za otroka, morajo organi v skladu z direktivo EU o boju proti trgovini z ljudmi (člen 13(2)), direktivo EU o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok (člen 18) in direktivo o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (člen 3) ter Konvencijo Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (10. člen) domnevati, da je oseba otrok, dokler starost osebe ni dodatno ocenjena. Primeri starejših mladostnikov so lahko zahtevni.

Kadar je treba v skladu z nacionalnim pravom otroka napotiti na oceno starosti, je treba uporabiti najmilejše metode ter uresničiti otrokovo pravico, da je slišan in da mu pomaga skrbnik. Za pregled veljavne zakonodaje, potrebnih zaščitnih ukrepov in obstoječih metod za oceno starosti glej vodnik Evropskega azilnega podpornega urada (EASO).

Vodnik EASO za oceno starosti

Evropski azilni podporni urad (EASO) je pripravil praktični vodnik za ocenjevanje starosti oseb, ki starosti ne morejo dokazati z dokumentom. Vodnik zagotavlja pregled obstoječih metod, njihove prednosti in slabosti ter zaščitne ukrepe, ki jih je treba vzpostaviti. Čeprav je bila publikacija EASO pripravljena v okviru postopkov mednarodne zaščite, je vodnik pomemben tudi za otroke, ki prihajajo iz EU.

Za več informacij glej Evropski azilni podporni urad (2018), „EASO Practical Guide on age assessment“ (Praktični vodnik EASO za oceno starosti).

Napotitev

Otroke brez starševske oskrbe, ki potrebujejo pomoč v državi članici EU, ki ni njihova matična država, je treba napotiti k ustreznim nacionalnim organom, odgovornim za zaščito otrok. Ti bodo morali skupaj z drugimi ustreznimi organi sprejeti takojšnje ukrepe za zagotovitev otrokove varnosti in zavetišča ter izpolnitev njegovih osnovnih potreb. Organi za zaščito otrok bodo nadalje ocenili primer.

Če je gotovo, da je otrok žrtev trgovine z ljudmi, ali če za to obstaja sum, bo policija primer dodelila posebni policijski enoti, nacionalnemu mehanizmu za napotitev ali pristojnim za službe za boj proti trgovini z ljudmi, tako da bodo ti otroka formalno prepoznali kot žrtev trgovine z ljudmi.

Ukrep št. 2: Imenujte skrbnika

Mednarodno in evropsko pravo prepoznava pomen imenovanja skrbnika za otroke brez starševske oskrbe, da se zavarujejo koristi otroka in spodbuja njegova dobrobit. Številni sklici na „skrbnika“ v Konvenciji o otrokovih pravicah pomenijo, da so skrbniki ključni element sistema za zaščito otrok, ki so začasno ali za stalno prikrajšani za družinsko okolje, njihovih koristi pa njihovi starši ne morejo zastopati (glej tudi [General Comment No 6](#) (splošno pripombo št. 6) Odbora ZN za pravice otroka, odstavek 33).

Za otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi, pravo EU v členu 14(2) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) določa, da morajo države članice otroku, ki je žrtev trgovine z ljudmi, določiti skrbnika ali zastopnika od trenutka, ko organi otroka odkrijejo, če se nosilec starševske odgovornosti zaradi navzkrižja interesov med njimi in žrtvijo po nacionalnem pravu prepreči uveljavljanje načela največje koristi otroka in/ali zastopanje otroka. Člen 16(3) to obveznost razširja na otroke brez spremstva, ki so žrtve trgovine z ljudmi. Poleg tega člen 15 v primeru, da je otrok udeležen v kazenskih preiskavah in postopkih, določa, da morajo pristojni organi otroku dodeliti zastopnika, če je po nacionalnem pravu nosilec starševske odgovornosti onemogočeno zastopanje otroka zaradi navzkrižja interesov med njimi in otrokom žrtvijo.

Podobno [direktiva o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok](#) v členu 20 določa, da pristojni organi otroku žrtvi dodelijo posebnega zastopnika, če so po nacionalnem pravu nosilci starševske odgovornosti izključeni iz kazenskega postopka zaradi navzkrižja interesov med starši in otrokom žrtvijo ali če otrok nima spremstva ali je ločen od svoje družine.

Imenovanje začasnega skrbnika je nujen ukrep, kot to določa člen 20 [Uredbe Bruselj IIa](#). Odločitev glede začasnega skrbništva lahko sprejme država članica EU, v kateri se otrok nahaja, čeprav je za nj pristojna druga država članica. Odgovornosti začasnega skrbnika prenehajo, ko pristojno sodišče prevzame primer in imenuje novega skrbnika ali sprejme dolgoročne ukrepe.

Premestitev v državo običajnega prebivališča pred imenovanjem začasnega skrbnika ne upošteva pomena temeljite ocene otrokovega položaja, tj. ocene družinskega okolja in razmer, ki jim bo otrok izpostavljen. Hitra premestitev lahko pomeni, da bo otrok ponovno žrtev trgovine z ljudmi ali zlorabe. Za zagotovitev koristi otroka in preprečitev ponovnih zlorab bodo organi potrebovali nekaj časa za oceno vseh okoliščin. V tem obdobju je imenovanje skrbnika izjemno pomembno. Skrbnik kot oseba, vredna zaupanja, lahko pospeši boljšo oceno položaja otroka in družine ter zagotovi, da so sprejete odločitve trajne in v korist otroka.

Kot prikazuje *slika 7*, so skrbniki odgovorni za zagotavljanje splošne dobrobiti otroka; za varovanje največjih koristi otroka ter izvajanje pravnega zastopanja in dopolnjevanje otrokove omejene pravne sposobnosti. Skrbnik mora biti oseba z najbolj celovitim pregledom otrokovih potreb. Skrbnik je v edinstvenem položaju, da poveže različne organe in otroka. Skrbnik lahko deluje kot vezni člen med otrokom in strokovnjaki, ki otroku zagotavljajo oskrbo in pomoč, kot so odvetniki, zdravstveni delavci, šola, namestitve, službe za zaščito otrok, policija in službe za podporo žrtvam.

Skrbniki imajo tudi pomembno vlogo v čezmejnih ukrepih primera. Otroku lahko na primer pomagajo ponovno vzpostaviti stik z družino, komunicirajo z otrokovimi starši ali razširjeno družino v drugi državi članici EU ali pa spremljajo otroka, ko je ta premeščen v drugo državo.

Slika 7: Mandat skrbnika

Vir: Agencija EU za temeljne pravice in Evropska komisija, 2014 (*Skrbništvo nad otroki brez starševske oskrbe*, str. 15)

Celovit pregled vlog in odgovornosti skrbnikov ter delovanja sistemov skrbništva najdete v [priročniku o skrbništvu](#), ki sta ga pripravila Agencija EU za temeljne pravice in Evropska komisija. Bralec lahko v priročniku najde več podrobnosti o vlogah in odgovornostih skrbnikov, upravljanju sistemov skrbništva ali posebnih nalogah skrbnika.

Priročnik o skrbništvu nad otroki brez starševske oskrbe: posebne potrebe otrok, ki so žrtve trgovine z ljudmi

Agencija EU za temeljne pravice in Evropska komisija sta objavili priročnik za izboljšanje nacionalnih sistemov skrbništva in zagotovitev, da so sistemi bolje opremljeni za izpolnjevanje posebnih potreb otrok, ki so žrtve trgovine z ljudmi. Priročnik državam članicam EU zagotavlja smernice in priporočila ter določa ključna načela, ustroj in upravljanje sistemov skrbništva. Priročnik je na voljo v vseh jezikih EU.

Za več informacij glej Agencija EU za temeljne pravice (2015), [Guardianship for children deprived of parental care with a particular focus on their role in responding to child trafficking](#) (Skrbništvo nad otroki brez starševske oskrbe, s posebnim poudarkom na vlogi skrbnikov pri odzivanju na trgovino z otroki).

Ukrep št. 3: Prisluhnite otroku

Eno ključnih načel mednarodne in evropske zaščite otrok je pravica otroka, da svobodno izrazi svoje mnenje o vsem, kar ga zadeva. Otrokovo mnenje je treba upoštevati glede na njegovo starost in zrelost, kot to določata člen 24 Listine in 12. člen Konvencije o otrokovih pravicah.

→ Za navodila, kako prisluhniti otroku v kazenskih postopkih, glej tudi [ukrep št. 8: Podpirajte otroka med sodnimi postopki](#).

Mnenja otrok je treba resno upoštevati glede na zrelost vsakega posameznega otroka, posebne okoliščine in možnosti, ki so v zvezi s tem na voljo. Na primer, mnenje otroka lahko vpliva na to, ali naj bo skrbnik moški ali ženska, ali na to, ali je ponovna združitev družine najboljša možnost. Posvetovanje z otrokom in upoštevanje njegovega mnenja ni le pravna obveznost, temveč bo to pozitivno vplivalo na postopek zaščite otroka. Otrok bo lažje zaupal organom in bo bolj pripravljen sodelovati. S tem bi se lahko tudi preprečili primeri pobega in ponovne trgovine z ljudmi ter zagotovilo, da so sprejeti ukrepi vzdržni, uporaba javnih virov pa učinkovita.

Krepitev vloge otrok z udeležbo

Ker je vloga otrok zaradi doživljanja nasilja oslABLJENA, so potrebni občutljivi ukrepi za zagotovitev, da posredovanja za zaščito otrok njihove vloge ne oslABLijo še bolj, temveč pozitivno prispevajo k njihovemu okrevanju in ponovni vključitvi v družbo s predvidno spodbujeno udeležbo. Odbor upošteva, da se z ovirami za sodelovanje soočajo še posebej marginalizirane in/ali diskriminirane skupine. Obravnava teh ovir je še zlasti pomembna za zaščito otrok, saj so taki otroci pogosto med tistimi, ki so utrpeli nasilje.

Glej *General Comment No 13* (splošno pripombo št. 13) *Odbora ZN za pravice otroka* (2011), odstavek 63.

Obveščanje otroka, poslušanje njegovega mnenja in upoštevanje tega mnenja ni enkratno dejanje ob prvem stiku z otrokom. Nasprotno, biti mora bistvena komponenta vseh ukrepov, predstavljenih v tem praktičnem priročniku, kot prikazuje *slika 8*, in sicer od trenutka, ko je odkrit otrok, ki potrebuje zaščito, do izvedbe trajne rešitve. Odvisno od posebnih okoliščin primera lahko otroci soodločajo v zvezi z varnostjo, rešitvami glede oskrbe, ponovno združitvijo družine, imenovanjem skrbnika, najboljšo trajno rešitvijo in številnimi drugimi odločitvami, ki vplivajo nanje.

Slika 8: Obveščanje otroka in upoštevanje njegovega mnenja skozi vseh deset ukrepov

Vir Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Ustrezne informacije

Da bi otrok lahko izrazil svoje mnenje, mora prejeti celovite in razumljive informacije o tem, kaj se dogaja, kakšni so naslednji koraki in katere možnosti so na voljo. Z otroki se je treba posvetovati o tem, katera možnost jim je ljubša. Pravica do obveščeniosti in pravica biti slišan sta tesno povezani in torej gresta z roko v roki.

Zagotavljanje ustreznih in razumljivih informacij je bistven element poslušanja otroka in krepitve zaupanja. Če otrok nima dovolj informacij o določeni situaciji ali je ne razume dovolj dobro, bo omejen pri izražanju mnenja, sprejemanju odločitev ali celo postavljanju vprašanj. [Preglednica 2](#) prikazuje sklice na pravico do obveščeniosti, ki jo določajo izbrani pravni instrumentu EU. Iz nje je razvidno, da direktiva o pravicah žrtev vsebuje najpodrobnejše določbe.

Preglednica 2: Pravica do obveščeni v zadevnem pravu EU

Izrecno omenjeni vidiki pravice do obveščeni	Instrument		
	Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi	Direktiva o pravicah žrtev	Direktiva EU o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok
Splošen sklic na pravico do obveščeni	Uvodni izjavi 19 in 21; člen 11(5)	Člen 1	Uvodna izjava 50
Povračilo stroškov	–	Uvodna izjava 23; člen 14	–
Tolmačenje	Člen 11	Uvodne izjave 34, 35, 36 in člen 7	–
Sredstva komunikacije in vsebina komunikacije z žrtvijo	Člen 11(6)	Uvodne izjave 26, 27, 29, 31, 32, 33, 40; členi 4, 6, 11(3)	–
Obveščanje žrtev s posebnimi potrebami	Člen 11	Uvodna izjava 38; člen 9	–
Uporaba enostavnega in dostopnega jezika, tudi ob upoštevanju posebnih potreb žrtve	–	Uvodna izjava 21; člena 3 in 7	–

Opomba: – = se ne uporablja.

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Otroci, ki so bolj obveščeni, lahko tudi bolje sodelujejo v sodnih postopkih. To pomeni boljše sodelovanje z organi, otroci pa imajo občutek, da so spoštovani in da se jih jemlje resno. Zagotavljanje zadostnih informacij torej koristi vsem stranem.

Tolmači

Otrok morda ne govori lokalnega jezika ali pa je njegovo znanje jezika le zelo osnovno. Za zagotovitev ustreznega obveščanja bi bilo treba, kadar je potrebno, vključiti kvalificiranega tolmača, usposobljenega tudi za komuniciranje z otroki. Tolmači morajo biti neodvisni, znani organom in zaupanja vredni. Tolmač ne sme biti nekdo, ki trdi, da je otrokov prijatelj ali sorodnik. Ko so obravnavana vprašanja zelo občutljiva, se bo otrok morda odločil za tolmačenje po telefonu. Evropski azilni podporni urad je pripravil **nov modul načrta usposabljanja za tolmačenje v kontekstu azila**, ki je dostopen na zahtevo. Čeprav je poudarek na kontekstu azila, bi lahko bile nekatere tehnike tolmačenja upoštevne tudi za tolmačenje med pogovori z otroki, ki prihajajo iz EU.

Kontrolni sezname za tolmače, ki delajo z otroki

- ✓ Bodite profesionalni, topli in prijazni.
- ✓ Ne kažite čustev, na primer nestrinjanje ali presenečenje, ne glede na to, kako šokantna je izpoved.
- ✓ Ne sodite otroka.
- ✓ Ne nadzirajte otroka ali poskušajte vplivati nanj.
- ✓ Natančno prevedite otrokove besede, brez dodajanja besed ali povzemanja.
- ✓ Ne spreminjajte otrokovih besed, na primer, da bi izboljšali slovnico ali dodali podrobnosti.
- ✓ Ne uporabljajte žargona ali specializirane terminologije v domnevi, da je razumljena.
- ✓ Bodite nevtralni.
- ✓ Sami ne postavljajte vprašanj.
- ✓ Ohranjajte zaupnost; ne razkrivajte informacij o otroku ali izdajajte njegovih kontaktnih podatkov.

Vidik spola

Strokovni delavci se morajo zavedati, da bodo morda morali prilagoditi komunikacijo glede na spol otroka. Preglednica 3 prikazuje, kako se ti premisleki odražajo v dveh od treh najpomembnejših pravnih instrumentov EU.

Preglednica 3: Izrecni sklici na spol v zadevnem pravu EU

Premisleki	Instrument		
	Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi	Direktiva o pravicah žrtev	Direktiva EU o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok
Spol	Uvodne izjave 3, 12, 25; člen 1	Uvodne izjave 9, 17, 56, 57, 61, 64; členi 9(3)(b), 22(3), 23(2)(d), 26(2)	—

Opomba: — = se ne uporablja.

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Za upoštevanje vidika spolov so pomembni naslednji premisleki:

- **Spol udeleženih strokovnih delavcev:** otroka je treba vprašati, ali želi govoriti s strokovnimi delavci istega ali nasprotnega spola. To morda vedno ni izvedljivo, je pa treba resno razmisliti o razpoložljivih možnostih. Upoštevanje spola je pomembno tudi pri zaposlovanju osebja, tako da je med zaposlenimi na voljo dovolj moških in žensk. To mora biti pomemben premislek vsaj pri izbiri skrbnika – ene od ključnih oseb, odgovornih za poslušanje otroka in komuniciranje z njim.
- **Stereotipi o dečkih in deklicah:** strokovni delavci in tudi otroci sami imajo morda določeno razumevanje in že oblikovano predstavo o tem, kakšno je običajno vedenje dečkov in deklic. Neenakost med spoloma in strukturne oblike diskriminacije na podlagi etnične pripadnosti in spola lahko na primer vplivajo na to, kako se otrok dojema in kaj pričakuje, na njegovo samozavest in podobo, ki jo ima o svojem telesu. Vse to lahko vpliva na to, kako se je otrok odzval na izkušnjo izkoriščanja ali zlorabe, ter na to, kako se je odločil razkriti, kaj se mu je zgodilo. Izkušnje lahko pomembno vplivajo na okrevanje.
- **Razkrivanje spolne zlorabe ali izkoriščanja:** deklice morda težko priznajo, da so bile spolno zlorabljene, saj je to lahko povezano z občutkom krivde in sramu. Tudi dečki morda ne razkrijejo, da so bili spolno zlorabljeni, saj imajo morda zaradi zlorabe občutek, da so „manj moškega“ ali da niso „dovolj močni“.
- **Razsežnost spolov trgovine z ljudmi:** ženske, deklice, moški in dečki so žrtve trgovine z ljudmi večinoma za različne oblike izkoriščanja, pri čemer so ženske in deklice žrtve trgovine z ljudmi zlasti za namene spolnega izkoriščanja. Škoda, ki jo povzroči ta oblika izkoriščanja, je resna in brutalna, z dolgotrajnimi telesnimi, ginekološkimi in duševnimi zdravstvenimi posledicami, specifičnimi za spol. Ukrepe za boj proti trgovini z ljudmi, ki obravnavajo poseben položaj žensk in deklic, je treba uskladiti s širšimi strategijami za boj proti nasilju nad ženskami.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Ukrepi glede na spol v trgovini z ljudmi

Ker je 95 % registriranih žrtev trgovine z ljudmi za namen spolnega izkoriščanja v EU žensk in deklic, to poročilo analizira določbe direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi in direktive o zaščiti žrtev z vidika spola. Vsebuje smernice za države članice o ukrepih glede na spol za boljše odkrivanje, pomoč in podporo žrtvam trgovine z ljudmi.

Za več informacij glej Evropski institut za enakost spolov (EIGE) (2018), Gender-specific measures in anti-trafficking actions: report (Ukrepi glede na spol v ukrepih za boj proti trgovini z ljudmi: poročilo).

Otroku prijazno komuniciranje

Od trenutka, ko je otrok odkrit, do trajne rešitve in zaključka primera se bodo z otrokom ukvarjali in z njim komunicirali različni strokovni delavci z različnimi nalogami. Z otrokom bosta potekala različna komunikacija in sodelovanje – na primer dnevna komunikacija z osebjem zavetišča, prvi stik s policijo po odkritju, zaupen pogovor s skrbnikom, podroben forenzični intervju ali poglobljena ocena koristi otroka, da se določi trajna rešitev.

Za komunikacijo z otroki, zlasti tistimi, ki potrebujejo zaščito, vključno z otroki, ki so žrtve trgovine z ljudmi, so potrebne precejšnje veščine. Otroci so morda utrpeli travmatične izkušnje, ne zaupajo odraslim ali sploh ne želijo govoriti. Osebe, ki dela neposredno z otroki, mora biti večje in se redno usposablja v zvezi s tem, kako najbolje komunicirati z otroki različne starosti, kako upoštevati njihov spol in kulturno poreklo ter se izogibati morebitni ponovni travmatizaciji. Razumeti morajo, kako stres in travma telesno in psihološko vplivata na otroka. Travmatične izkušnje lahko negativno vplivajo na vedenje otroka. Na primer, otrok morda ne more zaupati odraslim ali organom, na način, kako otrok pripoveduje ali se celo spominja svoje izkušnje, pa lahko pomembno vpliva travma. Nekatere od teh vedenjskih vzorcev je mogoče zlahka napačno razumeti, če otrok daje nasprotujoče si izjave.

Zato mora biti osebje na teh delovnih mestih dovolj usposobljeno in imeti potrebne veščine, da se lahko pristno in učinkovito pogovarja z otroki, ki so žrtve trgovine z ljudmi, zlorabe ali zanemarjanja. Strokovni delavci morajo biti usposobljeni na naslednjih področjih: vpliv travme; kako strukturirati pogovor; kako uporabljati odprta, konkretna in zaprta vprašanja; kako se spopasti z ovirami v komunikaciji; veščine poslušanja; komuniciranje s posebnimi skupinami, kot so deklice, dečki, mladostniki, otroci invalidi, otroci iz romske skupnosti ali otroci žrtve trgovine z ljudmi, ob upoštevanju specifičnosti spola kaznivega dejanja in posebnih okoliščin oblike izkoriščanja, ki so ga utrpeli.

Strokovni delavci morajo biti pri obveščanju otroka in komunikaciji z njim pozorni na naslednje:

- **Mnenje otroka:** obveznost prisluhniti otrokom in upoštevati njihovo mnenje glede na njihovo starost in zrelost ni prazna obveznost. Strokovni delavci morajo resno razmisliti o mnenju otroka. Če ga je mogoče upoštevati le delno ali pa sploh ne, je treba otroku razlog za to pojasniti in ga tudi dokumentirati.

- **Zastopanje otroka:** strokovni delavci na otroka ne smejo gledati le kot na žrtev, temveč tudi kot na osebo s sposobnostmi. Da bi otroka umaknili od trgovcev z ljudmi ali celo sorodnikov, udeleženih pri zlorabi ali izkoriščanju, mu je treba dati priložnost, da se ga vidi kot posameznika z veščini in prednostmi. Ustrezne službe morajo ugotoviti, kakšne veščine, prednosti in interese ima otrok, ter graditi na njih.
- **Zasebnost in zaupnost:** otrok, ki je bil izkoriščen ali zlorabljen, bo morda moral spregovoriti o zelo občutljivih temah. Zato je treba zasebnost zagotoviti tako, da je prisotnih čim manj ljudi. Otrok mora razumeti, kako bodo informacije, ki jih bo podal, uporabljene, komu vse bodo razkrite in kakšne so omejitve zaupnosti.
- **Dostopnost za otroka:** nekateri strokovni delavci, kot je skrbnik, morajo biti otroku na voljo in enostavno dostopni. To bi bilo mogoče olajšati z zagotovitvijo telefonske številke ali elektronskega naslova, nudenjem terminov za srečanja, prilagojenih otrokovemu urniku (npr. ne v času pouka), in omogočanjem, da lahko otrok s skrbnikom v stik stopi, ko ga potrebuje.
- **Kulturna mediacija:** strokovni delavci, ki delajo z otroki iz druge kulture ali drugačne veroizpovedi, morajo biti usposobljeni, da pridobijo kulturno občutljive kompetence, nazore in veščine, tako da lahko zagotovijo medkulturno komunikacijo brez predsodkov in stereotipov. To mora vključevati poznavanje učinka kulture na prepričanje in vedenje. Osebe se prav tako mora zavedati lastnih kulturnih nazorov, ki lahko vplivajo na njihova lastna predvidevanja in ravnanje. Strokovni delavci bi lahko po potrebi uporabljali kulturne mediatorje, tj. osebe, ki prihajajo iz istega kulturnega okolja kot otrok. To bi pripomoglo k vzajemnemu razumevanju kulturnih kontekstov in izboljšalo komunikacijo z otrokom. Strokovni mediator romskega porekla bi bil na primer koristen pri obravnavi romskih otrok.
- **Čas podajanja informacij in njihova vsebina:** udeleženo osebo mora tudi pozorno razmisliti, kdaj je najprimernejši trenutek za zagotavljanje informacij otroku. To vključuje zmožnost presojanja, kaj razkriti in kdaj. Na primer, morda ne bi bilo učinkovito vseh postopkov pojasniti že na začetku, saj je otrok morda pod vtisom dogodkov in ni zmožen predelati vseh informacij. Pomembno je tudi upoštevati, da bo morda treba informacije, ki so bile otroku podane že na začetku, med postopkom ponovno pojasniti še nekajkrat. Otrok morda, odvisno od njegovega čustvenega stanja, ni razumel informacij ali jih je pozabil. Zato je treba informacije podati tudi pozneje med postopkom. Otroka je treba tudi jasno obvestiti, ko primer velja za zaključenega.

- **Otroku prijazen jezik:** vse informacije je treba podati v jasnem in preprostem jeziku. Izogibati se je treba strokovnemu žargonu. Osebe ne sme domnevati, da bodo otroci samodejno razumeli specifične izraze, kot je „skrbnik“, „pravna pomoč“ ali „ocena“. Pojasniti je treba vse izraze.
- **Prilagajanje informacij različnim skupinam:** informacije morajo biti prilagojene različnim starostnim skupinam in ravnem zrelosti. Na primer, način, na katerega so informacije podane desetletniku, mora biti drugačen od načina, na katerega se iste informacije sporočijo šestnajstletniku. Starejši otroci, s katerimi so potekali razgovori za [raziskavo Agencije EU za temeljne pravice](#), so navedli, da imajo včasih občutek, da policisti ali pravosodni uradniki z njimi ravnajo kot z majhnimi otroki. Zaradi tega imajo občutek, da so manjvredni ali da se osebe do njih obnaša pokroviteljsko. Poleg tega morajo strokovni delavci zagotoviti, da so informacije prilagojene različnim ravnom razumevanja, saj imajo lahko otroci v določenih primerih psihosocialno motnjo. V takih primerih so morda potrebni specializirani strokovni delavci.
- **Preverjanje razumevanja:** [Raziskava Agencije EU za temeljne pravice](#) je pokazala, da organi pogosto menijo, da so otroka, ki ga imajo v oskrbi, dobro obvestili. V resnici pa veliko otrok ni razumelo informacij in so bili preveč prestrašeni, da bi prosili za dodatna pojasnila. Zato je pomembno, da se osebe prepriča, ali je otrok razumel vse informacije. Osebe mora vsakemu otroku nameniti dovolj časa in dovoliti toliko dodatnih vprašanj, kot bi jih bilo potrebnih.
- **Otroku prijazna gradiva:** pisna ali avdiovizualna gradiva v različnih jezikih so lahko zelo učinkovita pri zagotavljanju informacij otrokom.

Več kot tristo otrok, s katerimi je potekal pogovor za [raziskavo Agencije EU za temeljne pravice](#), je strokovne delavce z otroku prijaznim vedenjem opisalo kot tiste, ki:

- ✓ se smehljajo in so prijazni, vljudni, vedri, empatični in pozorni,
- ✓ otroke in njihov položaj jemljejo resno,
- ✓ zaslišanja oblikujejo kot pogovore med enakovrednima človekoma,
- ✓ svoj pristop in jezik prilagodijo otrokovi starosti ter z njim ne ravnajo kot z odraslim,
- ✓ govorijo dovolj jasno, da jih otroci pravilno slišijo,
- ✓ pozorno poslušajo,
- ✓ se vedejo neuradno in ustvarijo sproščeno ozračje,
- ✓ s klepetom sprostijo otroka,
- ✓ so mirni in potrpežljivi ter ne privzdignejo glasu ali priganjajo otroka,

- ✓ otroke, mlajše od deset let, zaslišujejo skozi igro,
- ✓ ponudijo premore,
- ✓ poskrbijo za hrano, vodo in sladkarije,
- ✓ ne nosijo uniform ali uradnih lasulj in ogrinjal,
- ✓ uporabljajo otroku prijazna gradiva,
- ✓ imajo izkušnje in so usposobljeni za delo z otroki,
- ✓ izkazujejo pristno zanimanje, spodbujajo otroka ter so na voljo in je z njimi mogoče stopiti v stik kadar koli med postopkom.

Unicefov Let's talk

Unicef je pripravil praktični priročnik za učinkovito komunikacijo z otroki, ki so žrtve zlorabe in trgovine z ljudmi. Vsebuje postopek razgovora korak za korakom ter obravnavna namen, pripravo, dejanski razgovor, zaključek, ovire za komunikacijo in druge pomembne vidike.

Za več informacij glej Unicef (2004), „Let's Talk“.

Prisluhni! Ustvarjanje pogojev za otroke, da bodo spregovorili in bili slišani

Svet baltskih držav je leta 2019 objavil smernice o tem, kako ustvariti pogoje, da bodo otroci, pri katerih obstaja tveganje izkoriščanja in trgovine z ljudmi, spregovorili in jih bodo strokovni delavci slišali. Med pripravo smernic so potekali razgovori z otroki in mladimi, ki so utrpeli izkoriščanje in bili žrtve trgovine z ljudmi.

Za več informacij glej Svet baltskih držav (CBSS) (2019), „Creating conditions for children to speak and be heard!“ (Ustvarjanje pogojev za otroke, da bodo spregovorili in bili slišani).

Orodja za zbiranje otrokovega mnenja o skrbniku

V okviru projekta, financiranega s sredstvi EU, je bila razvita vrsta praktičnih orodij. Eno od teh orodij je priročen ocenjevalni list, s katerim se ob koncu skrbništva zbirajo mnenja otroka o skrbniku.

Za več informacij glej „CONNECT Tools“ na spletišču projekta Connect, 2014.

Ukrep št. 4: Ocenite koristi otroka

Zagotavljanje koristi otroka je ključno pri vseh obravnavah otroka. Koristi otroka so ključno načelo zaščite otrok. Določeno je v členu 24 Listine in 3. členu *Konvencije o otrokovih pravicah* ter v ustreznih pravnih instrumentih EU, kot prikazuje *preglednica 1*. Koristi otroka je treba redno ocenjevati. Namen ocene koristi otroka je določiti najboljšo možnost za posameznega otroka na vsakem koraku, ko se sprejemajo odločitve, ki vplivajo na otroka – na primer, ko se odloča, kakšno pomoč zagotoviti otroku. Ocena koristi otroka običajno ni uraden postopek.

Člen 16(2) *direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi* določa, da „države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, da bi našle trajno rešitev, ki temelji na posamezni oceni koristi za otroka“. V skladu s členom 14(1) posamezna ocena upošteva „otrokove poglede, potrebe in skrbi, da bi se za otroka našla trajna rešitev“. Ta postopek je bolj uraden, treba ga je dokumentirati in je potreben, ko morajo organi odločiti o trajni rešitvi. Ni enotne rešitve, ki bi bila ustrezna za vse situacije. Najprimernejša trajna rešitev bo odvisna od otrokove zgodbe, okoliščin primera, vrste izkoriščanja in družinskega konteksta.

Ocena koristi otroka z namenom določitve trajne rešitve, navedena v direktivi EU o boju proti trgovini z ljudmi, je tudi koristen zaščitni ukrep za otroke, ki niso bili odkriti kot žrtve trgovine z ljudmi. Izvajanje *ad hoc* rešitev za zagotovitev hitre premestitve otrok nazaj v državo članico običajnega prebivališča, ne da bi ustrezno ocenili osebne okoliščine otroka, prinaša številna tveganja. Na primer, organi bi lahko otroka premestili še pred pridobitvijo dokazov o kaznivem dejanju, zaradi česar otrok, ki je žrtev, ne bi dobil ustrezne podpore, storilec ali storilci pa ne bi bili kazensko preganjani; ali pa bi bil otrok premeščen v isto družinsko okolje, v katerem je bil zlorabljen ali žrtev trgovine z ljudmi, pri čemer bi ponovno lahko postal žrtev.

Kaj zahteva določitev koristi otroka za iskanje trajne rešitve

Ko instrumenti EU omenjajo „načelo koristi otroka“, načeloma ne vsebujejo nadaljnega pojasnila, katere elemente naj bi to načelo vključevalo. Za iskanje trajne rešitve ne obstaja enotna metodologija. Države članice EU na različnih področjih zaščite otrok uporabljajo različne pristope.

Ta praktični priročnik zagotavlja več vodilni načel, povezanih z „kdo“, „kdaj“ in „kako“, ko gre za primere otrok, ki se gibajo znotraj EU in potrebujejo zaščito, vključno z žrtvami trgovine z ljudmi. Pozorno upošteva nasvet Odbora za pravice otroka.

Smernice ZN o koristih otroka

Odbor ZN za pravice otroka je pripravil smernice za oceno koristi otroka, koristne napotke za nacionalne organe.

Za več informacij glej Odbor ZN za pravice otroka, General Comment No 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (splošna pripomba št. 14 (2013) o pravici otroka, da se v prvi vrsti upošteva njegova korist), 29. maj 2013, CRC/C/GC/14, razdelek V, A.

Kdo?

Nadnacionalno sodelovanje bo bistveno pri zbiranju vseh informacij, potrebnih za določitev koristi otroka. Organi za zaščito otrok dveh ali več držav članic EU bodo v številnih primerih morali biti udeleženi pri določitvi koristi otroka in sprejemanju odločitev o koristi otroka. To so po navadi organi države članice EU, v kateri se otrok nahaja, in organi države članice EU otrokovega običajnega prebivališča (ki je običajno pristojna za primer). V nekaterih primerih bo morda morala biti udeležena še katera druga država članica EU. Do tega bi prišlo, če se na primer družina preseli, organi na novi lokaciji pa morajo oceniti družinski kontekst. Vse potrebne stike med organi različnih držav članic EU je mogoče vzpostaviti prek osrednjih organov, določenih z Uredbo Bruselj IIa.

→ Glej tudi **ukrep št. 7: Določite pristojnost in vzpostavite nadnacionalno sodelovanje.**

Oceno koristi otroka z namenom iskanja trajne rešitve bi načeloma morala izvesti multidisciplinarna ekipa, sestavljena iz usposobljenega osebja pod vodstvom strokovnih delavcev na področju zaščite otrok. Organi morajo otroka obravnavati kot središče postopka, pri čemer otrok prejema vse potrebne informacije. Organi morajo še zlasti pozorno prisluhniti otroku in upoštevati njegovo mnenje. Osebje za zaščito otrok se mora poleg tega posvetovati z drugimi organi, kot so organi za zdravstvo, izobraževanje in kazenski pregon.

Skrbnik mora imeti ključno vlogo in organom zagotavljati svoje mnenje o primeru. Skrbnik je zaupanja vredna oseba, ki zagotavlja informacije in po potrebi olajšuje komunikacijo z otrokom. Skrbnik mora biti prisoten pri vseh razgovorih – če otrok tako želi.

Kdaj?

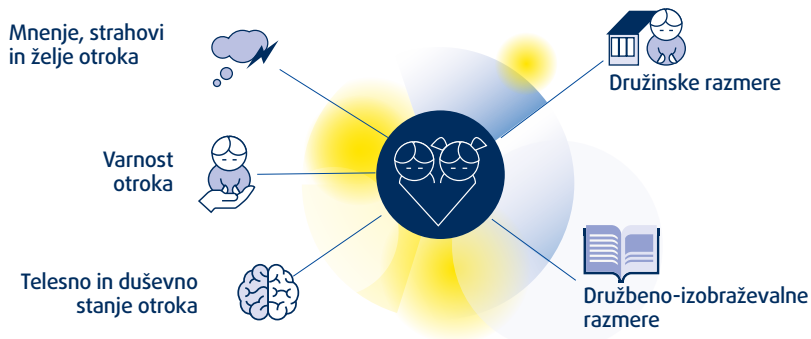
Pri delu z otroki je pomembno, da se odločitve sprejmejo hitro in ob ustreznem času. Otroci brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito, vključno z otroki, ki so žrtve trgovine z ljudmi, morda potrebujejo nekaj časa, da lahko zaupajo skrbniku in organom za zaščito otrok. Doseganje določene ravni zaupanja je ključno za učinkovito določitev koristi otroka.

Po drugi strani lahko obstajajo primeri, ko mora biti prednostna naloga ponovna združitev otroka z družino. Dolg postopek okrevanja in vzpostavljanja zaupanja torej ne bi bil koristen. V takem primeru mora strokovni delavec strokovno presoditi, kdaj v vsakem posameznem primeru začeti postopek ponovne združitve. To mora nujno potekati v tesnem posvetovanju z otrokom in skrbnikom.

Kako?

Postopek ocene koristi otroka, pri čemer se prisluhne njegovemu mnenju, na otroka ne sme učinkovati travmatično. Otroci ne marajo večkratnih pogovorov o istem vprašanju; še zlasti ne, če take pogovore vsakič vodijo drugi strokovni delavci. Zato je Odbor ZN za pravice otroka v [General Comment No 12](#) (splošni pripombi št. 12) sklenil, da otrok ni dovoljeno zasliševati večkrat, kot je nujno. Strokovni delavec bo moral presoditi in najti pravo ravnovesje. Pri oceni koristi otroka za iskanje trajne rešitve se morajo upoštevati elementi s [slike 9](#).

Slika 9: Elementi, ki jih je treba upoštevati pri oceni koristi otroka

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

- **Mnenje, strahovi in želje otroka:** upoštevanje mnenja otroka ne zagotavlja le spoštovanja njegove pravice biti slišan, temveč tudi, da je rešitev, ne glede na to, kakšna je, trajna in vzdržna. Na primer, otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi ali ki potrebujejo zaščito, je treba vprašati, ali se želijo vrniti k družini, zakaj so zapustili dom, kakšne možnosti za življenje si želijo in kateri skrbnik jim je ljubši. Otroka bi bilo mogoče tudi vprašati, ali je zadovoljen s svojim skrbnikom.

→ Glej tudi ukrep št. 3: *Prisluhnite otroku.*

- **Družinske razmere:** to vključuje ugotovitev, kje se nahajajo starši ali bližnji sorodniki, in oceno njihove zmožnosti ali pripravljenosti, da skrbijo za otroka. V okviru ocene je treba ugotoviti, ali ima otrok primernega skrbnika (starša, skrbnika ali drugo odraslo osebo). V okviru take ocene družinskih razmer je treba tudi oceniti, ali družina ni zmožna ali pripravljena, iz finančnih ali čustvenih razlogov, skrbeti za otroka (npr. kadar je bila družina udeležena pri izkoriščanju otroka), in ali bi premestitev otroka lahko povzročila zavrnitev zaradi stigme ali težav pri ponovni vključitvi. Kadar premestitev v družino ni mogoča, je treba pri oceni tudi upoštevati možnost namestitve otroka v oskrbo članom razširjene družine ali v rejništvo. Druga možnost je, da bi ustrezna vladna agencija v državi članici otrokovega običajnega prebivališča temu morda lahko zagotovila primerno oskrbo in zaščito.
- **Telesno in duševno stanje otroka:** v okviru ocene je treba preveriti zdravstveno stanje otroka ter oceniti učinek različnih trajnih rešitev na stanje in okrevanje otroka.
- **Družbeno-izobraževalne razmere:** to vključuje življenjske pogoje v državi članici EU, v kateri se otrok nahaja, in v državi članici običajnega prebivališča. To mora v primerih etničnih manjšin na primer zajemati morebitno diskriminacijo. Ocena mora zajeti vprašanja, kot so stanovanjske razmere in dostop do šole ali poklicnega usposabljanja. Odvisno od dolžine bivanja bi lahko vključevala tudi raven vključevanja otroka v družbo v državi gostiteljici.
- **Varnost otroka:** ocena mora zajemati varnostna tveganja za otroka in njegove sorodnike v državi članici ali državah članicah EU, v kateri se otrok in njegova družina nahajata.

Safe&Sound (Varni in zdravi)

UNHCR in Unicef sta pripravila priročnik za podporo državam članicam, da se zagotovijo koristi otrok brez spremstva in ločenih otrok v Evropi. Priročnik zagotavlja praktičen pregled, kako v praksi uresničiti načelo koristi otroka, in sicer od odkritja otroka do

spremljanja trajne rešitve. Čeprav je bil pripravljen v zvezi z otroki brez spremstva iz tretjih držav, so navedeni premisleki upoštevni tudi za otroke, ki se gibljejo znotraj EU.

Za več informacij glej Unicef/UNHCR (2014), „Safe&Sound“ (Varni in zdravi).

Ukrep št. 5: Uskladite vse akterje v državi članici

Ovisno od nacionalnega konteksta in posameznega primera bo načeloma več organov sodelovalo pri zagotavljanju otroku potrebne podpore za izpolnjevanje njegovih neposrednih potreb po varnosti in zaščiti. Pregled v [Prilogi 4](#) prikazuje najpogostejše akterje.

Vsaka država članica EU mora zagotoviti jasnost glede vloge vsakega organa in glede mehanizmov usklajevanja organov. Vnaprej dogovorjeni mehanizmi usklajevanja morajo vključevati tudi jasna navodila za usklajevanje s kolegi v drugih državah članicah EU, zlasti v državi članici EU, v kateri je otrok prej bival.

→ Glej tudi [ukrep št. 7](#): *Določite pristojnost in nadnacionalno sodelovanje.*

Strokovni delavci morajo razmisliti o naslednjih orodjih za usklajevanje:

- Splošni mehanizmi usklajevanja, ki bi na primer lahko vključevali strategije, standarde, operativne postopke in protokole.
- Nacionalni mehanizmi za napotitev, ki lahko vsebujejo protokole, ki opredeljujejo specifične vloge in dolžnosti vsake osebe ali organizacije. Ti protokoli morajo pojasnjevati vodenje primera in lahko vključujejo na primer smernice o tem, kako zagotoviti izmenjavo informacij brez kršitve pravice do zasebnosti in varstva osebnih podatkov; korake napotitve za vsako vrsto primera in kontaktno točko v vsaki organizaciji ali kako stopiti v stik z organizacijo v sili ali če je otrok odkrit sredi noči.
- Redna izmenjava informacij o trendih, vključno z zagotavljanjem oblikovanja preprečevalnih ukrepov, ki so bolj ciljno usmerjeni.
- Skupna krepitev zmogljivosti in usposabljanje različnih organizacij, na primer skupno usposabljanje za policiste in organizacije za podporo žrtvam v zvezi z odkrivanjem otrok žrtev.
- Skupna orodja, na primer kadar različni organi uporabljajo isti sistem vodenja primerov ali se udeležujejo rednih sestankov o vodenju primerov.

- Občasna ocena usklajevanja, ko se strokovni delavci srečajo in preverijo, ocenijo in izboljšajo veljavne mehanizme usklajevanja.

Nacionalni mehanizmi za napotitev za pomoč žrtvam trgovine z ljudmi

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) je pripravila priročnik s smernicami, kako oblikovati in izvajati vzdržne mehanizme in strukture za boj proti trgovini z ljudmi in za podporo žrtvam. Priročnik vsebuje tudi informacije o različnih modelih za zagotovitev sodelovanja med vladnimi in nevladnimi organi, dejavnimi na področju boja proti trgovini z ljudmi.

Za več informacij glej Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) (2004), „National referral mechanisms – joining efforts to protect the rights of trafficked persons: A practical handbook“ (Nacionalni mehanizmi za napotitev – s skupnimi prizadevanji zaščititi pravice žrtev trgovine z ljudmi: praktični priročnik).

Obravnavanje trgovine z ljudmi mora biti del običajnih služb za zaščito otrok, vključno z zakoni, zakonodajo, politiko in smernicami. Države članice EU morajo poskrbeti, da primeri trgovine z ljudmi ne potekajo po vzporednih sistemih. Zato je pomembno, da je otrok v nacionalni sistem za zaščito otrok napoten takoj po odkritju. Policija, ki je po vsej verjetnosti prvi organ, ki naveže v stik z otrokom, mora poskrbeti, da se primer napoti k vsem ustreznim organom in agencijam, vključno s sistemom za zaščito otrok, in sicer kakor hitro je to mogoče. To bi zagotovilo usklajen in celovit pristop. V ta namen morajo organi kazenskega pregona pospešiti preiskave in pregon primerov trgovine z ljudmi ter okrepiti nadnacionalno sodelovanje na področju kazenskega pregona in pravosodja znotraj EU in zunaj nje. Prav tako morajo z drugimi državami članicami izmenjevati obveščevalne podatke o profilih tveganja.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Napredek na področju nacionalnih mehanizmov za napotitev

V državah članicah je bilo vzpostavljenih veliko formaliziranih ali neformaliziranih nacionalnih sistemov za napotitev. Države članice si prizadevajo zagotoviti bolj nemoteno in učinkovitejše delovanje mehanizmov. Poročale so o boljšem nadnacionalnem sodelovanju, tudi z državami, ki niso članice EU, mednarodnimi organizacijami in civilno družbo. Poleg tega priznavajo, da se je zaradi sodelovanja in uveljavljenih mrež skrajšala dolžina postopkov, pri čemer opozarjajo na prispevek sredstev EU.

Za več informacij glej Evropska komisija (2018), Drugo poročilo o napredku v boju proti trgovini z ljudmi, str. 9.

Za celovit pristop k trgovini z ljudmi je potrebno tesno sodelovanje številnih akterjev na vseh ravneh. Zajema delo na veliko področjih, vključno s kazenskim pregonom, upravljanjem meja, delom, spolom, pravicami otrok, zbiranjem podatkov in zunanjimi odnosi EU.

→ Glej informacije o nacionalnih poročevalcih v 28 državah članicah EU na spletišču: [Spletna stran EU o nacionalnih poročevalcih](#).

Države članice so v skladu s členom 19 [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) imenovalе nacionalne poročevalce ali enakovredne mehanizme. Naložene so jim naslednje naloge: oceniti trende v trgovini z ljudmi; proučiti rezultate ukrepov za boj proti trgovini z ljudmi; zbrati statistične podatke in poročati. Na ravni EU koordinator EU za boj proti trgovini z ljudmi prispeva k usklajenemu in konsolidiranemu odzivu EU proti trgovini z ljudmi. To zahteva zagotovitev tesnega sodelovanja na ravni EU, v okviru [mreže EU nacionalnih poročevalcev ali enakovrednih mehanizmov](#), [platforme civilne družbe EU za boj proti trgovini z ljudmi](#) in usklajevalnega omrežja kontaktnih točk agencij EU v zadevnih agencijah EU.

V tem razdelku so navedeni organi, katerih ukrepe je po navadi treba usklajevati. Za vsakega od organov so navedene različne naloge, ki jih mora ta načeloma opraviti. Te naloge niso omejene le na takojšnje ukrepanje, temveč vključujejo tudi korake, opisane v nadaljnjih ukrepih. Tukaj navedene organizacije, vloge in odgovornosti niso izčrpnе. Seznam zagotavlja le splošne smernice, ki jih je treba prilagoditi posameznemu nacionalnemu ali lokalnemu kontekstu.

Nacionalni mehanizmi za napotitev morajo pojasniti, kateri organ je odgovoren za splošno usklajevanje, ob upoštevanju vloge, ki jo lahko imajo organi za zaščito otrok skupaj z osrednjimi organi, določenimi v skladu z [Uredbo Bruselj IIa](#).

1. Organi kazenskega pregona

- Izvedejo takojšnjo začetno oceno, ali otrok morda potrebuje zaščito in celo, ali je žrtev trgovine z ljudmi; nadaljnjo oceno načeloma izvedejo socialne službe ali službe za zaščito otrok.
- Ugotovijo identiteto otroka, vključno s preverjanjem zadevnih obsežnih sistemov informacijske tehnologije, do katerih imajo dostop.
- Zbirajo obveščevalne podatke o otroku, odraslih, ki ga spremljajo, in drugih okoliščinah primera, vključno od organov kazenskega pregona iz drugih držav

članic EU, ter razmislijo o nadaljnjem operativnem sodelovanju. Europol zagotavlja strokovno znanje in podporo, centralizirane podatkovne zbirke in kanal za komuniciranje.

- Izvedejo oceno tveganja in po potrebi vzpostavijo zaščitne ukrepe, v posvetovanju s skrbnikom in službami za zaščito otrok.
- Otroka, ki je storil kaznivo dejanje, obvestijo o njegovi pravici, da stopi v stik s konzularnimi organi svoje države državljanstva, kot je določeno v 36. členu [Dunajske konvencije o konzularnih odnosih](#).
- V celoti preiščejo kazniva dejanja, vključno s preverjanjem, ali so morda ogroženi še drugi otroci (ali odrasli), da bi preprečili kaznivo dejanje ali ga odkrili in sprožili sodne postopke.
- Otroka napotijo k službam za zaščito otrok in obvestijo specializirano policijsko enoto za otroke in žrtve trgovine z ljudmi ali zlorabe.
- Sprožijo operacije za iskanje možnih žrtev. Zgodi se lahko tudi, da so organi kazenskega pregona našli le trgovca z ljudmi, obstajajo pa dokazi, na primer v obliki videogradiv ali fotografij, da obstajajo otroci, ki so žrtve. Organi kazenskega pregona in pravosodni organi bodo v usklajevanju z Eurojustom in organi drugih držav članic EU pogosto sprožili nadaljnje preiskave za iskanje žrtev.

2. Socialne službe in službe za zaščito otrok

- Prejmejo vse primere kot prvi člen v verigi napotitve.
- Odprejo in vzdržujejo posamezen zaupen primer za vsakega otroka.
- Odkrijejo primere otrok, ki potrebujejo zaščito, v okviru nadaljnega ukrepanja v zvezi s socialnimi primeri, ki jim jih predajo šola ali zdravstveni organi, sosedje ali drugi.
- Zagotovijo takojšnjo pomoč in zaščito neposredno ali prek pogodbenih NVO ali drugih organizacij.
- Imenujejo začasnega skrbnika ali poskrbijo za imenovanje skrbnika.
- Ocenijo koristi otroka, da se skupaj s skrbnikom in sodiščem določijo trajne rešitve.
- Zahtevajo poročilo o socialnih razmerah od socialnih služb v državi običajnega prebivališča prek osrednjih organov iz [Uredbe Bruselj IIa](#).

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

- Redno prisluhnejo otroku in upoštevajo njegovo mnenje.
- Obveščajo otrokovega skrbnika ter se z njim posvetujejo o vseh ukrepih in odločitvah, povezanih z otrokom.
- Otroka napotijo k ustrezni pomoči in podpori, vključno z nacionalnimi mehanizmi za napotitev v primeru otroka, ki je žrtev trgovine z ljudmi.

Službe za zaščito otrok v državi običajnega prebivališča morajo narediti naslednje:

- Izslediti družino in vzpostaviti stik, če je to v korist otroka.
- Oceniti družinske razmere in splošen položaj otroka.
- Pripraviti poročilo o socialnih razmerah za socialne službe, pristojne na območju, kjer je bil otrok najden, ki ga je mogoče poslati prek osrednjih organov iz [Uredbe Bruselj IIa](#).
- Obravnavatičasne ukrepe in priporočeno trajno rešitev s službami za zaščito otrok, pristojnimi na območju, kjer je bil otrok najden.
- Spremljati dobrobit otroka, kadar je ta premeščen v državo običajnega prebivališča, ter po potrebi poročati osrednjemu in drugim organom.
- Napotiti k ustrezni pomoči in podpori, vključno z nacionalnimi mehanizmi za napotitev v primeru otroka, ki je žrtev trgovine z ljudmi.

3. Skrbniki

- Delujejo kot glavna kontaktna oseba in vez med otrokom in različnimi službami ali posamezniki okoli otroka.
- Prisluhnejo otroku in redno upoštevajo njegovo mnenje.
- Delujejo kot otrokova glavna oseba, vredna zaupanja.
- Spremljajo dobrobit otroka ter zagotovijo, da otrok prejme ustrezne storitve, vključno z brezplačnim pravnim svetovanjem in zakonitim zastopanjem.
- Delujejo kot zakoniti zastopnik ali usklajujejo ukrepe, če je bil dodeljen odvetnik.
- Službam za zaščito otrok pomagajo pri oceni koristi otroka in določitvi trajnih rešitev.

→ Glej tudi [ukrep št. 2: Imenujte skrbnika](#).

4. Konzularni organi

- Zagotovijo pravno in drugo pomoč otroku, ki je v priporu zaradi kaznivega dejanja, v skladu s točko 1(c) 36. člena [Dunajske konvencije o konzularnih odnosih](#).
- Varujejo interese otroka, zlasti v zvezi s skrbništvom, v skladu s 5. členom [Dunajske konvencije o konzularnih odnosih](#), potem ko so bili obveščeni v skladu s točko (b) 37. člena Konvencije.
- Delujejo kot zveza med organi obeh držav članic EU, v popolnem usklajevanju z osrednjimi organi iz [Uredbe Bruselj IIa](#).
- Zagotovijo kontaktne podatke za različne organe v državi (nekdanjega) običajnega prebivališča.
- Preverijo zadevne obsežne sisteme informacijske tehnologije, do katerih imajo dostop.
- Pomagajo otroku ali strokovnim delavcem in organizacijam, ki opravljajo storitve prevajanja/tolmačenja ali pravne storitve.
- Pomagajo iskati sorodnike.
- Pridobijo uradne dokumente in izdajo potne listine.
- Udeleženi strokovnim delavcem ali organizacijam zagotavljajo informacije o zakonih na področju zaščite otrok v državi (nekdanjega) običajnega prebivališča.
- Uredijo vse potrebno za potovanje in vnaprej plačajo ali krijejo stroške.

5. Osrednji organ, določen v skladu z Uredbo Bruselj IIa

- Deluje kot glavna osrednja točka, ki usklajuje komunikacijo med državo članico EU, v kateri se otrok nahaja, in državo članico otrokovega običajnega prebivališča. V zvezi z zahtevami, podanimi v skladu z Uredbo, bi osrednji organ lahko usklajeval komunikacijo med socialnimi službami, sodniki in drugimi strokovnimi delavci v državah članicah EU. Splošne naloge so opisane v členih 53 do 55 [Uredbe Bruselj IIa](#).
- Socialnim službam ali službam za zaščito otrok pošljejo zahteve za poročilo o socialnih razmerah v zvezi s splošnim položajem otroka.
- Delujejo kot zveza ali pospešujejo stike med sodišči.

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

- Nosilec starševske odgovornosti brezplačno zagotavljajo informacije in pomoč, če je to v korist otroka in otroku zaradi tega ne grozi, da bo ponovno žrtev trgovine z ljudmi ali izkoriščen.
- Sporočajo informacije o nacionalnih zakonih in postopkih.
- S skrbnikom otroka komunicirajo in usklajujejo, kot je potrebno, v zvezi z zahtevami, podanimi v skladu z Uredbo.
- Podpirajo usklajevanje nacionalnih organizacij, udeleženih v primeru, v zvezi z zahtevami, podanimi v skladu z Uredbo.

6. Pravosodni organ

- Konzularne organe obvestijo o državi otrokovega državljanstva, če ta informacija še ni bila podana. V skladu s točko (b) 37. člena [Dunajske konvencije o konzularnih odnosih](#) morajo organi konzulat obvestiti, da nameravajo imenovati skrbnika za otroka.
- Imenujejo začasnega skrbnika za otroka.
- Vzpostavijo stik z državo članico EU otrokovega običajnega prebivališča, da se določi pristojnost. Ta stik je mogoče vzpostaviti prek osrednjih organov iz [Uredbe Bruselj IIa](#) ali prek Evropske pravosodne mreže in vzpostavljene haabske mreže sodnikov za zvezo.
- Odločijo o začasnih ukrepih na civilnih sodiščih.
- Razsojajo o trgovini z ljudmi in drugih kaznivih dejanjih na kazenskih sodiščih.
- Zagotovijo, da ima otrok zakonitega zastopnika in dostop do pravnega svetovanja.
- Pridobivajo dokaze, kot je potrebno, tudi če je bil otrok že premeščen v drugo državo članico.

Ne nazadnje imajo lahko pomembne vloge številne druge organizacije:

- [Mednarodna organizacija za migracije \(IOM\)](#) zagotavlja različne oblike pomoči otrokom žrtvam trgovine z ljudmi, kot so podpora pri premestitvi otroka, sprejem na letališču, začasna namestitve v namembni državi, zdravstveno in psihološko svetovanje, socialno in pravno svetovanje ter podpora za ponovno integracijo.

- **Mednarodna socialna služba** lahko pospeši vrsto stikov, na zahtevo sodišč ali organov za dobrobit otroka pripravi poročila o socialnih razmerah o otroku in družini ali zagotavlja podporo pri premestitvi otroka.
- Druge organizacije civilne družbe lahko zagotovijo programe rejništva ali posebne namestitve za otroke, ki potrebujejo zaščito. To vključuje zlasti tiste organizacije, ki žrtvam zagotavljajo podporo. Pravo in politike EU cenijo pomemben prispevek civilne družbe k boju proti trgovini z ljudmi. Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi izrecno omenja pomembno vlogo organizacij civilne družbe in državam članicam nalaga, naj sodelujejo z njimi.

Platforma civilne družbe EU za boj proti trgovini z ljudmi

Platforma civilne družbe EU za boj proti trgovini z ljudmi je začela delovati leta 2013 in trenutno združuje več kot sto NVO iz EU in tujine, dejavnih na področju trgovine z ljudmi. Dopolnjuje jo e-platforma, ki vključuje še nadaljnje organizacije.

Za več informacij glej spletišče Evropske komisije.

Ukrep št. 6: Odzovite se na potrebe po zaščiti

Kakor hitro otrok ostane brez starševske oskrbe in potrebuje zaščito, mu po začetni oceni, ki jo opravijo službe za zaščito otrok, in imenovanju skrbnika pripada vrsta storitev zaščite. Taka podpora bi morala vključevati osnovne potrebe, kot je zavetišče, ter tudi bolj specifične potrebe, kot je psihosocialna in psihiatrična pomoč ali reproduktivne zdravstvene storitve. Potrebna podpora bo odvisna od posebnih okoliščin in izkušenj otroka ter od njegove starosti in spola, ob upoštevanju posledic posebne oblike zanemarjanja, izkoriščanja ali zlorabe, ki jo je otrok utrpel.

27. člen [Konvencije o otrokovih pravicah](#) navaja, da „države pogodbenice vsakemu otroku priznavajo pravico do življenjske ravni, ki ustreza njegovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, nравstvenemu in družbenemu razvoju“. Konvencija države članice EU zavezuje k varovanju dobrobiti otroka in zagotavljanju primerne oskrbe in podpore vsem otrokom, ki so prikrajšani za družinsko okolje, vključno z otroki brez spremstva, zlasti pa tistim, ki so bili žrtve zlorabe (19. in 20. člen).

Natančneje, v zvezi z žrtvami trgovine z ljudmi člen 11(3) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) organom držav članic EU nalaga sprejetje ukrepov, potrebnih za zagotovitev pomoči in podpore žrtvam. V skladu s členom 11 [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) se morajo države članice EU odzvati na potrebe žrtev, od katerih

lahko nekatere postanejo očitne šele pozneje. Omenjene posebne potrebe so nosečnost, zdravje, invalidnost, duševna ali psihološka motnja ter hude oblike utrpljenega psihološkega, telesnega ali spolnega nasilja. Splošneje morajo žrtve kaznivih dejanj v skladu s členom 8 [direktive o pravicah žrtev](#) imeti dostop do storitev za pomoč žrtvam. Predvidene ukrepe za pomoč in podporo je treba ponuditi ne glede na to, ali so otroci pripravljeni sodelovati v preiskavi ali vložiti uradno pritožbo.

V nekaterih primerih je morda pogoj za pomoč in podporo, da otrok zakonito biva v državi gostiteljici. V skladu z [direktivo o prostem gibanju](#) se lahko državljani EU prosto gibajo in bivajo v drugi državi članici EU, vendar se morajo prijaviti pri organih zadevne države članice, če v njej bivajo več kot tri mesece. Za prijavo morajo morda izpolnjevati pogoje, ki jih določa člen 7 Direktive, ki pa jih morda ne bodo uspeli izpolniti. Na primer, morda niso vpisani v šolo ali nimajo zdravstvenega zavarovanja. Odgovorni organi držav članic EU morajo biti naklonjeni podaljšanju otrokove pravice do bivanja, dokler ni določena trajna rešitev zanj in je za dostop do zadevnih storitev podpore potrebna prijava.

Otrok mora biti v vseh primerih obveščen o možnostih podpore, povprašati ga je treba o takojšnjih potrebah in izbirah. [Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) (člen 14) in [direktiva o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok](#) (člen 19) določata dolžnost, da se pri določanju specifičnih ukrepov za podporo otroku upošteva otrokovo mnenje.

Zaščita otrok brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito v državi članici EU, ki ni njihova matična država, pogosto vključuje odločitve o nujni namestitvi. Za to je treba uporabiti [Uredbo Bruselj IIa](#). V skladu s členom 20 Uredbe Bruselj IIa lahko država članica, v kateri se nahaja otrok, sprejme nujne ukrepe za zaščito, ki jih predvideva njeno nacionalno pravo, ne glede na to, ali je za odločanje o glavni stvari pristojno sodišče druge države članice. Prvi nujni ukrepi za izpolnjevanje takojšnjih potreb bodo zahtevali ponovno oceno in redno prilagajanje, zlasti kadar zaradi nujnosti primera ni bila izvedena primerna začetna posamezna ocena ali če so se okoliščine spremenile.

→ *Glej tudi ukrep št. 7: Določite pristojnost in nadnacionalno sodelovanje.*

[Preglednica 4](#) prikazuje pregled pomoči, do katere so otroci, ki potrebujejo zaščito, vključno z otroki, ki so žrtve trgovine z ljudmi, upravičeni v skladu s [Konvencijo o otrokovih pravicah](#) in pravnimi instrumenti EU na področju žrtev in kazenskega pravosodja.

Preglednica 4: Sklici v mednarodnih in regionalnih instrumentih ter instrumentih EU

Instrument	Nastanitev	Izobraževanje	Zdravstveno varstvo	Psihološka podpora	Iskanje družine	Varnost	Posamezna ocena
Mednarodni in regionalni instrumenti							
Konvencija o otrokovih pravicah	27. člen	19. člen, 3. in 4. točka 23. člena, točki 2(e) in (f) 24. člena, 28., 29., 32. in 33. člen	17., 23., 24., 25. in 39. člen	23. in 39. člen	2. točka 22. člena	3. in 19. člen	–
Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi	Točka (1) (a) 12. člena	Točka 1(f) 12. člena, 4. točka 12. člena	Točki 1(b) in 2 12. člena	–	Točka 4 (c) 10. člena	2. točka 12. člena	7. točka 12. člena
Lanzarotska konvencija Sveta Evrope	–	6. člen	4. točka 14. člena	1. in 4. točka 14. člena	–	5. člen, 3. točka 14. člena, točka 1(b) in 1(f) 31. člena	1. točka 14. člena
Instrumenti EU							
Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi	Člen 11(5)	Uvodne izjave 6, 22, 25; člen 14(1)	Uvodne izjave 12, 20, 25; Člen 11 (7)	Uvodna izjava 22; člen 11(5)	–	Uvodna izjava 18; Člen 11 (5)	Uvodne izjave 18, 19, 20, 23; členi 12(3) in (4), 14, 16
Direktiva o pravicah žrtev	Uvodna izjava 38; člen 9	Uvodna izjava 62; člen 26(2)	Uvodne izjave 9, 56, 64	Uvodni izjavi 38 in 39; člen 4(1) (a) in člen 9(1) (c)	–	Uvodni izjavi 38 in 52; člena 9(3), 12	Uvodne izjave 55, 56, 58, 59, 61; členi 1, 2(2)(a), 21(1), 22, 23

Instrument	Nastanitev	Izobraževanje	Zdravstveno varstvo	Psihološka podpora	Iskanje družine	Varnost	Posamezna ocena
Direktiva EU o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok	–	Uvodna izjava 34; člen 23	Uvodna izjava 36	Uvodni izjavi 31 in 37	–	–	Člen 19

Opomba: – = se ne uporablja.

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Nastanitev

27. člen Konvencije o otrokovih pravicah vsakemu otroku priznava pravico do življenjske ravni, ki ustreza njegovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, npravstvenemu in družbenemu razvoju. To vključuje ustrezno nastanitev.

Natančneje, v zvezi z žrtvami trgovine z ljudmi morajo države članice v skladu s členom 11(5) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) zagotoviti ustrezno in varno namestitve. Nastanitev mora biti primerna za otroka, ob upoštevanju njegove starosti in spola, tveganj in posebnih potreb otroka (npr. invalidnost ali travma). Otrok brez starševske oskrbe ni dovoljeno nastaniti z odraslimi, ki niso njihovi sorodniki, čeprav imajo podobne izkušnje (npr. deklice in ženske, ki so žrtve spolnega izkoriščanja). Vrste nastanitve bi lahko na primer vključevale rejniški dom, zavode za institucionalno varstvo ali specializirana varna zavetišča.

Varnost je pomemben vidik, ki ga je treba oceniti pri iskanju najustreznejše namestitve. Otrok je morda še vedno pod vplivom osebe, ki ga je izkoriščala ali prodala, ali pa želi storilec vzpostaviti stik z otrokom. Organi kazenskega pregona bodo morali oceniti položaj otroka in njegove potrebe po varnosti. V nekaterih primerih bo morda potrebno specializirano zavetišče za otroke žrtve. Ta zavetišča se po navadi nahajajo na skrivnih lokacijah, da so otroci zaščiteni pred storilcem in njegovo mrežo. Taka zavetišča se pozorno spremljajo, dostop do njih pa je omejen.

Glede na varnostne premisleke in premisleke v zvezi s koristmi otroka bo otrok v izjemnih okoliščinah sprva nameščen v namestitvi, v kateri bo prikrajšan za svobodo. Zaščito otroka ali preprečitev pobega otroka pa je treba uravnovesiti z drugimi pravicami, kot je pravica do svobode. Le v zelo izjemnih primerih je otroka zakonito prikrajšati za svobodo.

Izobraževanje

28. člen Konvencije o otrokovih pravicah otroku priznava pravico do izobraževanja. Izobraževanje je treba zagotoviti čim prej, da se pospešita okrevanje žrtve in normalizacija vsakodnevnega življenja.

V zvezi z žrtvami trgovine z ljudmi člen 14(1) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) določa, da „države članice v skladu s svojim nacionalnim pravom v razumnem času otrokom žrtvam in otrokom žrtev, ki prejemajo pomoč in podporo v skladu s členom 11, zagotovijo dostop do izobraževanja“.

Otrok, skrbnik, organi za zaščito otrok in osebje zavetišča se morajo skupaj odločiti, ali je otrok pripravljen za določene izobraževalne dejavnosti ali običajno šolo. To bo odvisno od psihološkega stanja otroka, njegovega znanja lokalnega jezika, dosežene izobrazbe in pričakovanega trajanja bivanja. Države članice EU morajo spodbujati čimprejšnji dostop do šolanja, da se spodbudi okrevanje, izboljša otrokova samopodoba in pomaga otroku, da prevzame nadzor nad svojim življenjem in prihodnostjo.

Kadar je jasno, da bo otrok kmalu (npr. v enem ali dveh mesecih) premeščen v državo članico običajnega prebivališča, je treba prizadevanja osredotočiti na pripravo otrokove vključitve v izobraževanje države članice EU, v katero bo otrok premeščen. Taka prizadevanja vključujejo na primer vpis otroka v šolo ali poklicno usposabljanje, pripravljalno delo s starši, da se olajša vključitev v šolo, obravnavo drugih praktičnih izzivov, povezanih s šolnino, prevoz itd.

Izvajalci storitev morajo spodbujati otrokov dostop do prostočasnih dejavnosti, vključno z igro in rekreativnimi dejavnostmi, primernimi glede na otrokovo starost, zrelost in interese. To je še zlasti pomembno za tiste otroke, ki bodo po vsej verjetnosti kmalu premeščeni v drugo državo članico. Take dejavnosti je treba ponuditi v nastanitvenih objektih ali v skupnosti, kadar je to primerno, njihov namen pa je olajšati otrokovo komunikacijo in interakcijo z vrstniki in lokalno skupnostjo. Zagotavljanje ohranjanja take dnevne rutine bi pripomoglo k okrevanju otroka.

Smernice ZN za alternativno oskrbo otrok

Generalna skupščina ZN je sprejela Smernice za alternativno oskrbo otrok. Smernice vsebujejo mednarodna načela glede preprečitve ločitve družine, ponovne vključitve v družino, modele nadomestne oskrbe, spremljanje in podporo za čas po oskrbi. Smernice veljajo za vse javne in zasebne subjekte ter vse osebe, ki sodelujejo pri ureditvah za otroka, ki potrebuje oskrbo v državi, ki ni država njegovega običajnega prebivališča (odstavek 140).

Za več informacij glej Generalna skupščina Združenih narodov, „Guidelines for the alternative care of children“ (Smernice za alternativno oskrbo otrok), resolucija, sprejeta 18. decembra 2009.

Zdravstveno varstvo

24. člen Konvencije o otrokovih pravicah določa pravico otroka do najvišje dosegljive ravni zdravja. Organi se morajo odzvati na otrokove kratko- in dolgoročne zdravstvene potrebe, vključno s telesnim okrevanjem, psihološko ali psihiatrično pomočjo v primerih posttraumatske stresne motnje.

V zvezi z žrtvami trgovine z ljudmi morajo države članice v skladu s členom 11(5) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) zagotoviti potrebno zdravljenje, med drugim psihološko pomoč. V skladu s členom 11(7) morajo države članice poskrbeti za žrtve s posebnimi potrebami, vključno s potrebami, ki izhajajo iz njihovega zdravstvenega stanja, invalidnosti ali duševne ali psihološke motnje.

Psihosocialna oskrba je bistvena za okrevanje otrok, ki so utrpeli kakršno koli zlorabo. To lahko velja še zlasti za otroke, katerih starši so bili udeleženi pri izkoriščanju ali zlorabi. Potrebne so morda tudi druge zdravstvene storitve, kot so programi za razstrupljanje za otroke, ki uživajo mamila, in sicer kot takojšnji nujni ukrepi v državi članici EU, v kateri je bil otrok odkrit. Ko je otrok nameščen, bodo morda potrebni še dolgoročnejši ukrepi.

Psihološke potrebe otrok se lahko pojavijo šele pozneje, ko specializirano osebje pridobi otrokovo zaupanje in je otrok pripravljen razkriti več informacij o svoji izkušnji. Otroci z vedenjskimi težavami bi se lahko poškodovali ali postali agresivni do strokovnih delavcev ali drugih otrok. Lahko bi se tudi upirali disciplini ali zavrnili kakršno koli interakcijo z drugimi. Strokovni delavci, ki otrokom zagotavljajo storitve, morajo biti usposobljeni in zmožni zagotavljati zaščito otrokom s tovrstnimi vedenjskimi težavami.

Deklice in dečki morajo imeti dostop do reproduktivnih zdravstvenih storitev, kot predlaga Odbor za pravice otroka v svoji [splošni pripombi št. 15 o pravici otroka, da uživa najvišjo dosegljivo raven zdravja](#). To mora še zlasti veljati za tiste otroke, ki so žrtve spolne zlorabe ali izkoriščanja, da se preprečijo ali zdravijo spolno prenosljive bolezni. Za deklice, ki so žrtve spolne zlorabe, je dostop do reproduktivnih zdravstvenih storitev bistven, zlasti v primerih nosečnosti. Otroci morajo dobiti priložnost, da izberejo spol zdravstvenih delavcev, ki jim bodo pomagali.

Študija o razsežnosti spola v trgovini z ljudmi

V študiji o razsežnosti spola v trgovini z ljudmi je bilo poudarjeno, da je „trgovina z ljudmi hudo kaznivo dejanje in kršitev človekovih pravic s posebno grozljivimi dolgoročnimi posledicami za žrtve. Žrtve trgovine z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja utrpijo spolno brutalnost s hudimi posledicami za njihovo zdravje in dobrobit. To spolno nasilje lahko pri ženskah povzroči poškodbe vagine, kar privede do veliko spolno prenosljivih okužb in tveganja okužbe s HIV ter veliko primerov posttravmatske stresne motnje, tesnobe in depresije. Žrtve se bojijo posledic zase in/ali za svoje družine, če bodo poskušale zbežati; poleg tega veliko tistih, ki odidejo, ponovno postane žrtve trgovine z ljudmi“. V študiji je nadalje navedeno, da „so škodljive posledice za duševno zdravje, ki so posledica pridobivanja za spolne namene, prisile, groženj, izolacije, normaliziranega vsakodnevnega nasilja, zlorabe substanc in travme zaradi trgovine z ljudmi z namenom spolnega izkoriščanja, hude in trajne“.

Evropska komisija (2015), Study on the gender dimension of trafficking in human beings (Študija o razsežnosti spola v trgovini z ljudmi).

Iskanje družine

Družina je osnovna enota družbe ter naravno okolje za rast in dobrobit njenih članov, zlasti otrok. Pravico otroka do družinskega življenja je treba v celoti zaščititi. Preprečitev ločitve od družine in ohranjanje enotnosti družine sta pomembni komponenti vsakega sistema za zaščito otrok. V skladu s 3. točko 9. člena [Konvencije o otrokovih pravicah](#) ima otrok v primeru ločitve pravico do rednega vzdrževanja neposrednega stika in osebne zveze s starši in družinskimi člani, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi. Mnenje otroka in skrbnika je treba upoštevati med postopkom. Organi morajo načeloma otroka vprašati, ali se strinja z vzpostavitvijo stika z družino, in sicer glede na otrokovo starost in zrelost.

Študija o skupinah z visokim tveganjem trgovine z ljudmi

„Odstranitev otroka iz njegove družine je brez dvoma zadnja možnost, vendar se je treba v primerih, ko je družina nefunkcionalno okolje in je udeležena pri izkoriščanju otroka, osredotočiti na zgodnje odkrivanje in zagotavljanje rešitev z nadomestno oskrbo.“

Evropska komisija (2015), Study on High Risk Groups for trafficking in human beings (Študija o skupinah z visokim tveganjem trgovine z ljudmi), str. 85.

Koristi otroka, sodelovanje otroka in pravočasnost so pomembna načela za iskanje družine. Preden se začne stik obnavljati, morajo ustanove oceniti zmožnost staršev, da se zagotovi, da starši otroka ne bodo ogrozili in da niso bili udeleženi pri prvotni trgovini z otrokom ali izkoriščanju otroka. Med iskanjem družine je treba razmisliti, koliko informacij o izkušnji otroka, ki je bil žrtev trgovine z ljudmi, naj se sporoči

družini. Nekatere informacije bi lahko družino in otroka izpostavile grožnjam trgovcev. Druge, na primer o spolnem izkoriščanju, bi lahko otroka stigmatizirale v družinskem in širšem okolju. Pozorno je treba razmisliti tudi o tveganih situacijah, če je družina obremenjena zaradi dolga do trgovcev.

Za iskanje družine so načeloma odgovorne socialne službe ali službe za zaščito otrok, ki tesno sodelujejo s skrbnikom. Organi za zaščito otrok iz različnih držav članic EU bodo morali sodelovati, da se ocenijo družinske razmere v primerih, ko sta otrok in družina v različnih državah članicah EU. V primerih otrok, ki se gibajo znotraj EU, bi osrednji organi, določeni v skladu z [Uredbo Bruselj IIa](#), lahko olajšali stik in neposredno zaprosili službe za zaščito otrok v zadevni državi članici EU, naj pripravijo poročilo o socialnih razmerah otroka. V določenih primerih bi lahko bili osrednji organi zadolženi tudi za obveščanje staršev o otrokovem položaju, razen če bi bilo to v nasprotju s koristmi otroka. Otrok pa mora biti obveščen o prizadevanjih za iskanje njegove družine.

Varnost

Države morajo v skladu z 19. členom Konvencije o otrokovih pravicah sprejeti ukrepe za zaščito otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, vključno s spolno zlorabo. Organi so odgovorni za zagotavljanje otrokove varnosti. To vključuje ustvarjanje okolja za okrevanje in preprečevanje ponovitve zlorabe ali izkoriščanja.

Člen 11(5) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) v zvezi z žrtvami trgovine z ljudmi in člen 9(3) [direktive o pravicah žrtev](#) v zvezi z žrtvami kaznivih dejanj na splošno organom nalagata zagotovitev varne namestitve. V okviru storitev poravnalne pravičnosti člen 12 [direktive o pravicah žrtev](#) določa ukrepe za zaščito žrtve pred sekundarno in ponovno viktimizacijo, pred ustrahovanjem in pred maščevanjem.

Organi kazenskega pregona bi morali skupaj s skrbnikom in službami za zaščito otrok izvesti začetno oceno varnosti. Po potrebi se je treba posvetovati tudi z drugimi, na primer z zdravstvenimi delavci in osebjem zavetišča. Oceno varnosti je treba redno ponavljati in posodabljati. Tisti, ki oblikujejo trajno rešitev, bodo potrebovali tudi posebno oceno tveganja v zvezi z okoliščinami v državi običajnega prebivališča.

→ Glej tudi [ukrep št. 9: Določite in izvedite trajne rešitve](#).

Kontrolni seznam: ključni elementi ocene tveganja

- ✓ Obvestite otroka o namenu ocene tveganja in preverite, ali otrok razume povedano.
- ✓ Poskrbite, da bo otrok slišan ter da bo njegovo mnenje ustrezno upoštevano v skladu z njegovo starostjo, zrelostjo in specifičnimi okoliščinami primera.
- ✓ Poskrbite, da so opredeljena za spol specifična tveganja, na primer v zvezi z vrsto izkoriščanja ali zlorabe, ki jo je otrok utrpel.
- ✓ Sprejmite dodatne ukrepe za obravnavo posebne ranljivosti deklic in dečkov, ki so morda invalidni.
- ✓ Upoštevajte dodatne potrebe v primerih otrok, ki so homoseksualno usmerjeni, biseksualno usmerjeni, transspolni ali interseksualni.
- ✓ Otroku ponudite možnost, da izrazi svoje želje glede tega, ali naj oceno tveganja opravi moški ali ženska, zlasti v primerih spolne zlorabe ali izkoriščanja.
- ✓ Zberite obveščevalne podatke o storilcih, njihovih pomočnikih in omrežju otroka, vključno z odraslimi, ki spremljajo otroka, člani razširjene družine v državi, v kateri se otrok nahaja, in drugimi otroki, s katerimi je bila žrtev s stiku.
- ✓ Ocenite raven varnostne grožnje in predlagajte ustrezne preventivne ukrepe (npr. z vidika namestitve, dostopa do otroka, stika z družinskimi člani itd.).
- ✓ Redno ocenjujte tveganje pobega otroka in sprejmite preventivne ukrepe. Vzpostavitev zaupnega odnosa in zagotavljanje kakovostne oskrbe sta najboljši način za preprečitev pobega otroka.
- ✓ Če je otrok pogrešan, nemudoma obvestite policijo in druge ustrezne organe.
- ✓ Posodobite oceno varnosti in dokumentirajte vsako spremembo ali nove informacije, ki postanejo znane.

Priročnik za strokovnjake na področju kazenskega prava

Urad Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) je pripravil praktični priročnik, namenjen kot pomoč strokovnjakom kazenskega prava pri preprečevanju trgovine z ljudmi, zaščiti žrtev, kazenskem pregonu storilcev in mednarodnem sodelovanju, ki je potrebno za doseg te ciljev. Priročnik vsebuje 14 modulov. Modul št. 5 priročnika je posvečen oceni tveganja in ključnim vprašanjem, ki jih je treba upoštevati pri ocenjevanju tveganja.

Za več informacij glej UNODC (2009), „Anti-human trafficking manual for criminal justice practitioners“ (Priročnik za boj proti trgovini z ljudmi za strokovnjake kazenskega prava).

Ukrep št. 7: Določite pristojnost in vzpostavite nadnacionalno sodelovanje

Države imajo obveznost zaščititi vse otroke, ki se nahajajo v njihovi pristojnosti. Za to je treba razjasniti, katera država je pristojna za sprejetje, vrsto in čas sprejetja ukrepov. V ta namen morajo države članice EU sodelovati.

Določitev pristojnosti je le eden od namenov, za katere so potrebni učinkoviti mehanizmi sodelovanja med državami članicami EU. Za učinkovito obravnavo mednarodnega kriminala morajo policijski in pravosodni organi sodelovati. Če država članica EU, v kateri je otrok najden, in država članica EU otrokovega običajnega prebivališča ne sodelujeta, bo v večini primerov težko oceniti koristi otroka in določiti najustreznejšo trajno rešitev.

Za sisteme za zaščito otrok so potrebni nadnacionalni mehanizmi sodelovanja

„Ker vse več otrok v čezmejnih situacijah potrebuje ukrepe za zaščito otrok, se prizadevanja okrepijo: z razjasnitvijo vlog in odgovornosti, s poznavanjem informacij o izvorni državi, z zagotavljanjem nacionalne informacijske točke za zadeve v zvezi z zaščito otrok ter s sprejetjem postopkov/smernic/protokolov/procesov, na primer za prenos odgovornosti v kontekstu azilnih postopkov (dubljinska uredba) ali za obravnavo možnosti namestitve otroka v oskrbo zunaj države ali iskanje družine in zaščite v primerih trgovine z otroki.“

Evropska komisija (2015), Reflection paper on integrated child protection systems (Dokument za razmislek o celovitih sistemih za zaščito otrok), načelo št. 7.

Strokovni delavci lahko uporabijo številne mehanizme za sodelovanje med državami članicami EU, ki so bili vzpostavljeni z zakoni ali prakso. Delimo jim na civilne mehanizme in mehanizme kazenskega prava.

Zadeve civilnega prava, vključno z zaščito otrok

Države pogodbenice morajo v skladu z 2. členom [Konvencije o otrokovih pravicah](#) spoštovati pravice iz Konvencije in jih jamčiti vsakemu otroku, ki sodi v njihovo pristojnost, in sicer brez kakršnega koli razlikovanja, ne glede na položaj otroka.

Uživanje pravic, ki jih imajo otroci

„Obveznosti države iz Konvencije veljajo znotraj meja države, vključno v zvezi s tistimi otroki, ki pridejo pod pristojnost države med poskusom vstopa na ozemlje države. Zato uživanje pravic ni omejeno na otroke, ki so državljanji države pogodbenice, in mora zato, če v Konvenciji ni izrecno določeno drugače, biti na voljo vsem otrokom – vključno s prosilci za azil ter begunskimi in migrantskimi otroki –, ne glede na njihovo državljanstvo, status priseljenca ali brezdržavljanstvo.“

Odbor ZN za pravice otroka (2005), General Comment No 6 on the treatment of unaccompanied children (splošna pripomba št. 6 o obravnavi otrok brez spremstva), odstavek 12.

To pomeni, da je vsak otrok upravičen do takojšnjih ukrepov za zaščito v državi članici EU, v kateri se nahaja, kot je zavetišče, hrana ali zdravstvena oskrba, dokler se nadalje ne oceni položaj otroka in najde trajna rešitev.

Pravo EU na področju civilnega pravosodja – natančneje [Uredba Bruselj IIa](#) – in mednarodno zasebno pravo določata, ali so sodišča države članice EU pristojna za sprejetje ukrepov za zaščito otroka v nadnacionalnih situacijah, ki zajemajo več kot eno državo članico. Uredba odraža načela [haaške konvencije iz leta 1996](#), določa pa tudi pravila za določitev, ali so organi države pogodbenice pristojni za sprejetje takih ukrepov v situacijah s čezmejnimi elementom. Kadar ima zadevni otrok običajno prebivališče v državi članici EU, morajo države članice EU uporabljati Uredbo in ne Konvencije.

Pravila za določitev pristojnosti

Člen 8 [Uredbe Bruselj IIa](#) določa, da so sodišča v tisti državi članici EU, v kateri otrok „običajno prebiva“, načeloma pristojna za sprejetje ukrepov za zaščito otroka. Ta določba odraža člen 5 [haaške konvencije iz leta 1996](#), v skladu s katerim so organi države pogodbenice, v kateri je otrokovo običajno prebivališče, pristojni, da sprejemajo ukrepe za zaščito zadevnega otroka. Kadar običajnega prebivališča ni mogoče ugotoviti ali je otrok begunec ali razseljen na mednarodni ravni, so organi države članice, v kateri se otrok nahaja, pristojni za sprejemanje ukrepov za zaščito otroka (člen 13 [Uredbe Bruselj IIa](#)). Podoben razlog za pristojnost, ki temelji na prisotnosti otroka na ozemlju države pogodbenice, vsebuje člen 6 [haaške konvencije iz leta 1996](#).

Zato se, kadar ni mogoče ugotoviti običajnega prebivališča otroka na ozemlju države članice EU, uporablja haaška konvencija iz leta 1996. Za pravila za določitev pristojnosti glej sliko 10.

V zvezi z otroki brez spremstva, ki so žrtve trgovine z ljudmi, člen 16(2) direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi določa, da mora država članica, ki odkrije žrtev, sprejeti potrebne ukrepe z namenom iskanja trajne rešitve.

Uredba Bruselj IIa omenja pristojnost „sodišča“, vendar ta izraz zajema vsak organ, ki je pristojen v zadevah, ki spadajo na področje uporabe Uredbe, kot so socialni organi in organi za zaščito otrok (glej člen 2(1) Uredbe in Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa).

Slika 10: Pravila za določitev pristojnosti v zadevah zaščite otroka

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Člen 15 Uredbe Bruselj IIa izjemoma dovoljuje tudi prenos pristojnosti na sodišče, ki je bolj primerno za odločanje o zadevi.

Da bi bil prenos zakonit, mora biti otrok posebej povezan z državo članico, prenos pa mora biti v otrokovo korist. Posebna povezava z državo članico EU obstaja, če:

- je otrok tam pridobil običajno prebivališče, potem ko je sodišče izvora začelo postopek, ali
- je v drugi državi članici prejšnje običajno prebivališče otroka ali
- je otrok njen državljan ali
- je v njej običajno prebivališče nosilca starševske odgovornosti ali
- je otrok lastnik premoženja v drugi državi članici in je primer povezan z ukrepi za zaščito otroka, ki se nanašajo na upravljanje, ohranjanje in razpolaganje s tem premoženjem.

Spodbujanje nadsodnega sodelovanja med sodniki

„V členu 15 je navedeno, da sodišča za namene prenosa sodelujejo neposredno ali v okviru osrednjih organov. Predvsem je lahko koristno, če zadevni sodniki komunicirajo pri presoji o tem, ali so v posebnem primeru zahteve za prenos izpolnjene, in zlasti o tem, ali bi to bilo v korist otroka. Če oba sodnika govorita in/ali razumeta skupni jezik, naj ne odlašata z medsebojnim stikom neposredno po telefonu ali e-pošti. Uporabne so lahko tudi druge oblike sodobne tehnologije, kot je konferenčni klic. V primeru jezikovnih težav si lahko sodniki pomagajo s tolmači, če to omogočajo razpoložljiva sredstva. Tudi osrednji organi bodo lahko pomagali sodnikom.“

Evropska komisija (2016), Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa, str. 36.

V nekaterih primerih se sodni postopki v zvezi z istim otrokom začnejo v različnih državah članicah. V zvezi s tem člen 19(2) Uredbe Bruselj IIa določa, da če oba postopka zadevata isto zadevo, zadevo načeloma obravnava sodišče, ki je prvo začelo postopek. Sodišče, ki je drugo začelo postopek, mora prekiniti postopke in počakati, da prvo sodišče odloči, ali je pristojno. Če prvo sodišče meni, da je pristojno, mora drugo sodišče odkloniti pristojnost.

Kako ugotoviti običajno prebivališče

Uredba Bruselj IIa ne opredeljuje pojma „običajno prebivališče“, zato ga je treba ugotoviti na podlagi vseh okoliščin, specifičnih za vsak posamezen primer. Obstajajo lahko jasni primeri, ko se kot običajno prebivališče ugotovi kraj, v katerem je otrok prebival pred odhodom.

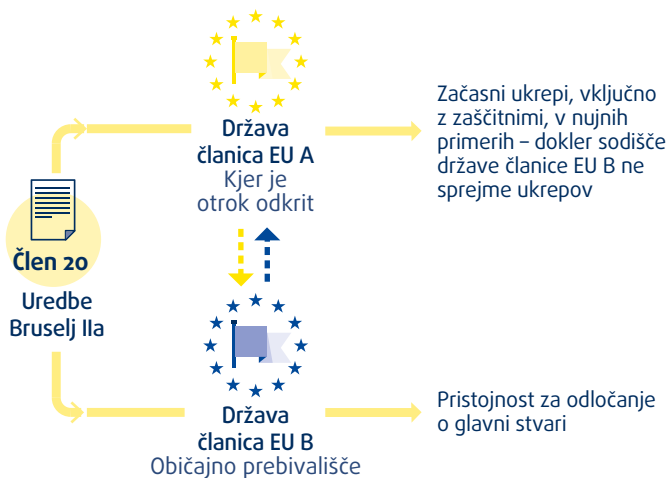
Vendar lahko obstajajo primeri, ko ugotavljanje običajnega prebivališča ni tako preprosto. Na primer, otrok, ki prihaja iz ene države članice EU, je morda v drugi državi članici EU živel že dlje časa, ne da bi se vključil v družbene, izobraževalne in druge strukture zadevne države, ali pa je v zadnjih letih vzporedno živel v več državah članicah EU, se selil iz ene v drugo.

Začasni ukrepi za zaščito

Država članica EU lahko v skladu s členom 20 Uredbe Bruselj IIa sprejmečasne ukrepe, vključno z zaščitnimi, v zvezi z osebo, čeprav je za odločanje o glavni stvari pristojna druga država članica EU. Tako lahko države članice EU sprejmejo prve nujne ukrepe za zaščito otroka. Ti ukrepi sočasni, njihov učinek pa je omejen na državo članico, v kateri so bili ukrepi sprejeti. Organi države, v kateri se otrok nahaja, morajo komunicirati z organi države običajnega prebivališča, da določijo najprimernejšo dolgoročno ureditev za otroka. Slika 11 prikazuje odnose med dvema državama članicama

EU. Začasni ukrepi morajo biti namenjeni ohranjanju dobrobiti otroka in njegovi zaščiti ter podpirati koristi otroka.

Slika 11: Začasni ukrepi v skladu s členom 20 Uredbe Bruselj IIa

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Obstajati mora jasno razlikovanje med začasnimi ukrepi v nujnem primeru (ki jih sprejme država, v kateri se otrok nahaja) in nezačasnimi ukrepi (ki bi jih morala v skladu s splošnim pravilom sprejeti država otrokovega običajnega prebivališča). Treba je torej ugotoviti, katera država je pristojna za odločanje.

Slika 12 prikazuje ponazoritve razlike med začasnimi in nezačasnimi ukrepi. Primeri začasnih zaščitnih ukrepov vključujejo imenovanje začasnega skrbnika ali namestitev v rejništvo.

Slika 12: Ponazoritve začasnih in nezačnih ukrepov

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Kadar organi države članice EU, v kateri se otrok nahaja, in države članice EU, v kateri ima otrok običajno prebivališče, odločajo o pristojnosti in dolgoročni zaščiti otroka, je treba v prvi vrsti upoštevati koristi otroka. Za preprečitev ponovne viktimizacije ali trgovine z ljudmi bi bilo treba prednost dati najvarnejšemu in najbolj zaščitnemu okolju za otroka.

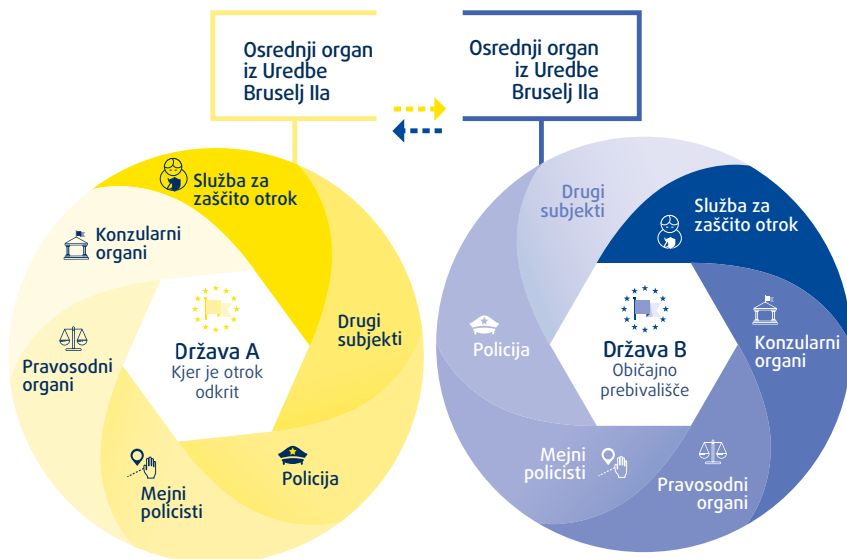
Osrednji organi, določeni v skladu z Uredbo Bruselj IIa

V [Uredbi Bruselj IIa](#) je eno poglavje posvečeno sodelovanju med državami članicami EU. Člen 53 določa, da mora vsaka država članica določiti enega ali več osrednjih organov za pomoč pri uporabi Uredbe. Države članice EU so osrednje organe že imenovala za uporabo [haaške konvencije iz leta 1980 o civilnopравниh vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok](#) in [haaške konvencije iz leta 1996 o varstvu otrok](#). V nekaterih državah članicah EU isti organi podpirajo izvajanje [Uredbe Bruselj IIa](#). Haaška konferenca je vzpostavila neformalno [mednarodno haaško mrežo sodnikov](#), ki v zvezi z zadevami, ki se nanašajo na mednarodno zaščito otrok, deluje kot komunikacijski kanal in zveza z drugimi sodniki v njihovi pristojnosti in s sodniki v drugih državah pogodbenicah ter z nacionalnimi osrednjimi organi.

→ [Priloga 3](#): vsebuje povezavo do seznama stikov osrednjih organov.

Da bi osrednji organi lahko opravljali svoje dolžnosti, bodo morali tesno sodelovati z različnimi organizacijami na ravni države članice, kot so službe za zaščito otrok, pravosodni organi, policija, tožilci in izvajalci storitev. Kot prikazuje slika 13, lahko tako sodelovanje vključuje več različnih organizacij.

Slika 13: Skupine, ki so lahko udeležene v domačem in nadnacionalnem sodelovanju

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

V oceni izvajanja Uredbe Bruselj IIa je bilo ugotovljeno, da je eden od izzivov za učinkovito usklajevanje ta, da osrednjim organom primanjkuje sredstev. Če bi EU in njene države članice okrepile osrednje organe, bi to pomembno prispevalo k zaščiti kategorij otrok, ki jih ta praktični priročnik obravnava.

Vpletanje osrednjih organov se včasih dojema kot naporno. Da bi se izognili zamudam, komunikacija pogosto poteka neposredno, brez vpletanja osrednjih organov. Na primer socialne službe ali službe za zaščito otrok lahko v nujnih primerih neposredno stopijo v stik s službami za zaščito otrok v otrokovi izvorni državi ali državi običajnega prebivališča ter zaprosijo za oceno socialnih razmer otroka ali pa policijski organi različnih držav članic EU vzpostavijo stik, da bi razjasnili identiteto otroka.

Osrednji organi, določeni v skladu z [Uredbo Bruselj IIa](#), lahko, kadar je to pomembno za izvedbo konkretne zahteve po Uredbi:

- delujejo kot osrednja točka za vse komunikacije med zadevnimi organi v eni državi članici EU in tistimi v drugi državi članici ali
- olajšujejo stike med zadevnimi organi, odgovornimi za posamezen primer, in jim omogočajo neposredno komunikacijo.

Njihovo natančno nalogo je treba določiti glede na specifičen nacionalni kontekst ter človeške in finančne vire, ki jih imajo osrednji organi, ter na podlagi okoliščin primera. Osrednji organi običajno dajo prednost zelo nujnim primerom.

Osrednji organi bi lahko imeli splošen pregled primerov, vključno z zaključenimi, pri katerih so sodelovali, ter razumeli vlogo in zmogljivosti partnerskih organov in agencij. Države članice EU morajo opredeliti način, kako osrednji organi in drugi organi v državi komunicirajo in se usklajujejo.

Člen 55 [Uredbe Bruselj IIa](#) navaja, da morajo osrednji organi na zahtevo zbirati in si izmenjevati informacije o položaju otroka, postopkih, ki potekajo, in odločitvah, ki zadevajo otroka v posameznih primerih. Ena od njihovih ključnih vlog je olajšati komunikacijo med sodišči v različnih državah članicah o določenih primerih, ki se nanašajo na starševsko odgovornost (člen 55(c) in (d)). Člen 56 navaja možnost začasne namestitve otroka v drugo državo članico EU, ukrep, za katerega se potrebuje predhodno soglasje zadevne države.

Države članice EU lahko v postopku določitve trajne rešitve predložijo ali prejmejo naslednje zahteve:

- za poročila o socialnih razmerah otroka,
- za informacije o tem, kje se otrok in družina nahajata, kadar so te potrebne za izvedbo konkretne zahteve v skladu z [Uredbo Bruselj IIa](#),
- za razpravo o določenem primeru z vsemi udeleženiimi strankami v čezmejnem primeru,
- za razpravo o prenosu pristojnosti,
- za vzpostavitev stikov z družino in spremljanje otroka med obiskom pri družini,
- za zagotovitev dokumentacije, kot je identifikacijska številka, potrdila o šolanju ali rojstni list,

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

- za informacije o prejšnjih postopkih, povezanih s starševsko odgovornostjo, ali prejšnjih kazenskih preiskavah,
- za informacije o možnostih nadomestne oskrbe, če starši ne morejo skrbeti za otroka,
- za sprejetje takojšnjih ukrepov.

Model nadnacionalnega mehanizma za napotitev

Mednarodna organizacija za migracije je predstavila spletno platformo z modelom nadnacionalnega mehanizma za napotitev, ki je bil razvit v okviru strategije EU za odpravo trgovine z ljudmi za obdobje 2012–2016.

Orodje prispeva k zagotavljanju, da imajo žrtve trgovine z ljudmi med postopkom ves čas dostop do svojih pravic, zlasti pa v primeru čezmejnega napotitve. Povezuje strokovnjake in strokovne delavce iz različnih držav, ki so udeleženi pri odkrivanju, napotitvi, pomoči, vračanju in spremljanju pomoči za žrtve trgovine z ljudmi.

Za več informacij glej Mednarodna organizacija za migracije (2017), „Transnational referral mechanism model – TRM“ (Model nadnacionalnega mehanizma za napotitev).

Nadnacionalna zaščita otrok

Sekretariat Sveta baltskih držav je pripravil smernice in praktični priročnik za zaščito otrok, ko obstaja nadnacionalni element, ki zagotavlja praktične vidike sodelovanja med državami članicami.

Za več informacij glej Svet baltskih držav (2015), „Guidelines for promoting the human rights and the best interests of the child in transnational child protection cases“ (Smernice za spodbujanje človekovih pravic in koristi otroka v primerih nadnacionalne zaščite otroka) in „Transnational child protection: practical guide for caseworkers and case officers“ (Nadnacionalna zaščita otroka: praktični priročnik za socialne delavce in referente).

Drugi mehanizmi sodelovanja med državami članicami EU

Poleg osrednjih organov, določenih v skladu s členom 53 Uredbe Bruselj IIa, obstajajo še drugi mehanizmi sodelovanja, vključno z:

- **Evropsko pravosodno mrežo v civilnih in gospodarskih zadevah.** To je prilagodljiva mreža, ustanovljena z Odločbo št. 2001/470/ES, ki združuje nacionalne pravosodne organe. Njene glavne naloge so obravnavanje zadev med nacionalnimi kontaktnimi točkami, olajševanje čezmejnega dostopa do pravosodja z obveščanjem, imenovanje sodnikov za zvezo ter ocenjevanje in izmenjava izkušenj z delovanjem specifičnih pravnih instrumentov EU v civilnih in gospodarskih zadevah. Člena 54 in 58 Uredbe Bruselj IIa opisujeta, kdaj naj osrednji organi člani

mreže uporabljajo mrežo za medsebojno komuniciranje. Redna uporaba mreže lahko prispeva k učinkovitejšemu sodelovanju med sodniki in osrednjimi organi ter tudi sodniki samimi;

- **Evropskim pravosodnim atlasom.** Ta ljudem pomaga najti pristojna civilna sodišča in kontaktne podatke v drugih državah članicah EU.

→ *Za več informacij o pravosodnem sodelovanju v civilnih zadevah glej portal evropskega e-pravosodja – sodelovanje v civilnih zadevah.*

Pridobivanje dokazov

Uredba Sveta (ES) št. 1206/2001 (za katero je Evropska komisija maja 2018 predlagala reformo) zajema sodelovanje med sodišči v različnih državah članicah EU pri pridobivanju dokazov v civilnih in gospodarskih zadevah, vključno z zadevami družinskega prava. Sodišče lahko bodisi zaprosi pristojno sodišče druge države članice, naj pridobi dokaze, ali pa samo pridobi dokaze neposredno v zadevni drugi državi članici EU. Uredba predlaga pridobivanje dokazov z uporabo vidoekonferenc in telekonferenc. **Portal evropskega e-pravosodja** zagotavlja vrsto dokumentov, stikov in dognanj ter nacionalne informacije o tem, kje je na voljo potrebna oprema. Zagotavlja tudi navodila za uporabo **videokonference** za poenostavitev in spodbujanje komunikacije med pravosodnimi organi v različnih državah članicah EU, in sicer za namene civilnega in kazenskega prava.

Dvostranski sporazumi o sodelovanju

Nekatere države članice EU so sprejele dvostranske sporazume, ki zajemajo zlasti zaščito in premestitev v primeru, ko so otroci, ki so državljani ene od držav članic, odkriti v drugi državi članici EU. Dvostranski sporazumi pa morda ne vsebujejo dovolj procesnih jamstev, zato organi otroka ne morejo učinkovito zaščititi. Države članice EU naj bi po možnosti uporabljale obstoječe strukture, ki so jih države članice EU v pravnem okviru EU ustvarile za vse države članice. Države članice EU bi se morale izogibati ustvarjanju vzporednih struktur. Vzporedne strukture pomenijo tveganje, da bodo podpirale le del primerov, zaradi česar bi nekateri otroci izpadli, kar bi ustvarilo dvojne standarde in oslabilo mehanizme, vzpostavljene z **Uredbo Bruselj IIa** in **haaško konvencijo** iz leta 1996.

Zadeve kazenskega prava

Za nekatera kazniva dejanja pravo EU določa pravila o pristojnosti. To na primer velja za trgovino z ljudmi. V skladu s členom 10(1) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) morajo države članice EU sprejeti ukrepe, potrebne za vzpostavitev njihove sodne pristojnosti, če:

- je kaznivo dejanje v celoti ali delno storjeno na njihovem ozemlju,
- je storilec njihov državljan.

Druge možnosti za vzpostavitev nadaljnje pristojnosti nad kaznivimi dejanji, storjenimi zunaj ozemlja države članice, so navedene v členu 10(2) in 10(3) Direktive.

V vseh primerih imajo otroci, udeleženi v postopkih kot žrtve ali priče, pravico do posebnih ukrepov za zaščito in podporo, pravne pomoči in zastopanja ter odškodnine.

→ Za več informacij glej tudi [ukrep št. 8: Podpirajte otroka med sodnimi postopki](#).

Splošneje, EU je razvila različne instrumente za policijsko in pravosodno sodelovanje. Ti delujejo na različnih ravneh. Prvič, agencije EU, kot sta Europol in Eurojust, zagotavljajo operativno in drugo podporo državam članicam v situacijah s čezmejnimi elementom.

Kako Eurojust podpira pravosodne organe

Eurojust pospešuje sodelovanje in usklajevanje preiskav in sodnega pregona med pravosodnimi organi v državah članicah, ki se ukvarjajo s hudimi oblikami čezmejnega in organiziranega kriminala, vključno s trgovino z ljudmi. Eurojust spodbuja nacionalne organe, naj vključijo Eurojust v vse primere čezmejnne trgovine z ljudmi, ob upoštevanju kompleksnosti in nujnosti za odkrivanje in zaščito vseh žrtev, zlasti otrok, hkrati pa si prizadevajo za kazenski pregon in razbitje celotne verige trgovanja.

Eurojust je imenoval kontaktno točko za vprašanja zaščite otrok, ki izvaja številne dejavnosti, vključno z: (i) zagotavljanjem, da ima Eurojust dostop do dobre prakse na tem področju, (ii) spremljanjem dela nacionalnih organov, organov kazenskega pregona in drugih organov na področju zaščite otrok ter (iii) vzdrževanjem statističnih pregledov vseh primerov, s katerimi se je Eurojust ukvarjal v zvezi s tem.

Eurojustovi usklajevalni sestanki združujejo nacionalne pravosodne organe iz različnih držav za isto mizo ter olajšujejo izmenjavo informacij, izvedbo zaprosil za medsebojno pravno pomoč ali prisilnih ukrepov (tj. nalogov za preiskavo in nalogov za prijetje) in preprečevanje ali reševanje sporov glede pristojnosti, povezanih vprašanj ali drugih

pravnih težav ali težav v zvezi z dokazi. Med usklajevalnimi sestanki lahko enostavno razpravljajo o preiskovalnih ukrepih in strategijah pregona ter se dogovorijo o njih.

Eurojustov center za usklajevanje je še eno orodje, ki se uporablja v kompleksnih primerih, ki zahtevajo izmenjavo informacij v realnem času v okviru obsežnih operacij, hkrati izvedenih v več državah (npr. aretacije, preiskave, zaseg dokazov ali premoženja). Centri za usklajevanje ves čas povezujejo vse sodelujoče organe prek namenskih telefonskih povezav in računalnikov, informacije pa se prek Eurojusta hitro posredujejo od enega organa drugemu.

Pristojni nacionalni organ države članice lahko v zvezi s posamezno kazensko zadevo stopi in stik zadevnim nacionalnim uradom pri Eurojustu. Zadevni nacionalni urad bo odprl primer pri Eurojustu zoper vse udeležene države članice in, kadar je primerno, tudi zoper tretje države.

Za več informacij glej spletišče Eurojusta.

Kako Europol podpira organe kazenskega pregona

Europol, Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, podpira organe kazenskega pregona držav članic pri preprečevanju in boju proti vsem oblikam hudega mednarodnega organiziranega kriminala. Podporne storitve za države članice EU zajemajo vse od olajševanja varne izmenjave informacij do zagotavljanja operativne in strateške analize, strokovnega znanja in operativne podpore v kazenskih preiskavah.

Europol dejavnosti kazenskega pregona držav članic podpira z: olajševanjem izmenjave informacij med Europolom in uradniki za zvezo, ki so jih na Europol napotile države članice in države, ki imajo z Europolom sklenjene sporazume o sodelovanju, delujejo pa kot vez med preiskovalci države članice in strokovnjaki Europa; zagotavljanjem operativne analize in podpore operacijam držav članic; zagotavljanjem strokovnega znanja in tehnične podpore za preiskave in operacije, ki se izvajajo znotraj EU, pod nadzorom in pravno odgovornostjo držav članic; pripravo strateških poročil (npr. ocen groženj) in kriminalistične analize na podlagi informacij in obveščevalnih podatkov, ki jih zagotovijo države članice ali se pridobijo iz drugih virov.

Projekt analize Phoenix je Europolov operativni projekt na področju trgovine z ljudmi znotraj Evropskega centra za boj proti hudim kaznivim dejanjem in organiziranemu kriminalu. Poseben mandat projekta analize Phoenix je podpirati pristojne organe držav članic EU, organe EU, povezane države, ki niso članice EU, in mednarodne organizacije pri preprečevanju ali boju proti oblikam kriminalitete v okviru Europolovega mandata v zvezi s trgovino z ljudmi. V okviru projekta analize Phoenix je ena ključnih prednostnih nalog trgovina z otroki. Projekt za operativne namene omogoča shranjevanje in obdelavo podatkov in informacij o kaznivih dejanjih v zvezi z žrtvami trgovine z ljudmi, odraslimi in otroki ter osumljenci.

Informacije, vključno z osebni podatki osumljencev in žrtev, je mogoče varno izmenjevati s projektom analize Phoenix in vsemi drugimi zadevnimi deležniki prek Europolovega uradnega komunikacijskega orodja, mrežne aplikacije za varno izmenjavo informacij (SIENA), ki je na voljo vsaki državi članici. Centralizacija informacij v Europolovi

podatkovni zbirki ima očitne in neposredne koristi za *ad hoc* preiskave. Prav tako Euro-polu omogoča pridobivanje popolne in temeljite obveščevalne slike o pojavu v Evropi.

Europol lahko podpira pristojne organe držav članic pri preprečevanju in boju proti hudim kaznivim dejanjem, ki prizadenejo dve ali več držav članic. Europol trenutno podporo zagotavlja na zahtevo. Vendar člen 6 [uredbe o Europolu](#) omogoča, da od pristojnih organov držav članic zahteva, naj sprožijo preiskave.

Za več informacij glej spletišče [Europa](#).

Kako CEPOL podpira organe kazenskega pregona in druge organe

Agencija Evropske unije za usposabljanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (v nadaljnjem besedilu: CEPOL) je agencija Evropske unije, namenjena razvoju, izvajanju in usklajevanju usposabljanja za uradnike kazenskega pregona. CEPOL organizira hišne tečaje ter vodi spletne module in spletni tečaj o trgovini z ljudmi, ki se posveča tudi trgovini z otroki. CEPOL ima tudi program izmenjave, podoben programu Erasmus, ki uradnikom kazenskega pregona omogoča enotenski obisk pri kolegih v drugi državi, na katerem izmenjujejo znanje in dobre prakse.

Za več informacij glej spletišče [CEPOL](#).

Poleg podpore, ki jo zagotavljajo agencije EU, obstaja vrsta pravnih instrumentov EU, ki krepijo in olajšujejo sodelovanje med organi kazenskega pregona in sodišči, kot sta [evropski nalog za prijetje](#) in [evropski preiskovalni nalog](#). [Evropska Konvencija o medsebojni pravni pomoči](#) določa obliko in metode sodelovanja med državami članicami EU v zvezi s kazenskimi postopki. Izbrani viri, ki so na voljo na spodbujanje sodelovanja med državami članicami EU, so:

- **Evropska pravosodna mreža v kazenskih zadevah:** EU je to orodje vzpostavila, da bi ustvarila mrežo nacionalnih kontaktnih točk za lajšanje pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah. Vključuje sodnike za zvezo;
- **Evropski pravosodni atlas:** koristen je pri iskanju pristojnih kazenskih sodišč in kontaktnih podatkov v drugih državah članicah EU;
- **skupne preiskovalne skupine:** to orodje za sodelovanje temelji na sporazumu med pristojnimi organi dveh ali več držav članic EU (pravosodnimi, tj. sodniki ali tožilci in organi kazenskega pregona, ustanovljenimi za določen čas in za poseben namen) za izvajanje kazenskih preiskav v eni ali več zadevnih državah. Skupne preiskovalne skupine omogočajo neposredno zbiranje ter izmenjavo informacij in dokazov brez potrebe po tradicionalnih kanalih medsebojne pravne pomoči. Skupne preiskovalne skupine so učinkovito orodje za sodelovanje, ki olajšuje

usklajevanje preiskav in pregonov, ki hkrati potekajo v več državah članicah, ali v zadevah s čezmejno razsežnostjo. Eurojust in Europol lahko v skupnih preiskovalnih skupinah sodelujeta posamezno ali skupaj;

Praktična navodila za skupne preiskovalne skupine

Mreža za skupne preiskovalne skupine je skupaj z Europolom in Eurojustom ustvarila praktična navodila za skupne preiskovalne skupine. Navodila zagotavljajo nasvete, smernice, koristne informacije in tudi odgovore na vprašanja, ki so jih pogosto zastavili izvajalci. Sekretariat Mreže za skupne preiskovalne skupine podpira nacionalne strokovnjake za skupne preiskovalne skupine in ima sedež pri Eurojustu v Haagu.

Za več informacij glej Svet Evropske unije, Praktična navodila za skupne preiskovalne enote, 2017, ki so na voljo v vseh uradnih jezikih EU na spletišču [Europola](#).

- **Evropski informacijski sistem kazenskih evidenc (ECRIS):** to je orodje, ki sodnikom, tožilcem in zadevnim upravnim organom omogoča preprost dostop do celovitih informacij o kazenski evidenci vsakega državljanu EU, ne glede na to, v kateri državi članici je bila oseba obsojena;
- **Evropski informacijski sistem kazenskih evidenc za državljane tretjih držav in osebe brez državljanstva (sistem ECRIS-TCN):** ko bo vzpostavljen, bo dopolnjeval obstoječi evropski informacijski sistem kazenskih evidenc za državljane EU (ECRIS). Nacionalnim pristojnim organom bo omogočal dostop do sistema informacijske tehnologije, ki bo vseboval informacije o identiteti oseb, ki niso državljani EU, držav Evropskega gospodarskega prostora in Švice, ki jih je obsodilo kazensko sodišče v Evropski uniji. Te informacije o identiteti bodo vključevale alfanumerične podatke in podatke o prstnih odtisih.

Vzorčni memorandum o soglasju

Svet baltskih držav (CBSS) za boj proti trgovini z ljudmi je pripravil vzorčni memorandum o soglasju za izboljšanje sodelovanja med organi kazenskega pregona in izvajalci storitev ali NVO. Uporablja se kot predloga za prilagoditev nacionalnemu kontekstu.

Za več informacij glej Svet baltskih držav (2011), „Model memorandum of understanding“ (Vzorčni memorandum o soglasju).

→ Za več informacij o pravnem sodelovanju v kazenskih zadevah glej portal evropskega e-pravosodja – sodelovanje v kazenskih zadevah.

Zaupnost, varstvo podatkov in izmenjava informacij

Ker je treba izmenjevati informacije z več organi, ki delujejo v eni ali več državah članicah EU v zvezi s pravico otroka, bodo morali organi, da bi spoštovali zasebno življenje in varovali osebne podatke, razmisliti o postopkih, ki spoštujejo zasebnost otroka in varujejo zaupne informacije.

Člen 8 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah določa pravico do varstva osebnih podatkov, člen 7 pa določa pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja. Pravo EU je sestavljeno iz dveh instrumentov, upoštevni za ta priročnik, ki sta začela veljati maja 2018: [Splošne uredbe o varstvu podatkov](#) (Uredba (EU) 2016/679, znana tudi kot GDPR) in [direktive o varstvu podatkov za policijske organe in organe kazenskega pravosodja](#) (Direktiva (EU) 2016/680, znana tudi kot direktiva o kazenskem pregonu).

Kot prikazuje [slika 14](#), velja [Direktiva \(EU\) 2016/680](#), kadar pristojni organ obdeluje osebne podatke za namene preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja ali pregona kazenskih dejanj. Kadar pristojni organi osebne podatke obdelujejo za namene, ki niso omenjeni zgoraj, velja splošna ureditev iz [GDPR](#).

Slika 14: Področje uporabe Splošne uredbe o varstvu podatkov in direktive o kazenskem pregonu

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Nekatere določbe so v obeh instrumentih enake ali podobne. Načela varstva podatkov zakonitosti in pravičnosti, omejitve namena, najmanjšega obsega podatkov, omejitve shranjevanja, točnosti podatkov ter celovitosti in zaupnosti so izhodišča za vse postopke obdelave (člen 5 GDPR; člen 4 direktive o kazenskem pregonu). Poleg tega večina pravic posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, velja v obeh okoljih (glej člene 12 do 23 GDPR in člene 12 do 18 direktive o kazenskem pregonu). Pri preprečevanju in preiskovanju kaznivih dejanj za pravice posameznika veljajo posebne omejitve, saj bi lahko ogrozile tekoče preiskave in postopke. Obveznosti upravljavcev podatkov z zvezi z uradnimi obvestili o kršitvi varstva osebnih podatkov (člena 33 in 34 GDPR; člena 30 in 31 direktive o kazenskem pregonu) ali evidence dejavnosti obdelave (člen 30 GDPR; člen 24 direktive o kazenskem pregonu) so podobne v obeh okoljih.

Otroci potrebujejo posebno zaščito, saj se morda manj zavedajo tveganj in posledic, povezanih z obdelavo podatkov. Ko so informacije in komunikacije o obdelavi naslovljene na otroka, morajo biti napisane v jasnem in preprostem jeziku, ki ga lahko otrok zlahka razume (člen 12 GDPR).

Priročnik o evropskem pravu varstva osebnih podatkov

Priročnik, ki so ga skupaj pripravili Agencija EU za temeljne pravice, evropski nadzornik za varstvo podatkov in Svet Evrope, zagotavlja pregled veljavnih pravnih okvirov EU Sveta Evrope na področju varstva podatkov, vključno z GDPR in direktivo o kazenskem pregonu. Pojasnjuje tudi ključno sodno prakso ter povzema pomembnejše sodbe Sodišča Evropske unije in Evropskega sodišča za človekove pravice. Priročnik bo na voljo v vseh jezikih EU.

Za več informacij glej Agencija EU za temeljne pravice, (2018) „Handbook on European data protection law“ (Priročnik o evropskem pravu varstva osebnih podatkov).

Potreba po spoštovanju zaupnosti, zasebnosti in predpisov o varstvu podatkov ne preprečuje izmenjave informacij za namen zaščite otroka, če se upoštevajo določeni zaščitni ukrepi. [Splošna uredba o varstvu podatkov](#) določa, da je izmenjava informacij zakonita, če gre za zaščito življenjskih interesov posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki (v tem primeru otroka), ali za opravljanje nalog v javnem interesu ali pri izvajanju javne oblasti (člen 6 GDPR).

Pri pomoči otrokom brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito, pravica do spoštovanja zasebnega življenja, zaščita osebnih podatkov in zaupnost v praksi pomenijo naslednje:

- ko organi zbirajo osebne podatke o otroku, mora otrok prejeti jedrnat, pregledne, razumljive in lahko dostopne informacije, napisane v jasnem in preprostem jeziku;
- zbrane informacije morajo biti ustrezne, relevantne in ne pretirane, kar zadeva primer in namen;
- informacij ni dovoljeno razkrivati osebam, ki niso povezane s primerom; osebnih podatkov, ki bi lahko razkrili identiteto otroka, ne izdajajte javnosti ali medijem;
- zabeležene informacije morajo biti točne in posodobljene;
- otrokom je treba povedati, katere informacije bodo komu razkrite in zakaj; strokovni delavci na področju zaščite otrok morajo pridobiti soglasje otroka, po posvetovanju s skrbnikom, razen če to ni varno ali primerno;
- informacije je dovoljeno razkriti brez soglasja, če je to potrebno za zaščito življenjskih interesov otroka ali druge osebe; treba je zabeležiti, katere informacije so se komu razkrile;

- udeležene službe za zaščito otrok bi lahko osrednjim organom dale navodila, kako z drugimi državami članici deliti informacije in hkrati zagotoviti zasebnost (npr. imena nadomestiti s šiframi);
- organi morajo spoštovati nacionalne predpise o hrambi podatkov in podatkov ne smejo hraniti dlje, kot je potrebno;
- potrebni so ukrepi za zagotavljanje varnosti in preprečitev izgube, uničenja ali škode: na primer, spisom dodelite šifre in ne uporabljajte imena posameznika; če so spisi v papirni obliki, morajo biti pod ključem in spravljani na varnem mestu; elektronske spise zaščitite s posameznimi gesli z omejenim dostopom ter jih shranjujte na varnih strežnikih in nikoli na zasebnih računalnikih, ključkih USB ali drugih napravah za shranjevanje.

Ukrep št. 8: Podpirajte otroka med sodnimi postopki

Otrok, ki je žrtev trgovine z ljudmi, zlorabe ali izkoriščanja ali kako drugače potrebuje zaščito, je lahko udeležen v različnih civilnih postopkih. Otrok je lahko udeležen kot žrtev ali priča v kazenskih postopkih zoper osebo ali osebe, ki so prodajale otroka, ga zlorabljale ali izkoriščale. Postopki se lahko nanašajo tudi na zadeve civilnega ali upravnega prava in zajemajo na primer odškodnino, izobraževanje, starševsko odgovornost, oceno starosti, imenovanje skrbnika ali namestitvev v skrbništvo ali institucionalno varstvo.

Pravo EU dodeljuje posebne pravice in zaščitne ukrepe otrokom, ki so bili žrtve kaznivih dejanj, ter določene zaščitne ukrepe otrokom, ki so bili priča določenim kaznivim dejanjem, na primer spolni zlorabi ali trgovini z ljudmi. Pravo EU vsebuje podrobne zaščitne ukrepe za otroke, udeležene v kazenskih postopkih, ne pa tudi za otroke, udeležene v postopkih upravnega ali zlasti civilnega prava, kjer zadevo ureja predvsem nacionalno pravo.

Kazenski postopki

Pričanje v vlogi žrtve ali priče pred kazenskim sodiščem je lahko stresno za vsakogar in še toliko bolj za otroka. Otrokom je treba zagotoviti pravno in družbeno podporo pred postopki, med njimi in po njih. To bo olajšalo njihovo udeležbo in zbiranje zadostnih dokazov ter uspešen pregon storilcev. Prav tako bo zmanjšalo tveganje škode za otroka.

Konec kulture nekaznovanja trgovcev z ljudmi

„V kontekstu trgovine z ljudmi je kultura nekaznovanja prisotna, ko tisti, ki so udeleženi v kriminalnem poslovnem modelu in/ali verigi trgovanja, ne utrpijo nobenih posledic za svoja dejanja. Aretacije, sodni pregoni in obsodbe ter klicanje storilcev na odgovornost povečujejo splošno in specifično odvračanje, ki pomeni element preprečevanja. To ne vključuje le trgovcev, temveč tudi njihove sosterilce in tiste, ki zavestno koristijo storitve, ki jih zagotovijo žrtve. Kultura nekaznovanja je prisotna zaradi vrzeli v zakonodaji ali neučinkovite uporabe veljavnih zakonov. Boj proti kulturi nekaznovanja in povečanje odgovornosti pomenita povečanje števila preiskav, sodnih pregonov in obsodb ne le v zvezi s trgovci, temveč tudi tistimi, ki imajo dobičke od kaznivih dejanj in izkoriščajo žrtve.“

Evropska komisija (2018), Working together to address trafficking in human beings: key concepts in a nutshell (Sodelovanje za obravnavo trgovine z ljudmi: ključni koncepti na kratko), str. 5.

Zaščitni ukrepi v pravu EU za otroke žrtve

EU je za zaščito otrok in preprečevanje sekundarne viktimizacije v več instrumentih opredelila celovit sklop procesnih jamstev za otroke, ki so žrtve kaznivih dejanj. Preglednica 5 prikazuje pregled zaščitnih ukrepov, določenih v direktivi EU o boju proti trgovini z ljudmi, direktivi o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok in direktivi o pravicah žrtev. Iz preglednice je razvidno, da so ti zaščitni ukrepi za otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi ali spolnega izkoriščanja, podobni ukrepom, ki jih pravo EU določa za otroke, ki so žrtve kaznivih dejanj na splošno.

Preglednica 5 Zaščitni ukrepi za otroke žrtve med kazenskimi postopki v pravu EU

Ukrepi	Instrument prava EU		
	Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi	Direktiva o pravicah žrtev	Direktiva EU o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok
Brezplačno pravno svetovanje	Člen 15(2)	Člen 9(3)(b)	Člen 20(2)
Brezplačno pravno zastopanje	Člen 15(2)	Člen 24(1)(c)	Člen 20(2)
Brez neutemeljenih zamud pri zaslišanjih	Člen 15(3)(a)	Člen 20(a)	Člen 20(3)(a)
Prilagojeni prostori za zaslišanja	Člen 15(3)(b)	Člen 23(2)(a)	Člen 20(3)(b)
Zaslišanja opravijo usposobljeni strokovnjaki	Člen 15(3)(c)	Člen 23(2)(b)	Člen 20(3)(c)

Ukrepi	Instrument prava EU		
	Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi	Direktiva o pravicah ožrtev	Direktiva EU o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok
Zaslišanja opravi ista oseba	Člen 15(3)(d)	Člen 23(2)(c)	Člen 20(3)(d)
Zaslišanj je čim manj	Člen 12(4)(a) in člen 15(3)(e)	Člen 20(b)	Člen 20(3)(e)
Pravica do spremstva zastopnika ali druge odrasle osebe	Člen 15(3)(f)	Člena 3(3) in 20(c)	Člen 20(3)(f)
Videosnemanje zaslišanj	Člen 15(4)	Člena 24(1)(a) in 23(3)(a)	Člen 20(4)
Zaslišanje brez prisotnosti javnosti	Člen 15(5)(a)	Člen 23(3)(d)	Člen 20(5)(a)
Zaslišanje prek videopovezave	Člen 15(5)(b)	Člen 23(3)(b)	Člen 20(5)(b)
Programi za zaščito prič	Člen 12(3)	–	–

Opomba: – = se ne uporablja.

Vir: Agencija EU za temeljne pravice, 2019

Direktiva o pravicah žrtev določa vrsto zaščitnih mehanizmov, ki se uporabljajo za vse žrtve kaznivih dejanj, tudi otroke. Poleg tega vsebuje posebna jamstva za otroke. Direktiva navaja, da je treba za otroke zaradi njihove izpostavljenosti sekundarni viktimizaciji izvesti posamezno oceno, da se ugotovijo njihove posebne potrebe po zaščiti (člen 22). V skladu s členom 22(4) se šteje, da imajo otroci žrtve posebne potrebe po zaščiti, ker so izpostavljeni sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju. Zato so upravičeni do vseh zaščitnih ukrepov med kazenskimi postopki, predvidenih za vse žrtve s posebnimi potrebami po zaščiti, ki so navedeni v členu 23, ter do zaščitnih ukrepov, specifičnih za otroke, navedenih v členu 24.

Klavzula o nekaznovanju

Otrok, ki je žrtev zlorabe ali izkoriščanja, je morda storil kaznivo dejanje, kot je tatvina, ali kaznivo dejanje, povezano s prostitucijo, posestjo ponarejenih osebnih dokumentov ali goljufijo v zvezi s socialnimi prejemki.

Kadar organi ali druge organizacije pridejo v stik z otrokom brez starševske oskrbe, ki potrebuje zaščito, mora biti prednostna naloga zagotoviti njegovo varnost in zaščito,

upoštevati njegove koristi ter mu zagotoviti dostop do pravic in zaščitnih ukrepov, do katerih je upravičen.

Za otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi ali spolnega izkoriščanja, pravo EU vsebuje klavzule o nekaznovanju. Države članice morajo v skladu s členom 8 [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) in členom 14 [direktive o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok](#) zagotoviti, da imajo pristojni organi pravico, da žrtev ne preganjajo ali kaznujejo. Te klavzule o nekaznovanju zajemajo kriminalne dejavnosti, ki so jih bile žrtve prisiljene izvesti kot neposredno posledico kaznivega dejanja, katerega žrtve so bile. Določbo o nekaznovanju vsebuje tudi 26. člen [Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi](#).

Dolžnost nekaznovanja otroka temelji na dejstvu, da otrok, ki je žrtev trgovine z ljudmi ali spolnega izkoriščanja, ne more samostojno odločati in zato ne more sprejeti jasnih ali informiranih odločitev, ko je prisiljen v kaznivo dejanje. Otroku prilagojena razlaga dolžnosti nekaznovanja bi pomenila, se pregon ne začne oziroma se prekine, kadar obstaja tesna povezava med kaznivim dejanjem in trgovino z ljudmi ali zlorabo, katere žrtev je bil otrok.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Izvajanje določbe o nekaznovanju v praksi

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) je pripravila dokument, ki obravnava načelo nekaznovanja v pravu in izzive pri njegovem izvajanju v praksi. Dokument vsebuje tudi praktična navodila ter politična in zakonodajna priporočila.

Za več informacij glej Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) (2013), „Policy and legislative recommendations towards the effective implementation of the non-punishment provision with regard to victims of trafficking“ (Politična in zakonodajna priporočila za učinkovito izvajanje določbe o nekaznovanju žrtev trgovine z ljudmi).

Strokovni delavci, ki pridejo v stik z otroki, bi morali biti kvalificirani in ustrezno usposobljeni za povezovanje možnih kaznivih dejanj, ki jih stori otrok, s kaznivimi dejanji trgovine z ljudmi ali spolnega izkoriščanja. Upoštevati morajo, da za dokazovanje trgovine z otroki v skladu s členom 2(5) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) ni treba dokazati, da so trgovci z ljudmi uporabili grožnje, silo ali druge oblike prisile.

Strokovni delavci se morajo izogibati stereotipom in povezovanju določenih skupin otrok, kot so otroci iz določenih etničnih skupin ali držav, z določenimi vrstami kaznivih dejanj ali kriminaliteto na splošno. Vsak otrok si v postopku identifikacije zasluži

natančno in nepristransko oceno. Pravilna identifikacija lahko otroka obvaruje pred sekundarno travmatizacijo, ki bi jo lahko utrpel, če bi ga sistem kazenskega pravosodja obravnaval kot osumljenca.

Otroci, ki kršijo zakon

V določenih primerih lahko nacionalni organi začnejo postopek zoper otroka in ga napotijo k rednim kanalom pravnega varstva mladoletnih oseb. V takih primerih se uporabljajo jamstva iz [direktive o procesnih jamstvih za otroke](#).

Napötitev k sistemom pravnega varstva mladoletnih oseb ne sme biti prezgodnja, saj bi to lahko preprečilo odkrivanje, kadar otrok šele v poznejši fazi razkrije, da je žrtev. Organi morajo upoštevati otrokovo preteklost, socialne in družinske razmere ter obveznost zagotavljanja zaščite vsem otrokom brez diskriminacije. V skladu z uvodno izjavo 9 direktive o procesnih jamstvih za otroke bi bilo treba otrokom, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku, posvetiti posebno pozornost, da se ohrani njihov potencial za razvoj in ponovno vključitev v družbo.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Minimalna starost za kazensko odgovornost

Mednarodna mreža za otrokove pravice (CRIN) zagotavlja posodobljene informacije o minimalni starosti za kazensko odgovornost v državah članicah EU in drugih evropskih državah.

Za več informacij glej Mednarodna mreža za otrokove pravice (CRIN), „Minimum ages of criminal responsibility in Europe“ (Minimalna starost za kazensko odgovornost v Evropi).

Civilni postopki

[Uredba Bruselj IIa](#) se uporablja v primeru namestitve otroka k rejniški družini ali v institucionalno varstvo, bodisi kot začasni ukrep v skladu s členom 20 ali kot dolgoročni ukrep, ko je otrok že v državi članici EU, ki je pristojna. Ne vsebuje posebnih procesnih jamstev za zaščito otrok med civilnimi postopki. Zaščito otrok med civilnimi postopki ureja nacionalno pravo. Edina izjema zadeva dolžnost zaslišanja otroka v primerih mednarodne ugrabitve, kot določa člen 11(2). Vendar je [Uredba Bruselj IIa](#) predmet revizije in bo v prihodnje določala zaslihanje otroka v primerih, povezanih s starševsko odgovornostjo.

Člen 17 direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi določa, da imajo žrtve trgovine z ljudmi dostop do veljavnih shem za odškodnino žrtvam nasilnih naklepnih kaznivih dejanj. Člen 15(2) Direktive določa, da imajo žrtve nemudoma dostop do brezplačnega pravnega svetovanja in brezplačnega pravnega zastopanja, vključno za namen uveljavljanja odškodnine.

ČE ŽELITE IZVEDETI VEČ

Prakse za podporo otrokom v sodnih postopkih

Po ugotovitvah raziskave Agencije EU za temeljne pravice o otrocih in pravosodju v državah članicah EU se zaščitni ukrepi v postopkih kazenskega prava zdijo podrobnejši kot v postopkih civilnega prava z vidika dostopa do pravne pomoči, organa, odgovornega za zaslišanje otroka, okolja, v katerem je otrok zaslišan, in obsega informacij, zagotovljenih otroku. Civilni postopki so bolj razdrobljeni: odvisno od vrste obravnavanega pravnega vprašanja je zaslišanje otroka lahko obvezno, izbirno ali sploh ni urejeno. Raziskava Agencije EU za temeljne pravice ugotavlja, da je uporaba zaščitnih ukrepov prepogosto tudi prepuščena presoji sodnikov ali drugih akterjev in ne temelji na oceni posebnih potreb otroka.

Za več informacij glej Agencija EU za temeljne pravice (2015), „Child-friendly justice – Perspectives and experiences of professionals on children’s participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States“ (Otrokom prijazno pravosodje – vidiki in izkušnje strokovnjakov o sodelovanju otrok v civilnih in kazenskih postopkih v desetih državah članicah EU).

Zaščitni ukrepi za podporo otroku

Vsak udeleženi strokovni delavec mora uporabiti vse sklope zaščitnih ukrepov, ki jih določata pravo EU in nacionalno pravo. Poleg tega so v tem priročniku predlagani še drugi ukrepi, ki, čeprav niso zavezujoči, lahko podpirajo otroka med pravnimi postopki.

Procesna jamstva, namenjena zaščiti otroka in preprečevanju ponovne travmatizacije, niso pomembna le v kazenskih postopkih, temveč so nujna tudi v civilnih postopkih, da se prepreči stik med otrokom žrtvijo in storilci. To je še zlasti pomembno, ko so bili v trgovino z otrokom ali njegovo zlorabo vpleteni starši. Zato [Smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje](#) zagotavljajo nezavezujoča navodila za vse vrste postopkov, ki vključujejo otroke, tudi za kazenske, civilne in upravne postopke.

Barnahus

Islandija je leta 1998 ustanovila prvo hišo za otroke Barnahus v Evropi, da bi z otrokom prijaznimi posredovanji ter hitrim dostopom do pravosodja in oskrbe zaščitila otroke, ki

so žrtve in priče nasilja. Pričakuje se, da bo do leta 2019 več kot dvajset držav imelo eno ali več hiš za otroke po islandskem modelu Barnahus. Regionalne ustanove, Evropsko gibanje Barnahus in Mreža PROMISE si prizadevajo za še več hiš za otroke po islandskem modelu Barnahus po evropskih standardih.

Glavni načeli Hiše za otroke sta pravica otroka do zaslišanja in pravica otroka, da prejme ustrezne informacije, ki mu zagotavljata udeležbo. Multidisciplinarno sodelovanje in sodelovanje med agencijami, vključno z organi kazenskega pregona in kazenskega pravosodja, službami za zaščito otrok, socialnimi službami in zdravstvenimi službami, je še eno pomembno načelo, ki ga je treba uporabiti v vseh fazah preiskav, diagnostiki, ocenah potreb in zagotavljanju storitev, da se prepreči ponovna travmatizacija in zagotovijo izidi, ki so v korist otroka. Bistveno je, da se otrok odpre, zelo pomembno pa je, da se forenzični intervju opravi v skladu s protokolom, ki temelji na dokazih, in da dokazna veljavnost otrokove izjave upošteva ustrezen postopek, hkrati pa se prepreči potreba po tem, da bi otrok moral izjave ponoviti med sodnimi postopki. S projektom PROMISE so bili oblikovani standardi kakovosti, ki jih uporablja večina hiš za otroke po islandskem modelu Barnahus.

Za več informacij glej Projekt Promise.

Pravni in socialni strokovni delavci, s katerimi so potekali pogovori za [raziskavo Agencije EU za temeljne pravice o otrokom prijaznem pravosodju](#), so izpostavili več pomislekov, ki se nanašajo na civilne in tudi kazenske postopke. Enake pomisleke so izrazili tudi otroci, s katerimi so potekali pogovori. Strokovni delavci, s katerimi so potekali pogovori, so predlagali, da bi se procesna jamstva za vse otroke uporabljala enako, tudi za otroke v civilnih postopkih. Otroci, ki so udeleženi v kazenskih in civilnih postopkih – na primer v zadevah pravice do varstva in vzgoje, ki so povezane s primeri zlorabe –, se pritožujejo, da procesna jamstva, ki so na voljo v kazenskih postopkih, niso na voljo v civilnih postopkih.

Številna priporočila ali predlogi, ki so izšli iz raziskave, lahko presegajo tisto, kar zahtevajo določeni pravni instrumenti EU, lahko pa bi bili del nacionalnega pravnega okvira.

Organi, ki delajo z otroki v civilnih ali kazenskih postopkih, lahko zahteve prava EU vzamejo za izhodišče in jih dopolnijo z ukrepi, da se zapolnijo vrzeli, ki jih je izpostavila raziskava Agencije EU za temeljne pravice. Upoštevati bi morali naslednje ukrepe:

- ✓ **Zagotovite visoko kakovostno profesionalno vedenje.** Spoštljivo, prijazno in empatično vedenje strokovnih delavcev je najpomembnejši element pri zagotavljanju, da je otrokova izkušnja čim bolj nemotena in koristna. Strokovni delavci potrebujejo usposabljanje in praktična navodila. Treba je vzpostaviti mehanizme usklajevanja za različne strokovne delavce, ki sodelujejo pri enem primeru.

- ✓ **Omejite število pogovorov.** Otroci so pod stresom, ko morajo pričati večkrat in pred več ljudmi. Obstaja naj možnost snemanja glavnega pogovora z otrokom, preiskava pa naj temelji na posnetem pogovoru. Poleg tega lahko prenos videoposnetka pričanja nadomesti zaslišanje priče na sodišču, vendar načeloma le, če sta obdolženec in njegov zagovornik imela priložnost zastaviti vprašanja med snemanjem.
- ✓ **Omejite število prisotnih oseb.** Otrokom je načeloma ljubše, da je med zaslišanjem prisotnih čim manj ljudi, in želijo biti obveščeni o tem, kakšno vlogo imajo osebe, prisotne na zaslišanju. Ko sodišče zaslišuje otroka, javnost ne sme imeti vstopa v dvorano.
- ✓ **Skrajšajte trajanje postopkov.** Otroci pogosto navajajo, da so postopki predolgi. Pritožujejo se zaradi odlogov med zaslišanji v različnih fazah postopka in večkratnih pogovorov – ki se pogosto ponavljajo – in zaslišanj, ki jih imajo s številnimi strokovnimi delavci. Veliko otrok je tudi navedlo, da so sama zaslišanja predolga, pogosto deloma zato, ker predolgo traja tudi, da sploh pričajo.
- ✓ **Izogibajte se stiku z obdolžencem in njegovo družino.** To je treba upoštevati ne le v sodni dvorani med zaslišanjem, temveč tudi na hodnikih v stavbi sodišča, čakalnicah in straniščih.
- ✓ **Posvetujte se z otrokom glede vrste procesnih jamstev.** Za nekatere otroke, udeležene v kazenskih postopkih, je zelo pomembno, da lahko sprejmejo informirano odločitev glede razpoložljivih procesnih jamstev, saj se zavedajo možnih posledic, ki jih prinese izbira določenih ukrepov v primerjavi z drugimi, na primer izbira videopovezave namesto zaslona, da se prepreči očeški stik z obdolžencem.
- ✓ **Če je mogoče, dajte otroku možnost izbire,** ali naj zaslišanje poteka z moškim ali žensko.
- ✓ **Vprašajte otroka, ali oziroma kdaj ga bo med zaslišanjem spremljala oseba, vredna zaupanja.** To je lahko oseba, ki nudi podporo, na primer socialni delavec ali zaupanja vredna odrasla oseba, kot je starš, rejnik ali oseba, ki otroku zagotavlja oskrbo.
- ✓ **Zaslišanje naj poteka v prostoru, prijaznem do otroka.** Otrokom se sodišča in druga formalna okolja načeloma zdijo zastrašujoča in srhljiva, povezujejo jih s kriminaliteto. Zato zaslišanja raje opravijo zunaj sodišča ali v obravnavnih dvoranah, opremljenih z otrokom prijaznimi elementi – če tudi vedenje strokovnih delavcev dojemajo kot otrokom prijazno.
- ✓ **Zagotovite, da ima otrok pravno pomoč in zastopanje.** Otroci, s katerimi je govorila Agencija EU za temeljne pravice, so redko poročali, da so prejeli pravno

pomoč. Nekateri otroci odvetnikov ali pravnih svetovalcev ne prepoznajo kot vire podpore, ker menijo, da strokovni delavci otrok ne obvestijo o postopkih. Strokovni delavci, s katerimi je Agencija EU za temeljne pravice opravila pogovore, izpostavljajo številna vprašanja glede dostopa do pravne pomoči, vključno s pomanjkanjem smernic o tem, kako zaprositi za pravno pomoč, o usposabljanju in razpoložljivosti specializiranih odvetnikov za otroke ter o pravočasnem in sistematičnem imenovanju pravnih zastopnikov.

- ✓ **Zagotovite, da je otrok dobro obveščen.** Za otroke so informacije ključne. Otroci, s katerimi se je pogovarjala Agencija EU za temeljne pravice, se pogosto pritožujejo, da med postopki ne prejmejo najnovejših informacij o poteku njihovih primerov – na primer informacij o tem, kje je obdolženec v kazenskem postopku. Otroci predlagajo, da bi bilo treba informacije zagotoviti dovolj zgodaj, da se lahko pripravijo na zaslišanje, in nato redno med trajanjem postopkov. V razumnem času bi želeli tudi prejeti informacije o morebitnih čakalnih časih pred zaslišanji, dolžini postopkov ter obsodbi in njenih posledicah. Strokovni delavci bi morali otroka obveščati v jeziku, ki ga razume, in po potrebi zagotoviti storitve tolmačenja.
- ✓ **Izogibajte se situacij, ki prestrašijo otroka.** Številni otroci, s katerimi je govorila Agencija EU za temeljne pravice, poročajo, da so srečevali obdolžence, ker so bila procesna jamstva nezadostna. Taka nezaželena srečanja z obdolženci in njihovimi sorodniki – do katerih pogosto pride pred zaslišanji ali po njih – najbolj prestrašijo otroke. Poleg tega se otroci ne počutijo tako varne, ker sodišča nimajo dovolj ločenih vhodov in/ali je varovanje na sodišču slabo, na primer prihodi in odhodi strank niso urejeni tako, da otroci ne bi srečali obdolžencev. Otroke prestrašijo tudi neprimerno vedenje strokovnih delavcev, zastrašujoča okolja in splošno pomanjkanje zaupnosti, vključno z razkrivanjem informacij, s katerim se niso strinjali. Otroci so včasih tako močno obremenjeni zaradi postopkov, da si želijo le, da bi se ti končali, čeprav to ni v njihovem največjem interesu. Strokovni delavci morajo poskrbeti, da ne pride do tega.
- ✓ **Zagotovite zasebnost in varstvo podatkov.** Otroci, s katerimi je govorila Agencija EU za temeljne pravice, poročajo, da jih je strah ter da so v stresu zaradi pomanjkljive zaupnosti in varstva podatkov. Bojijo se, da bodo podrobnosti o njihovih primerih in postopkih postale znane javnosti. Otroci poročajo, da čutijo stisko, kadar ljudje okoli njih vedo za njihovo vlogo v postopkih, poznajo njihove družinske razmere ali odločitve sodišča. Otroci včasih poročajo tudi, da jih zaradi informacij, ki so jih razkrili učitelji, starši, sorodniki, strokovni delavci ali mediji, vrstniki ali lokalna skupnost ustrahujejo ali stigmatizirajo.

Kontrolni seznam za strokovne delavce, udeležene v sodnih postopkih

Agencija EU za temeljne pravice je na podlagi obširne raziskave s strokovnimi delavci in otroki, udeleženi v sodnih postopkih, pripravila praktični kontrolni seznam, namenjen kot pomoč strokovnim delavcem, ki vsebuje seznam ukrepov, ki jih je treba upoštevati za otrokom prijazne sodne postopke.

Za več informacij glej Agencija EU za temeljne pravice (2017), „Otrokom prijazno pravosodje – Kontrolni seznam za strokovnjake“.

Ukrep št. 9: Določite in izvedite trajne rešitve

Po oceni koristi otroka, ki je pojasnjena v ukrepu št. 4, morajo organi za zadevnega otroka predlagati in izvesti trajno in vzdržno rešitev. Za otroke brez starševske oskrbe, ki potrebujejo zaščito, vključno z žrtvami trgovine z ljudmi, v državi članici EU, ki ni njihova matična država, načeloma obstajajo tri možne trajne rešitve:

1. premestitev nazaj v državo članico običajnega prebivališča,
2. vključitev v državo članico EU, v kateri je otrok fizično prisoten,
3. premestitev v tretjo državo (znotraj EU ali zunaj nje).

Pravo EU navaja le izrecno dolžnost sprejetja potrebnih ukrepov z namenom iskanja trajne rešitve le za otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi. Člen 16(2) [direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) poudarja, da mora taka trajna rešitev temeljiti na posamezni oceni koristi za otroka.

Odbor za pravice otrok v svoji splošni pripombi št. 14 o otrokovih koristih ([General Comment No 14 on best interests](#)) (odstavek 97) priporoča, da mora biti vsaka odločitev, ki zadeva otroka, motivirana, upravičena in pojasnjena. Odločitev o trajni rešitvi torej mora biti uradna, pisna odločitev, katere kopijo prejmejo otrok, začasni skrbnik, nosilci starševske odgovornosti (če ustreza) in osrednji organi (če so bili udeleženi v primeru). Uradna odločitev bo zmanjšala tveganje ponovnega izkoriščanja ali ponovne trgovine z otrokom ter zagotovila boljše spremljanje otrokovega položaja. Odločitev mora vsebovati pravno razlogovanje in mehanizme za revizijo (odstavek 98). Otrok in skrbnik ter druge zainteresirane strani, na primer nosilci starševske odgovornosti, bi morali imeti pravico zahtevati revizijo ali vložiti pritožbo zoper odločitev. Če trajne rešitve ni bilo mogoče izvesti v razumnem času, je treba obnoviti postopek in določiti novo trajno rešitev za otroka.

Države članice EU morajo določiti, kateri organ je v posameznem nacionalnem kontekstu tisti, ki skupaj s službami za zaščito otrok odloči o trajni rešitvi. V nekaterih primerih bi lahko končno odločitev sprejel pristojni organ, ki ima pristojnost v skladu z [Uredbo Bruselj IIa](#), v določenih okoliščinah pa bo potrebno sodelovanje sodišča, odvisno od elementov primera. Morda bo potreben prenos pristojnosti v skladu s členom 15 [Uredbe Bruselj IIa](#) ali členoma 8 in 9 [haaške konvencije](#) iz leta 1996, če je predlagana rešitev, o kateri se dogovorijo udeležene strani v državah članicah EU, premestitev otroka v tretjo državo ali vključitev v državo članico EU, v kateri se otrok nahaja, in ne premestitev v državo (prejšnjega) običajnega prebivališča, ki je načeloma pristojna za odločanje.

V nadaljevanju so navedeni splošni elementi, ki jih je treba upoštevati pri izvajanju katere koli trajne rešitve.

- **Soglasje otroka:** vse trajne rešitve je treba, če je le mogoče, izvesti s soglasjem otroka. Otrok, ki močno nasprotuje predlagani odločitvi, ne bo sodeloval pri uspešnem izvajanju in je lahko izpostavljen tveganjem ali bo pobegnil iz oskrbe organa. V tem postopku bi morali otroka spremljati pristojni strokovni delavci ter mu pojasniti razloge za odločitev in ugotoviti, zakaj ji otrok nasprotuje. Otroka se ne sme siliti, naj ostane v državi gostiteljici ali v premestitev v državo običajnega prebivališča ali v tretjo državo. Splošno pravilo iz [direktive o prostem gibanju](#) pravi, da otrok iz EU ni dovoljeno izgnati iz države članice EU, razen če je izgon potreben zaradi koristi otroka (člen 28(3)) ali temelji na nujnih razlogih javne varnosti.
- **Upoštevanje spola:** v vseh fazah izvajanja trajne rešitve je treba upoštevati različne potrebe dečkov in deklic ter vrsto izkoriščanja, ki so ga utrpeli. To bi lahko vplivalo na primer na izbrano namestitev, vrsto ponovnega vključevanja ter pomoč in podporo ali na to, ali naj otroka na poti spremlja moški ali ženska.
- **Ureditve oskrbe:** treba je narediti vse, da se otrok brez starševske oskrbe premesti k staršem, razen če je nadaljnja ločitev nujna zaradi koristi otroka. Organi morajo oceniti zmožnost staršev, da se zagotovi, da starši otroka ne bodo ogrozili in da niso bili udeleženi pri prvotni trgovini z otrokom ali pri izkoriščanju otroka. Kadar otroka ni mogoče vrniti k družini, je treba urediti nadomestno oskrbo, po možnosti v družinskem okolju, na primer pri rejniški družini. Manjši zavodi za institucionalno varstvo so lahko začasen ukrep. V skladu s 3. točko 20. člena [Konvencije o otrokovih pravicah](#) je treba pri iskanju rešitev nadomestne oskrbe ustrezno upoštevati otrokovo etnično, versko, kulturno in jezikovno poreklo.

- **Individualni načrt:** otrok mora ne glede na to, v kateri državi članici EU bo živel, prejeti pomoč na podlagi ocene posameznih potreb in podporo pri vključevanju. Individualni načrt za vsakega otroka je treba pripraviti s ciljem spodbujati njegovo vključevanje v družbo. Otrok bo morda potreboval podporo v obliki zdravstvene oskrbe, zavarovanja, psihološke podpore, pravne pomoči, projektov za ustvarjanje prihodka ali podpore pri ponovnem vključevanju v šolski sistem (šolnina, stroški prevoza, šolska gradiva).
- **Potne listine:** otrokom je treba zagotoviti potrebne potne listine in jim izdati dovoljenja za prebivanje, da bodo lahko potovali in/ali se ustalili v zadevni državi članici.
- **Skrbnišтво:** skrbnik mora otroka zastopati, dokler se ta ponovno ne združi z nosilci starševske odgovornosti ali do imenovanja novega skrbnika. Ko se to zgodi, bi skrbnik lahko usklajeval zaključek in predajo odgovornosti prek osrednjih organov.
- **Podpora za družino:** izbrana trajna rešitev bo odvisna od družinskih razmer ter od tega, ali je družina zmožna in pripravljena skrbeti za otroka. Obstajajo lahko primeri, v katerih bo družina za otroka lahko skrbela le z dodatno pomočjo, na primer z ureditvami otroškega varstva, socialnimi prejemki ali projekti za ustvarjanje družinskih prihodkov.
- **Spremljanje:** socialne službe morajo v sodelovanju z drugimi organi, kot so nevladne organizacije, spremljati življenjske razmere otroka po združitvi z družino in/ali namestitvi v nadomestno oskrbo. Ko otroci dosežejo polnoletnost, bodo zanje morda potrebni ukrepi socialne zaščite. Individualni načrt mora vključevati tudi nekaj osnovnih informacij o tem, kako se bo spremljalo njegovo izvajanje.

→ Za več informacij o spremljanju glej tudi [ukrep št. 10: Spremljajte dobrobit otroka](#).

Premestitev v državo članico običajnega prebivališča

Premestitev otroka nazaj v državo članico običajnega prebivališča ne sme biti samodejen odziv. Premestitev se izvede le na podlagi ocene koristi otroka (3. člen [Konvencije o otrokovih pravicah](#)). To je bistveno za zaščito otrok pred prihodnjimi zlorabami ali ponovno trgovino z ljudmi ter tudi za zagotovitev, da so posredovanja organov učinkovita in vzdržna.

[Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi](#) v 16. členu navaja številne pogoje v zvezi z vrnitvijo, vključno s tem, da se „otroci, ki so žrtve, ne vračajo v državo, če iz ocene varnosti in tveganja izhaja, da vrnitev ne bi bila v njihovo korist“ (7. točka

16. člena). Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi ne zajema vprašanj, povezanih s premestitvijo v državo običajnega prebivališča. Uredba Bruselj IIa določa le postopke za zagotovitev hitre vrnitve otroka v primerih ugrabitve otroka (najpogosteje gre za ugrabitev s strani enega od staršev).

Poleg navedenih splošnih elementov, pomembnih za izvajanje katere koli trajne rešitve, so v nadaljevanju naštetih nekateri specifični elementi, ki jih je treba upoštevati ob premestitvi otroka nazaj v državo članico običajnega prebivališča.

- **Usklajevanje:** organi v obeh državah članicah EU morajo zagotoviti, da so vse podrobnosti premestitve in predaje obravnavane in dogovorjene. Na primer, jasno mora biti, kdo bo spremljal otroka, kdo bo otroka prevzel na letališču, kakšna namestitev bo zagotovljena otroku in spremljevalcu ter kateri dokumenti in spisi so potrebni za uradno predajo otroka.
- **Priprava na premestitev:** otroka je treba pripraviti na vrnitev v državo običajnega prebivališča. Priprava mora vključevati osnovne informacije o postopku in o tem, kakšno bo življenje tam. Organi morajo zagotoviti dovolj časa za pripravo premestitve otroka brez nerazumnih odlogov postopka.

Otrok bo, odvisno od tega, kako dolgo je bil v tujini, morda potreboval osnovne informacije o mestu, v katerega se vrača, šoli, družinskih razmerah itd. Otroku je treba sporočiti kontaktne podatke organizacij, ki mu lahko pomagajo v državi, v katero je premeščen. Poleg tega bo otrok morda potreboval psihosocialno pomoč, vključno s ponovno vključitvijo v družino. Podobno morajo organi staršem ali drugim družinskim članom, ki bodo skrbeli za otroka, potrebne informacije o otroku. Organi morajo staršem zagotoviti tudi podporo pri skrbi za otroka, saj je otrok morda doživel travmatične izkušnje.

- **Stroški prevoza:** treba je vzpostaviti jasne postopke za kritje stroškov prevoza. Stroške potovanja lahko krije družina, sama ali s finančno podporo javnih organov, ali konzulat. Stroški lahko vključujejo letalsko vozovnico, vozovnico za vlak ali avtobus, hrano med potovanjem ter morda tudi namestitev za otroka in spremljevalca.
- **Spremljevalec med potovanjem:** otroka mora med premestitvijo spremljati skrbnik ali socialni delavec, ki ga otrok pozna, ne glede na prevozno sredstvo.
- **Varnost med prevozom:** treba je vzpostaviti ukrepe, da se prepreči izginotje otroka med potovanjem, bodisi prostovoljno ali vsiljeno s strani trgovcev. Spremljevalec je odgovoren za varnost otroka in ga ne sme nikakor pustiti samega, dokler otroka ne preda odgovorni osebi v državi običajnega prebivališča.

- **Prihod:** otroka mora ob prihodu po možnosti sprejeti socialni delavec ali starši, če je to v korist otroka. Spremljevalec in otrok morata osebno spoznati osebe, ki bodo sprejele otroka ter ki jim spremljevalec preda odgovornost za otroka in otrokove osebne spise.
- **Ureditve oskrbe:** če starši ali drugi družinski člani ne morejo skrbeti za otroka, se premestitev otroka zgodi šele, ko je ustrezno poskrbljeno za oskrbo in skrbniške odgovornosti.
- **Načrti vračanja:** treba si je prizadevati in otroka vključiti v vse razpoložljive načrte vračanja, na primer tiste, ki jih vodi Mednarodna organizacija za migracije ali druge organizacije. Mednarodna organizacija za migracije podpira vrnitev otrok in lahko družini morda tudi pomaga s projekti za ustvarjanje prihodkov.

Vključitev v državo članico EU, v kateri je otrok fizično prisoten

V določenih primerih se organi na podlagi določitve koristi otroka morda odločijo za vključitev otroka v državo članico EU, v kateri je bil odkrit. Organi v državi članici, v kateri je bil otrok odkrit, in državi članici, v kateri je imel običajno prebivališče, morajo sodelovati pri oceni in sprejemanju odločitev.

Če nihče iz države članice običajnega prebivališča ne zahteva vrnitve otroka, lahko država članica, v kateri se otrok nahaja, sprejme začasne ukrepe za zaščito otroka (člen 20 [Uredbe Bruselj IIa](#)) in jih podaljšuje, dokler ne postane država novega običajnega prebivališča otroka. Če nobeno sodišče v državi članici prejšnjega običajnega prebivališča še ni začelo postopka, bi država članica novega običajnega prebivališča samodejno imela pristojnost na podlagi člena 8 [Uredbe Bruselj IIa](#), ne da bi ji bilo treba zaprositi za prenos pristojnosti v skladu s členom 15 [Uredbe Bruselj IIa](#).

→ Za več informacij glede pristojnosti glej tudi [ukrep št. 7](#).

Ta odločitev o namestitvi otroka v državi članici EU, v kateri je fizično prisoten, je lahko tudi začasna, na primer, če združenje družine v državi članici običajnega prebivališča še ni mogoča, določene pa niso bile ustrezne ureditve oskrbe. V skladu s členom 56 [Uredbe Bruselj IIa](#) lahko organi države članice običajnega prebivališča otroka začasno namestijo v drugo državo članico EU, za kar mora zadevna država dati predhodno soglasje. Z uporabo člena 56 za ureditev začasne namestitve v drugi državi članici EU je mogoče preskusiti možno trajno rešitev. Če sodišče, ki je pristojno za zadevo, meni, da bi bila za otroka boljša namestitev v drugi državi članici EU, ni pa prepričano

o tem, lahko začasno namestitev uporabi člen 55. Medčasno namestitvijo je treba spremljati izid in dobrobit otroka. Če je namestitev uspešna in je postala trajna rešitev v korist otroka, še preden je država, v kateri je otrok nameščen, postala država njegovega novega običajnega prebivališča, lahko sodišče pristojnost prenese na pristojno sodišče v državi članici, v kateri je bil otrok začasno nameščen.

Pristojnost za nove odločitve bo samodejno prenesena na državo članico novega običajnega prebivališča. Če je država članica EU, v kateri se je otrok prej nahajal, sprejela konkretne odločitve, te ostanejo veljavne, dokler jih ena od obeh udeleženi držav članic ne odpravi ali jih država članica otrokovega novega običajnega prebivališča ne spremeni. Uporabijo se v zadevni državi članici EU pod pogoji, določenimi v njenem nacionalnem pravu, v skladu s členom 15(3) in členom 17 [haaške konvencije](#) iz leta 1996.

Vsi splošni elementi za katero od navedenih trajnih rešitev se uporabijo, ko otrok ostane v državi članici EU, v kateri je bil odkrit: otrok se mora strinjati s tem; pripraviti je treba individualni načrt; pri ureditvah oskrbe se je treba v čim večji meri izogibati institucionalnemu varstvu ter dajati prednost rejniški družini in družinskemu okolju itd. Posvojitve za otroka, ki je bil žrtev trgovine z ljudmi, običajno ni primerna možnost. Preden je mogoče razmisliti o posvojitvi, je treba izčrpati vse možnosti ponovne združitve s starši in razširjeno družino.

Kadar otrok biva v državi, v kateri se nahaja, mora uživati vse pravice, določene v [Konvenciji o otrokovih pravicah](#), vključno z izobraževanjem, usposabljanjem, zaposlitvijo in zdravstveno oskrbo, ki jih uživajo otroci, državljani zadevne države. Skrbnik mora ostati odgovoren za otroka, dokler ustrezno sodišče ne imenuje stalnega skrbnika za otroka. Organi morajo tudi zagotoviti, da otrok prejme vse dokumente, potrebne v skladu z nacionalnim pravom za zakonito prebivanje v zadevni državi članici EU.

Odločitve, da naj otrok ostane v državi članici EU, v kateri je fizično prisoten, se nikoli ne sme izsiliti, na primer zato, ker želijo organi nadaljevati pregon kaznivega dejanja. EU ima dovolj drugih mehanizmov za pravosodno sodelovanje med državami članicami EU.

→ Glej tudi [ukrep št. 7](#): Določite pristojnost in vzpostavite nadnacionalno sodelovanje.

Premestitev v tretjo državo

Premestitev v tretjo državo lahko pomeni premestitev v drugo državo članico EU ali, redkeje, v državo zunaj EU. V primeru tretjih držav zunaj EU se [haaška konvencija](#) iz leta 1996 uporabi, če je tretja država njena podpisnica.

Rešitev s premestitvijo otroka v tretjo državo je upravičena v primerih resnih varnostnih pomislekov (npr. otrok je zaščiten priča) ali ko je v korist otroka ponovna združitev z družino, ki prebiva v tretji državi. Prebivališče staršev v drugi državi članici EU je eden od dejavnikov, ki opredeljujejo „posebno povezavo“ in omogočajo prenos pristojnosti v skladu s členom 15 [Uredbe Bruselj IIa](#).

Vsi zgoraj navedeni splošni premisleki za trajno rešitev veljajo, kadar je otrok premeščen v drugo državo članico EU ali tretjo državo. Veljajo tudi posebna navedena vprašanja, kot so ureditve potovanja, spremljevalec, varnost med potovanjem, predaja, individualni načrt in dovoljenje za prebivanje.

Če je tretja država država članica EU, lahko njen osrednji organ na zahtevo družino izsledi na podlagi [Uredbe Bruselj IIa](#). Če tretja država ni država članica EU in je podpisnica [haaške konvencije](#) iz leta 1996, lahko osrednji organ družino izsledi na podlagi Konvencije. Pomagajo lahko tudi mednarodna socialna služba, Mednarodni odbor Rdečega križa ali konzularni organi.

Ukrep št. 10: Spremljajte dobrobit otroka

Spremljanje je pomemben element za zagotovitev dobrobiti otroka, oceno sprejetih ukrepov in prilagoditev ali spremembo ukrepov, kadar je to potrebno. Službe za zaščito otrok morajo v sodelovanju z ustreznimi organi, kot so NVO ali organi kazenskega pregona, spremljati otrokov položaj po izvedbi kakršne koli trajne rešitve. Cilj spremljanja ponovne združitve z družino ali namestitve v nadomestno oskrbo v državi članici EU, v kateri je otrok fizično prisoten, v državi običajnega prebivališča ali v tretji državi mora biti zagotavljanje uspešne ponovne vključitve otroka in preprečitev tveganja ponovne viktimizacije.

Glede na nadnacionalno naravo teh primerov in možne težave v zvezi s pristojnostjo se morajo organi vseh udeleženih držav članic EU dogovoriti, kdo, kako, kdaj in kako dolgo bo spremljal otroka.

Sistemi spremljanja

Ko se izvede trajna rešitev, je treba razmisliti o dveh vrstah spremljanja.

- 1. Spremljanje izvajajo organi države, v kateri se otrok nahaja:** tako spremljanje bi upoštevalo postopke, podobne tistim za spremljanje primerov zaščite otrok v nacionalnem kontekstu, in sicer spremljanje družinskih razmer, vključitve v šolo in skupnost, splošne dobrobiti itd. Nekaj specifičnih elementov je predlaganih v nadaljevanju.
- 2. Spremljanje izvajajo organi, ki so premestili otroka in potrebujejo informacije o otrokovem položaju:** država članica EU, ki je otroka odkrila na svojem ozemlju, izvedla oceno koristi in skupaj z drugo zadevno državo članico EU določila trajno rešitev, mora imeti pravico do informacij o otrokovem položaju in vključevanju, vsaj določeno obdobje. To bi državi članici EU pomagalo tudi oceniti učinkovitost njenega odziva in po potrebi prilagoditi ukrepe v prihodnjih primerih. Nekatere države članice EU so se dogovorile o sistemu spremljanja in poročanja ter na primer šest mesecev po dejanski premestitvi otroka prejmejo poročilo. Če tak dvostranski praktični sporazum ne obstaja, GDPR in ustrezno nacionalno pravo države članice, v kateri otrok živi, določata, katere informacije je mogoče zagotoviti drugi državi članici in pod katerimi pogoji.

Spremljanje in nadaljnje ukrepanje v zvezi s primerom bosta potrebna zlasti tedaj, ko država članica EU, v kateri se otrok nahaja, nima pristojnosti. To velja, če se ukrep začasne namestitve sprejme v skladu s členom 56 [Uredbe Bruselj IIa](#) in otrok ostane tako tesno povezan z državo, ki je izvedla namestitev, da ima v njej še vedno običajno prebivališče. V tem primeru lahko, čeprav so za otroka še vedno pristojni organi države članice običajnega prebivališča, organi države gostiteljice bolje izvajajo spremljanje. Če se pristojnost prenese z uporabo člena 15 [Uredbe Bruselj IIa](#), sodišče, ki je bilo prej pristojno, ne more več zahtevati informacij v zvezi s primerom in spremljati dobrobiti otroka.

Elementi, ki jih je treba upoštevati pri spremljanju otrokovega položaja, vključujejo naslednje.

- **Viri informacij:** glavni vir informacij mora biti otrok. Posvetovati se je treba tudi z družino, skrbnikom ali ponudniki oskrbe. Organi bi lahko organizirali napovedane in nenapovedane obiske pri družini, v rejniškem domu, razširjeni družini ali ustrezni institucionalni namestitvi, v kateri otrok prebiva. Na podlagi pogovorov bi lahko ocenili izvajanje individualnega načrta in storitev, ki se zagotavljajo.

- **Udeleženi strokovni delavci:** službe za zaščito otrok ali socialne službe, po možnosti socialni delavci, ki vodijo primer, morajo imeti glavno odgovornost. Vendar bo morda v primeru varnostnih težav treba vključiti organe kazenskega pregona. Osrednji organi iz [Uredbe Bruselj IIa](#) bi lahko bili odgovorni za prenos informacij drugi državi članici na zahtevo.
- **Pritožbeni mehanizem:** otrok in starši ali skrbnik morajo imeti dostop do pritožbenega mehanizma, če je podpora, ki jo otrok prejema, nezadostna ali neustrezna. Pritožbeni mehanizem mora biti otroku prijazen.
- **Zaupnost:** spremljanje ne sme posegati v pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja otroka in njegove družine. Vsi udeleženi morajo prav tako spoštovati zaupnost. Organi za spremljanje se morajo zavedati tveganja stigmatizacije otrok žrtev v skupnosti in morajo obiske izvesti čim bolj neopazno (npr. otrok v šoli ne obiščejo v spremstvu policijskih avtomobilov ali uniformiranih policistov).
- **Polnoletnost:** ko otrok dopolni 18 let, lahko izgubi določene pravice. Treba je sprejeti ukrepe za zagotovitev, da je otrok samostojen in pripravljen na odraslost ter da je med tem prehodom deležen podpore. Odvisno od posameznega primera lahko organi razmislijo o podaljšanju določenih zaščitnih ukrepov za tiste otroke, ki se niso mogli ponovno vključiti v družino (npr. podaljšanje podpore socialnih služb do starosti 21 let, če nacionalno pravo zagotavlja to možnost). Ko otrok postane odrasel, bo še vedno upravičen do številnih zaščitnih ukrepov, v skladu z [direktivo o pravicah žrtev](#) in [direktivo EU o boju proti trgovini z ljudmi](#) ali nacionalnimi zakoni o zaščiti žrtev.
- **Prilagoditev individualnega načrta:** individualni načrt, dogovorjen na začetku faze vključevanja, mora biti osnova za spremljanje. Med spremljanjem je treba preveriti, ali so bili vsi dogovorjeni ukrepi izvedeni in ali je treba posodobiti individualni načrt.
- **Prilagoditev načrta spremljanja:** glede na rezultate spremljanja bo morda treba podaljšati trajanje nadaljnjih ukrepov, spremeniti pogostost obiskov ali dopolniti poročilo, poslano drugi državi članici EU prek osrednjih organov.

Priloga 1: Pravna podlaga

Instrumenti EU	
Listina EU o temeljnih pravicah	Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (UL C 364, 2000, zvezek 43, 18. december 2000)
Direktiva EU o boju proti trgovini z ljudmi (2011/36/EU)	Direktiva 2011/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev in o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/629/PNZ (UL L 101, 15.4.2011, str. 1)
Direktiva Sveta (2004/81/ES)	Direktiva Sveta 2004/81/ES z dne 29. aprila 2004 o dovoljenju za prebivanje, izdanem prebivalcem tretjih držav, ki so žrtve nedovoljene trgovine z ljudmi ali so bili predmet dejanj omogočanja nezakonitega priseljevanja, ki sodelujejo s pristojnimi organi (UL L 261, 6.8.2004, str. 19)
Direktiva o pravicah žrtev (2012/29/EU)	Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (UL L 315, 14.11. 2012, str. 57)
Direktiva o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok (2011/93/EU)	Direktiva 2011/93/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ (UL L 335, 17.12.2011, str. 1)
Uredba Bruselj IIa (Uredba (ES) št. 2201/2003)	Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000, kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 2116/2004 z dne 2. decembra 2004 o pogodbah s Svetim sedežem (UL L 367, 14.12.2004, str. 1)
Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES)	Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EGS (UL L 158, 30.4.2004, str. 77)

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

Direktiva o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (2016/800/EU)	Direktiva (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (UL L 132, 21.5.2016, str. 1)
Zakonik o schengenskih mejah (Uredba (EU) 2016/399)	Uredba (EU) 2016/399 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o Zakoniku Unije o pravilih, ki urejajo gibanje oseb prek meja (Zakonik o schengenskih mejah) (UL L 77, 23.3.2016, str. 1)
Schengenski informacijski sistem (Uredba (EU) 2018/1862)	Uredba (EU) 2018/1862 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. novembra 2018 o vzpostavitvi, delovanju in uporabi schengenskega informacijskega sistema (SIS) na področju policijskega sodelovanja in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, o spremembi in razveljavitvi Sklepa Sveta 2007/533/PNZ ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1986/2006 Evropskega parlamenta in Sveta in Sklepa Komisije 2010/261/EU (UL L 312, 7.12.2018, str. 56)
Direktiva o vračanju (Direktiva 2008/115/ES)	Direktiva 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, (UL L 348, 24.12.2008, str. 98)
Direktiva o sankcijah zoper delodajalce (Direktiva 2009/52/ES)	Direktiva 2009/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL L 168, 30.6.2009, str. 24)
Dublinska uredba (Uredba (EU) št. 604/2013)	Uredba (EU) št. 604/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vložijo državljan tretje države ali oseba brez državljanstva (UL L 180, 29.6.2013, str. 31)
Odločba Sveta 2001/470/ES o Evropski pravosodni mreži	Odločba Sveta 2001/470/ES z dne 28. maja 2001 o ustanovitvi Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 174, 27.6.2001, str. 25)
Uredba Sveta (ES) št. 1206/2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah	Uredba Sveta (ES) št. 1206/2001 z dne 28. maja 2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah (UL L 174, 27.6.2001, str. 1)

Sporazumi, ki jih je sklenila EU	
Konvencija EU o medsebojni pomoči v kazenskih zadevah	Akt Sveta z dne 29. maja 2000 o ustanovitvi Konvencije o medsebojni pravni pomoči v kazenskih zadevah med državami članicami Evropske unije, v skladu s členom 34 Pogodbe o Evropski uniji (UL C 197, 12.7.2000, str. 1)
Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru	Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru, 2. maj 1992 (UL L 1, 3.1.1994, str. 3)
Sporazum med Evropsko skupnostjo in Švico	Sporazum med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani in Švicarsko konfederacijo na drugi o prostem pretoku oseb, Luxembourg, 21. junija 1999 (UL L 114, 2002, 30.4.2002, str. 6)
Konvencija o izvajanju schengenskega sporazuma iz leta 1985	Schengenski pravni red – Konvencija o izvajanju schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah, 19. junij 1990 (UL L 239, 22.9.2000, str. 19)
Mednarodni instrumenti	
Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah	Konvencija ZN o otrokovih pravicah, Združeni narodi, New York, 20. november 1989, zbirka pogodb, zvezek 1577
Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, Izbirni protokol glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije	Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije, 25. maj 2000, zbirka pogodb, zvezek 2171
Evropska konvencija o človekovih pravicah (EKČP)	Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Rim, 1950
Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi	Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, Varšava, 2005
Haaška konvencija iz leta 1996	Konvencija z dne 19. oktobra 1996 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok
Haaška konvencija o civilnopravnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok iz leta 1980	Konvencija z dne 25. oktobra 1980 o civilnopravnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok

Nezavezujoči pravni viri	
Odbor ZN za pravice otroka, splošna pripomba št. 6	Odbor Združenih narodov za pravice otroka, splošna pripomba št. 6 o ravnanju z otroki brez spremstva in ločenimi otroki zunaj njihovih držav izvora (<i>General Comment No 6, Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin</i>), 1. september 2005, CRC/GC/2005/6
Odbor ZN za pravice otroka, splošna pripomba št. 12	Odbor Združenih narodov za pravice otroka, splošna pripomba št. 12 o pravici otroka, da je slišan (<i>General Comment No 12, The right of the child to be heard</i>), 1. julij 2009, CRC/C/GC/12
Odbor ZN za pravice otroka, splošna pripomba št. 13	Odbor Združenih narodov za pravice otroka, splošna pripomba št. 13, Pravica otroka, da je zaščiten pred vsemi oblikami nasilja (<i>General Comment No 13, The right of the child to freedom from all forms of violence</i>), 18. april 2011, CRC/C/GC/13
Odbor ZN za pravice otroka, splošna pripomba št. 14	Odbor Združenih narodov za pravice otroka, splošna pripomba št. 14 (2013) o pravici otroka, da se v prvi vrsti upošteva največja korist otroka (<i>General Comment No 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration</i>), 29. maj 2013, CRC/C/GC/14
Odbor ZN za pravice otroka, splošna pripomba št. 15	Splošna pripomba št. 15 o pravici otroka, da uživa pravico do najvišje dosegljive ravni zdravja (<i>General Comment No. 15 on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health</i>), 17. april 2013, CRC/C/GC/15
Generalna skupščina Združenih narodov, Smernice za alternativno oskrbo otrok	Generalna skupščina Združenih narodov, Resolucija št. 64/142, Smernice za alternativno oskrbo otrok, 24. februar 2010, A/RES/64/142
Svet Evrope, Smernice za otrokom prijazno pravosodje	Svet Evrope, Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, ki jih je Odbor ministrov sprejel 17. novembra 2010 na 1098. seji namestnikov ministrov – urejena različica z dne 31. maja 2011
Svet Evrope, Življenjski projekti za mladoletne migrante brez spremstva	Svet Evrope, Odbor ministrov, Priporočilo CM/Rec(2007)9 Odbora ministrov državam članicam o življenjskih projektih za mladoletne migrante brez spremstva, 12. julij 2007

Priloga 2: Izbrana literatura in sodna praksa

Anti-slavery (2014), *Trafficking for forced criminal activities and begging in Europe*, Anti-Slavery International, <https://www.antislavery.org/european-states-fail-protect-thousands-people-trafficked-forced-crime/>

Beth Hurley, Mandy John-Baptiste in Swati Pande, Nacionalno društvo za preprečevanje krutosti do otrok (NSPCC) (2015), *Free to move, invisible to care*, London, <https://library.nspcc.org.uk/HeritageScripts/Hapi.dll/search2?CookieCheck=43536.4907562384&searchTermo=C5717>

CBSS (Svet baltskih držav) (2011), *Model Memorandum of Understanding (MoU) for law enforcement agencies and specialist service providers working with victims of human trafficking for sexual exploitation in the Baltic Sea Region*, Stockholm, Švedska, Projektna skupina za boj proti trgovini z ljudmi, Sekretariat CBSS, <http://www.cbss.org/safe-secure-region/tfthb/>

CBSS (2015), *Transnational child protection: practical guide for caseworkers and case officers*, Stockholm, Švedska, Sekretariat Sveta baltskih držav, <http://www.childrenatrisk.eu/projects-and-publications/protect-children-on-the-move/>

CBSS (2016), *Guidelines promoting the human rights and the best interests of the child in transnational child protection cases*, Stockholm, Švedska, Sekretariat Sveta baltskih držav, https://www.cbss.org/wp-content/uploads/2013/01/Guidelines_-_promoting_the_Human_Rights_and_the_Best_Interest_of_the_Child_in_Transnational_Child_Protection_Cases.pdf

CBSS (2019), *Listen Up! Creating conditions for children to speak and be heard, Professional communication with children at risk of exploitation and trafficking – Experience and lessons learned from the Baltic Sea Region*, Stockholm, Švedska, Sekretariat Sveta baltskih držav, <http://www.childrenatrisk.eu/projects-and-publications/protect-children-on-the-move/>

CONNECT (2014), Identifying good practices in, and improving, the connections between actors involved in reception, protection and integration of unaccompanied children in Europe. Za več informacij glej „Connect Tools“ na spletišču Connect, <http://www.connectproject.eu/tools.html>

EASO (Evropski azilni podporni urad) (2018), *EASO Practical Guide on age assessment*, druga izdaja, Valletta, Evropski azilni podporni urad, <https://www.easo.europa.eu/news-events/easo-publishes-practical-guide-age-assessment>

EASO (Evropski azilni podporni urad) (2018), *EASO Training Curriculum*, <https://www.easo.europa.eu/training>

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

EIGE (Evropski inštitut za enakost spolov) (2018), *Gender-specific measures in anti-trafficking actions*, Vilna, Evropski inštitut za enakost spolov, <https://eige.europa.eu/publications/gender-specific-measures-anti-trafficking-actions-report>

Eurojust (Urad za evropsko pravosodno sodelovanje) (2017), *Praktična navodila za skupne preiskovalne skupine*, generalni sekretariat Sveta Evropske unije, <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/JITs/joint-investigation-teams/Pages/jits-framework.aspx>

Europol (Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj) (2014), *Child trafficking for exploitation in forced criminal activities and forced begging*, Haag, <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/child-trafficking-for-exploitation-in-forced-criminal-activities-and-forced-begging>

Europol (Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj) (2018), *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the EU*, poročilo o stanju, ref. št. 1001370, Haag, <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/criminal-networks-involved-in-trafficking-and-exploitation-of-underage-victims-in-eu>

Europol (Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj) (2018), *Internet organised crime threat assessment (IOCTA)*, Haag, Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2018>

Evropska komisija (2012), *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij. Strategija EU za odpravo trgovine z ljudmi za obdobje 2012–2016*, COM(2012) 286 final, Bruselj, 19. junij 2012, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:52012DC0286>

Evropska komisija (2013), *Guidelines for the identification of victims of trafficking in human beings*, Luxembourg, Urad za publikacije, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/guidelines-identification-victims_en

Evropska komisija (2013), *Pravice EU žrtev trgovine z ljudmi*, Luxembourg, Urad za publikacije, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/eu-rights-victims-trafficking-now-available-all-european-languages_en

Evropska komisija (2015), *Coordination and cooperation in integrated child protection systems*, Dokument za razmislek, predstavljen na 9. evropskem forumu za otrokove pravice, 30. april 2015, https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/child-protection-systems_en

Evropska komisija (2015), *Study on high-risk groups for trafficking in human beings*, končno poročilo, Luxembourg, Urad za publikacije Evropske unije (Urad za publikacije), https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/study-high-risk-groups-trafficking-human-beings_en

Evropska komisija (2016), *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o oceni, v kolikšni meri so države članice sprejele potrebne ukrepe za izpolnitev določb Direktive 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev v skladu s členom 23(1)*, COM(2016) 722 final, Bruselj, 2. december 2016, https://ec.europa.eu/home-affairs/news/commission-reports-member-states-measures-combat-trafficking-human-beings_en

Evropska komisija (2016), *Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa*, Luxembourg, Urad za publikacije, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed/language-sl>

Evropska komisija (2017), *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu. Poročilo o ukrepih na podlagi strategije EU za odpravo trgovine z ljudmi in opredelitev nadaljnjih konkretnih ukrepov*, COM (2017) 728 final, Bruselj, 4. december 2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52017DC0728>

Evropska komisija (2018), *A Europe that protects: Commission calls for continued action to eradicate trafficking in human beings*, sporočilo za javnost, Bruselj, 4. december 2018, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/a-europe-that-protects-commission-calls-for-continued-action-to-eradicate-trafficking-in-human-beings_en

Evropska komisija (2018), *Delovni dokument služb Komisije, priložen poročilu Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu z naslovom Second report on the progress made in the fight against trafficking in human beings (2018) as required under Article 20 of Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims*, SWD (2018) 473 final, Bruselj, 3. december 2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:473:FIN>

Evropska komisija (2018), *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu. Drugo poročilo o napredku v boju proti trgovini z ljudmi (2018) v skladu s členom 20 Direktive 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev*, COM(2018) 777 final, Bruselj, 3. december 2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=COM%3A2018%3A0777%3AFIN>

Evropska komisija (2018), *Working together to address trafficking in human beings: key concepts in a nutshell*, 4. december 2018, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/working-together-to-address-trafficking-in-human-beings-concepts-in-a-nutshell_en

Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) (2012), *Pregnancy, childcare and the family: Key issues for Europe's response to drugs*, EMCDDA, http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues/children_bg

Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) (2017), *Health and social responses to drug problems: A European guide*, EMCDDA, <http://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/health-and-social-responses-to-drug-problems-a-european-guide>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2014), *Certification and accreditation procedures for professionals*, <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/mapping-child-protection-systems-eu/certification>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2014), *Priročnik o evropski zakonodaji v zvezi z azilom, mejami in priseljevanjem*, Luxembourg, Urad za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2013/handbook-european-law-relating-asylum-borders-and-immigration>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2015), *Child-friendly justice – Perspectives and experiences of professionals on children's participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States*, Luxembourg, Urad za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/child-friendly-justice-perspectives-and-experiences-professionals-childrens> in <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-perspectives-and-experiences-children-and-professionals>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2015), *Guardianship systems for children deprived of parental care in the European Union*, Luxembourg, Urad za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/guardianship-children-deprived-parental-care>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2015), *Mapping child protection systems in the EU*, <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/mapping-child-protection-systems-eu>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2017), *Child-friendly justice – Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*, Luxembourg, Urad za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-childrens-view>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2017), *Otrokom prijazno pravosodje – Kontrolni seznam za strokovnjake*, Luxembourg, Urad za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/child-friendly-justice-checklist-professionals>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2018), *Handbook on European data protection law – 2018 edition*, Luxembourg, Urad za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/handbook-european-data-protection-law>

FRA (Agencija Evropske unije za temeljne pravice) (2018), *Preventing unlawful profiling today and in the future: a guide*, Luxembourg, Urad za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/prevent-unlawful-profiling>

Frontex (Evropska agencija za upravljanje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah držav članic Evropske unije) (2015), *VEGA Priročnik: Otroci na letališčih, Ogroženi otroci na poti – Smernice za mejne policiste*, Varšava, Poljska, Frontex, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/General/VEGA_children/SL.pdf

Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu (HCCH) (2005), *Guide to good practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part III – Preventive measures*, Bristol, Združeno kraljestvo, Jordan Publishing, <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=3639>

Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu (HCCH) (2014), *Praktični priročnik o izvajanju Haaške konvencije o varstvu otrok iz leta 1996*, HCCH Publications, <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=6096&dtid=3>

Invernizzi Antonella v sodelovanju z ARSIS (2011), *Vulnerability to exploitation and trafficking of Bulgarian children and adolescents in Greece: A case study of street-based survival strategies in Thessaloniki*, MARIO Project, ARSIS Thessaloniki, <https://resourcecentre.savethechildren.net/publishers/mario-project>

IOM (Mednarodna organizacija za migracije) (2017), *Enhancing the Safety and Sustainability of the Return and Reintegration of Victims of Trafficking*, <https://publications.iom.int/books/enhancing-safety-and-sustainability-return-and-reintegration-victims-trafficking>

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

IOM (Mednarodna organizacija za migracije) (2017), *IOM, EU Aid Victims of Human Trafficking through New Online Platform*, sporočilo za javnost, 4. december 2017, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/transnational-referral-mechanism-model---trm_en

Mednarodna mreža za otrokove pravice (CRIN), *Minimum Ages of Criminal Responsibility in Europe*, <https://archive.crin.org/en/home/ages/europe>

ODIHR (Urad OVSE za demokratične institucije in človekove pravice) (2014), *Guiding principles on human rights in the return of trafficked persons*, Varšava, Poljska, ODIHR, <https://www.osce.org/odihr/124268>

OVSE (Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi) (2004), *National Referral Mechanisms – Joining efforts to protect the rights of trafficked persons: a practical handbook*, OVSE, <https://www.osce.org/odihr/13967>

OVSE (Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi) (2013), *Policy and legislative recommendations towards the effective implementation of the non-punishment provision with regard to victims of trafficking*, Dunaj, Avstrija, Urad OVSE posebnega predstavnika in koordinatorja za boj proti trgovini z ljudmi, <https://www.osce.org/secretariat/101002>

Promise 2 (2017–2019), The European Barnahus Movement. Za več informacij glej: <https://www.childrenatrisk.eu/promise/>

Save the Children (2016), *Young invisible enslaved: The child victims at the heart of trafficking and exploitation in Italy*, Save the Children Italy, <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/young-invisible-enslaved-child-victims-heart-trafficking-and-exploitation-italy>

Sklad Združenih narodov za otroke (Unicef) (2004), *Let's talk – Developing effective communication with child victims of abuse and human trafficking*, Priština, Kosovo, Unicef, http://www.childtrafficking.org/cgi-bin/ct/main.sql?ID=1326&file=view_document.sql&TITLE=-1&AUTHOR=-1&THESAURO=-1&ORGANIZATION=-1&TYPE_DOC=-1&TOPIC=-1&GEOG=-1&YEAR=-1&LISTA=No&COUNTRY=-1&FULL_DETAIL=Yes

Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi (GRETA), *Report on the implementation of the Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/general-reports>

Sodba Sodišča Evropske unije (SEU) z dne 26. aprila 2012 v zadevi C-92/12 PPU, *Health Service Executive / S.C. in A.C.*

Sodba Sodišča Evropske unije (SEU) z dne 27. novembra 2007 v zadevi C-435/06, *C./Finska*.

Svet Evrope (2010), *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice*, Strasbourg Cedex, publikacija Sveta Evrope, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804b2cf3

Svet Evrope (2018), *Handbook for frontline professionals on how to convey child-friendly information to children in migration*, Strasbourg Cedex, publikacija Sveta Evrope, <https://rm.coe.int/how-to-convey-child-friendly-information-to-children-in-migration-a-ha/1680902f91>

Terre des Hommes (2015), *Entrusted children: A study on the legal requirements and procedures concerning the exit and re-entry of Romanian minors in the context of human trafficking: the role of Public Notaries*, <http://tdh-europe.org/library/entrusted-children/7233>

Unicef (2006), *Reference guide on protecting the rights of child victims of trafficking in Europe*, <https://www.refworld.org/docid/49997af7d.html>

Unicef, visoki komisar Združenih narodov za begunce (UNHCR) (2014), *Safe&Sound: what States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe*, UNHCR, <https://www.refworld.org/docid/5423da264.html>

Urad Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) (2009), *Anti-human trafficking manual for criminal justice practitioners*, UNODC, <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/2009/anti-human-trafficking-manual.html>

Priloga 3: Seznam stikov

Organizacija/mreža	Spletišče
Stiki na nacionalni ravni	
Osrednji organi, določeni v skladu z Uredbo Bruselj IIa	Portal evropskega e-pravosodja
Osrednji organi, določeni v skladu s haaškimi konvencijami o otrocih	Stiki v zvezi s haaškimi konvencijami
Nacionalni poročevalci ali enakovredni mehanizmi na področju trgovine z ljudmi	Stiki nacionalnih poročevalcev
Platforma civilne družbe za boj proti trgovini z ljudmi	Platforma civilne družbe
Zadevne agencije EU	
Europol – Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj	Stik za organe kazenskega pregona
Eurojust – Urad za evropsko pravosodno sodelovanje	Stik za strokovne delavce
CEPOL – Agencija Evropske unije za usposabljanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj	CEPOL

Priloga 4: Pregled nalog odgovornih organov

Organ	Možni ukrepi
Policija	Odkrijejo otroka, ki potrebuje zaščito Ugotovijo identiteto Opravijo oceno tveganja Sprejmejo ukrepe za zaščito otrokove varnosti Preiskujejo in začnejo pravne postopke Otroka napotijo k službam za zaščito otrok, tudi žrtve trgovine z ljudmi Obveščajo otroka Otroku prisluhnejo in upoštevajo njegovo mnenje
Mejni policisti	Odkrijejo otroka, ki potrebuje zaščito Otroka napotijo k službam za zaščito otrok, tudi žrtve trgovine z ljudmi Obveščajo otroka Otroku prisluhnejo in upoštevajo njegovo mnenje
Službe za zaščito otrok / socialne službe	Odkrijejo otroka, ki potrebuje zaščito Odprejo in vodijo posamezne spise o primerih Zagotovijo takojšnjo pomoč in zaščito Otroka, ki je žrtev trgovine z ljudmi, napotijo k odgovornemu organu, vključno z nacionalnimi mehanizmi za napotitev v primeru otrok, ki so žrtve trgovine z ljudmi Imenujejo začasnega skrbnika Ocenijo koristi otroka Obveščajo otroka Otroku prisluhnejo in upoštevajo njegovo mnenje Izsledijo družino in ocenijo družinske razmere Spremljajo dobrobit otroka po izvedbi trajne rešitve
Skrbniki	So glavne kontaktne osebe za otroka Spremljajo dobrobit otroka Zastopajo otroka Varujejo koristi otroka Obveščajo otroka Otroku prisluhnejo in upoštevajo njegovo mnenje
Pravosodni organi	Imenujejo skrbnika in otroku priskrbijo zakonitega zastopnika Izvedejo pravne postopke (civilne, upravne, kazenske) Določijo pristojnost Ohranjajo stike s sodiščem v drugi državi članici EU ali državah članicah EU Otroku prisluhnejo in upoštevajo njegovo mnenje
Osrednji organi, določeni v skladu z Uredbo Bruselj IIa	Usklajujejo komunikacijo med različnimi državami članicami EU v zvezi s posameznimi primeri v okviru področja uporabe Uredbe, ko se to zahteva Delujejo kot zveza ali pospešujejo stike med sodišči Socialnim službam ali službam za zaščito otrok pošljejo zahteve za poročilo o socialnih razmerah v zvezi s splošnim položajem otroka Zagotavljajo informacije staršem

Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država članica

Organ	Možni ukrepi
Konzularni organi	Pomagajo otroku, ki mu je odvzeta prostost Delujejo kot zveza med državami članicami EU Uredijo vse potrebno za potovanje Obveščajo otroka Otroku prisluhnejo in upoštevajo njegovo mnenje

Stik z EU

Osebnost

Po vsej Evropski uniji je na stotine informacijskih točk Europe Direct. Naslov najbližje lahko najdete na spletni strani: https://europa.eu/european-union/contact_sl

Po telefonu ali elektronski pošti

Europe Direct je služba, ki odgovarja na vaša vprašanja o Evropski uniji. Nanjo se lahko obrnete:

- s klicem na brezplačno telefonsko številko: 00 800 6 7 8 9 10 11 (nekateri ponudniki lahko klic zaračunajo),
- s klicem na navadno telefonsko številko: +32 22999696 ali
- po elektronski pošti s spletne strani: https://europa.eu/european-union/contact_sl

Iskanje informacij o EU

Na spletu

Informacije o Evropski uniji v vseh uradnih jezikih EU so na voljo na spletišču Europa: https://europa.eu/european-union/index_sl

Publikacije EU

Brezplačne in plačljive publikacije EU lahko prenesete s

<https://op.europa.eu/sl/publications> ali jih tam naročite. Za več izvodov brezplačnih publikacij se obrnite na Europe Direct ali najbližjo informacijsko točko (https://europa.eu/european-union/contact_sl).

Zakonodaja EU in drugi dokumenti

Do pravnih informacij EU, vključno z vso zakonodajo EU od leta 1952 v vseh uradnih jezikovnih različicah, lahko dostopate na spletišču EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>

Odpri podatki EU

Do podatkovnih zbirk EU lahko dostopate na portalu odprtih podatkov EU (<http://data.europa.eu/euodp/sl>). Podatke lahko brezplačno prenesete in uporabite tudi v komercialne namene.

Namen priročnika *Otroci brez starševske oskrbe, odkriti v državi članici EU, ki ni njihova matična država* je krepiti odziv vseh ustreznih akterjev za zaščito otrok. Zaščita teh deklic in dečkov je ključna in obvezna za vse države članice EU ter izhaja iz mednarodnega in evropskega pravnega okvira. Priročnik se osredotoča na otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi, in ogrožene otroke, izvaja ukrepe, določene v *sporočilu iz leta 2017 o krepitvi ukrepov EU proti trgovini z ljudmi*, ter upošteva opredeljene vzorce, vključno s specifikami spola v zvezi s kaznivim dejanjem.

Priročnik s sklopom „desetih ukrepov“ zagotavlja praktične predloge, kako odkriti, napotiti in podpirati otroke, pojasnjuje, kako izvajati načela, kot je pravica otroka, da je slišan, ter kako pri določanju trajne rešitve upoštevati koristi otroka. Priročnik vsebuje praktične informacije za izboljšanje nacionalnega in nadnacionalnega sodelovanja znotraj EU ter o podpori, ki jo lahko zagotovijo ustrezne agencije EU, vključno z bojem proti nekaznovanju, ki pospešuje trgovino z otroki. Ta priročnik je lahko koristen za strokovne delavce, kot so organi kazenskega pregona in pravosodni organi, socialni delavci, zdravstveni delavci, uradniki za zaščito otrok, skrbniki, sodniki, odvetniki ali osrednji organi, določeni v skladu z Uredbo Bruselj IIa, pa tudi organi, ki določajo postopke in protokole. Krepitev sodelovanja znotraj EU in spodbujanje delovanja vseh udeleženih akterjev na podlagi upoštevanja temeljnih pravic bosta izboljšala zaščito vseh otrok brez starševske oskrbe, vključno z otroki žrtvami trgovine z ljudmi, in prispevala k prizadevanjem za preventivo.